Аутобиографија

Владимир Кончни

Аутобиографија

— књижевни и ликовни експерименти 1986–2011.

Владимир Конечни

Библиофилско издање,
штампано у 99 примерака;
својеручно нумерисао и
потписао аутор.

99

© 2011.

Аутопортрет на Крфу

Аутобиографија

Садржај

Уместо предговора *7*

Туга *11*

Св. Жак у Ерлијану *17*
Пепео *33*
Port-au-Prince *35*
Врата *38*

Бес *41*

Бумеранг *45*
Четири српске песмице и сличица *63*
Бог није мртав *71*
Промени календар *73*

Страх *75*

ТАСОЛ – или То је све *79*
Чамац *93*
Живот и времена Џефа 'Маске', његових евнуха и харема *103*

Срећа *133*

Ерлијан *137*
Пет азијских сонета *141*
На кинеским светим горама *147*

Белешка о аутору *162*

Уместо предговора

У пољу коњ, а близу њега човек који је косио. Питао сам га којим путем да идем. Учтив човек, размишљао је. „Много је путева. Лако је изгубити се. Најбоље је да узјашете овог старог коња. Кад он стане, сјашите. Он ће се сам вратити." Кад сам стигао у једно село, коњ је стао. Привезао сам мали поклон на седло и коњ се окренуо свом дому.

Башо (Matsuo Bashō, 1644-1694, Јапан; превод аутора)

Je ne veux point me peindre avec trop d'avantage;

Mais si quelque vertu m'est tombe en partage,

Seigneur, je crois surtout avoir fait éclater

La haine des forfaits qu'on ose m'imputer.

Не желим да себе ласкаво представљам,

Али ако ми је Бог доделио икакве врлине,

Верујем да је једна од њих мржња

Према гресима које ми приписују.

Расин (Jean Racine, 1639-1699, *Phèdre*, превод аутора)

Откините један лист и погледајте га добро.

Са његовог длана прочитаћете и своју судбину.

Душко Радовић (Ниш, 1922 – Београд, 1984)

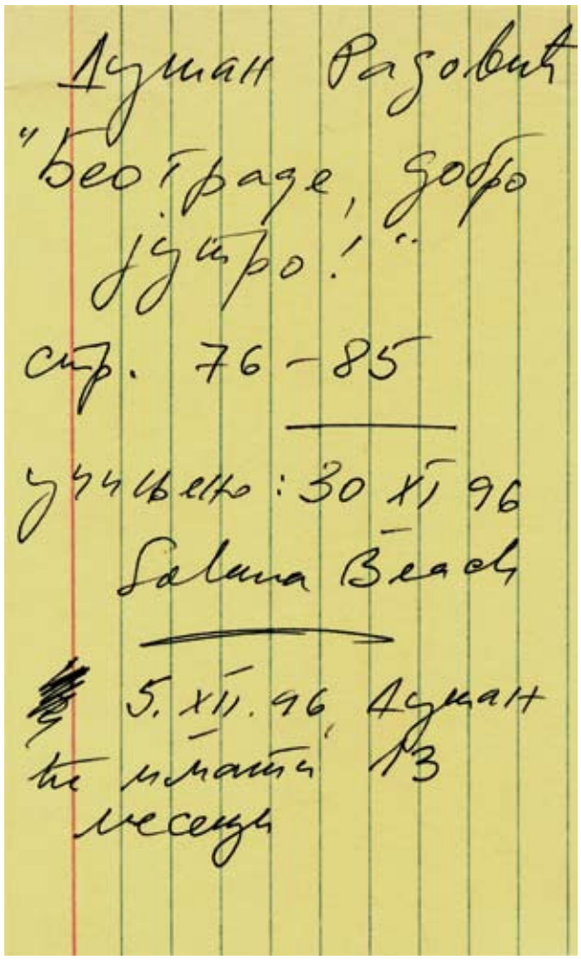

Владимир Конечни

21. марта 2010.

Туга

Имао сам три жене. Од прве сам се развео, друга је погинула, а трећа је – захваљујући нашем добром и правичном Богу који кажњава, опрашта и допушта – жива, здрава и с очима пуним љубави. Са свима њима сам био срећан, али са другом и трећом неизмерно и бесконачно.

Међутим, туга је у сржи најприснијих односа жене, човека и Бога. Кад ти бол и патња ударе шамар, или се тиха туга увуче у сан и свест, извори среће изгледају не само далеко као рајска врата (пред која се, искрено говорећи, човеку не излази чак ни у часу највеће патње), него као нешто неопипљиво и магловито које никада није постојало.

И шта је људски пар – без деце, без добрих људи, без завидљиваца, пакосника и зликоваца; без знојаве светине; без рођака и суседа, тек рођених и оних умрлих и погинулих; без лепрозног незнанца који им је од почетка света од срца пожелео добро јутро? Ништа. Прашина. Божја нула. Без обзира што су сви ти неизбежни и неопходни други тако често извор туге и леда око срца.

Смедеревска тврђава

Св. Жак у Ерлијану

(текст за позориште)

Посвећено

М.-Г. К.,

Д. К.,

С. Д.-Д. и С. Б.

Niemals
hatte ich –
alleingelassen –
mit den Rest
meiner Stunden
ohne Dich vorstellen
können

Написано овде како је записано тада, у Светој земљи, на крају 1989. године.
Не питајте зашто и како.

ЛИЦА

М.-Г. Жена раних двадесетих година. Кестењаста бујна коса, до рамена.

М.-Г. ће се чути овако:

Обичан глас, ОГ

Микрофоном појачан глас, ПГ

Раније снимљен глас, СГ

[ОГ ће потицати из глумице на позорници, уживо; ПГ ће такође потицати из глумице уживо, али с употребом скривеног микрофона; СГ, са раније припремљене траке, ће допирати из звучника постављених изнад и са стране публике]

Д. Жена седамдесетих година. Присутна само као снимљен младалачки глас (исти извори као СГ за **М.-Г.**).

С. Жена седамдесетих година, физички на сцени, али скривена, невидљива. Говори својим обичним гласом старог пушача.

Сем Висок, коштуњав, усправног држања, спорих покрета, раних осамдесетих година. Никад не говори, а лице му се једва види, из профила.

СЦЕНА

Сцена се састоји од велике кутије (паралелепипед - квадар) која је дијагонално подељена од горњег левог до доњег десног угла (с тачке гледишта публике). У доњем левом троуглу (ДЛ) је аутомобил, преврнут на кров и смрскан уз дебело стабло дрвета. Дрво је нагнуто удесно и пробија се кроз дијагоналну преграду кутије и чак кроз њен врх. Аутомобил може да буде представљен као стилизована конструкција, али и у том случају мора имати четири точка који могу да се обрћу. Точкови зуре у небо – кроз грање, из слупаних кола. **М.-Г.** је у ауту: виси са сигурносног појаса с главом надоле. Непомична је током целог комада, али веома присутна. Коса јој делимично покрива лице, тако да не може да се закључи да ли је повређено, али јој се уста јасно виде.

У горњем десном троуглу (ГД) је **Семова** соба, с прозором на левој страни, према дрвету. Уз десни зид собе, окренут према публици, је гломазни телевизор (иза кога је на почетку скривен **Сем**). У соби је и једноставна столица окренута према телевизору. У периодима кад је упаљен, на телевизору са непрекидно приказује утакмица рагбија – без звука и с црно-белом сликом (у једном моменту, на крају, слика је у боји).

Изузев пред крај, **Сем** чини само три ствари: СЕДИ у столици, леђима окренут публици; СТОЈИ поред прозора, гледајући наниже (види му се леви профил); ШЕТА нечујно из десног угла до прозора (између телевизора и столице) па натраг у угао.

Доминанте боје сцене и свега на сцени – стабла, грања, аутомобила, преграда, разних предмета у **Семовој** соби и његовог лица, косе и одела – су *разне нијансе сивог*, тако да се кестењаста коса **М.-Г.** издваја и веома је уочљива (за разлику од њене сиве блузе и фармерки). Видљив део њеног лица је природне, здраве боје.

Сцена (кутија) треба да буде максимално дводимензионална (са што мањом дубином) – из естетских разлога, а и зато што с времена на време читава предња површина сцене служи као (намерно) неравно пројекционо платно.

Дијапозитиви

У представи ће се користити пет дијапозитива. На самом почетку уласка публике, отпочеће и пројекција дијапозитива бр. 1: слика ће бити идентичне величине као предња површина кутије и биће пројектована на полупровидну, светлосиву завесу од материјала попут газе (енгл. *scrim*). Завеса ће бити постављена тако да се у њој благо оцртавају најистуренији делови кулиса. Таком представе, у случајевима кад се не користи завеса да газе, величина пројектоване слике ће увек потпуно покривати предњу површину сцене-кутије.

Дијапозитив бр. 1 (видети следећу страницу): *Пут с дрворедом.*

Пут с дрворедом

Дијапозитив бр. 1 је пројектован на завеси, која се ускоро диже, али слика остаје на сцени и представља једино осветљење. Убрзо затим, слика нестаје, а истовремено се осветљава само ДЛ троугао сцене: точкови превртнутог аутомобила се још окрећу после хаварије, све спорије, док се не зауставе. Прашина се слеже над потпуном тишином. Спот-светло на ***М.-Г.***

М.-Г., ПГ Да ли су ми очи отворене? … Где си? Душо, јеси ли ту? Могу ли да те додирнем? … Могу ли да те загрлим? Увек ми толико недостајеш… Шта је ово топло? Крв? Не… сузе које се купе унутар моје свести… (*Слабији спот на* ***М.-Г.,*** СГ) Сузе су ми наврле на очи кад ме је мајка мог мужа чвсто загрлила на малој железничкој станици на обали океана. Чим је сишла с воза рекла ми је да ју је син замолио да ме загрли и пољуби ми очи… и тако је учинила, нежно и добро. *(Јачи спот на* ***М.-Г.,*** ПГ) Шта је ово што осећам? Бол? Сећање на трен незамисливог бола? Где си? … Душо? Знам да си жив… Ходао си кроз пустињу небројене километре с отвореним преломом надлактице и тако мало воде… (*Слабији спот на* ***М.-Г.,*** СГ) Мисли о мени су му дале снагу, рекао ми је. Моја љубав, моја душа… Док се његов џип са пробушеном предњом гумом превртао два и по пута у Калахарију, тој свирепој афричкој пустињи, севнуло му је кроз свест, «Ожени се с њом!» И тако се десило, најлепшег могућег дана, једанестог … у мају, најлепшем месецу. Била сам у белом, с правим разлогом. *(Јачи спот.* ПГ) Бол… где си, злато? Могу ли да померим бар један прст, бар једну трепавицу, да те дотакнем? Где је оно што видим?

(Пауза од неких 5 секунди док се спот-светло постепено мења у слабо дифузно светло у ДЛ; истовремено, дифузно светло малог интензитета постепено у ГД ***Сем*** *СЕДИ.)*

М.-Г., СГ Кад ми он љуби у очи, моји се капци полако отварају, нарочито десни. Увек си према мом лицу био нежан као летњи облак и поветарац…

(Светло се гаси ДЛ, појачава ГД. Телевизор се пали. После кратког времена, ***Сем*** *почиње да ШЕТА, управо кад се зачује* ***С.****)*

С. Наишла сам на њега, тог мени страног, кошчатог човека, док је лежао на плочнику и крварио. *(****Сем*** *СТОЈИ.)* Убо га је ножем, плитко, неки сулуди ситни париски пљачкаш. (***Сем*** *ШЕТА.*) Одвела сам га у болницу… То је било пре педесет година.

(Светло слаби ГД, али се не гаси, као ни телевизор.)

С. Децу нисмо имали…

(Слабо светло ДЛ.)

Д. Кад је мој син био мали, имали смо нашу песму. Звиждукали смо је овако… *(Звиждуће почетак Шопенове етиде оп. 10, бр. 3.)* Најава, поздрав, позив – као што то чине птице.

*(**Сем** СЕДИ. Сва се светла гасе.*

Пројекција дијапозитива бр. 2: пар секунди се слика ломи на сцени, а онда се спушта завеса и детаљи постају читљиви.)

Дијапозитив бр. 2 (видети следећу страницу): мапа 14. кварта Париза на којој су Булевар Св. Жак и затвор Ла Санте; коверта писма упућеног аутору из 14. кварта.

С. Већ дуго живимо у одвојеним становима, који су један поред другог. *(**Сем** ШЕТА.)* Његова радна соба не гледа на улицу, него има чудан видик – на двориште затвора Ла Санте *(**Сем** СТОЈИ.)* које користе затвореници за свој свакодневни излазак из помрчине по ваздух.

(Дијапозитив бр. 2 нестаје. Светло се смањује до минимума ГЛ.)

С. Понекад неко од њих погледа у висину. Понекад се њихов поглед сретне. Он ми ретко о томе прича.

Д. Моја кћер је… једна милина. Какав нежан додир њених прстију. Кротка а своја, једноставна, а тако… осећајна. Једно дивно створење, не, остварење, са широком душом и блиставим умом. Боже мој, мајка Францускиња, отац Немац. Упознала сам је тек пошто се удала за мог сина. *(**Сем** ШЕТА.)* Они су блиски као близанци, она каже. Сећам се тренутка кад сам је за њега пољубила на станици Дел Мар, осетила сам њене сузе. Мучи их кад су раздвојени чак и један дан… а он је некако изашао из пустиње Калахари мислећи о њој више него о жељи. Његов други дан рођења. *(Тихо стењање се чује из аутомобила који је у мраку. **Сем** СТОЈИ.)* А пре само неколико месеци, кад му је њујоршки улични разбојник ножем претио, она је скочила између њих, вриштећи *Не додируј мог мужа! (Јаук из ДЛ. **Сем** СЕДИ. Светло се смањује на једва видљиво у ГД, спот на **М.-Г.**)*

М.-Г., ПГ Шта је све ово? И колико то већ траје? Јесу ли ово стварни болови или само замишљам? *(Нежним гласом:)* Какав предивни плави океан… Шта ако задуго после момента смрти човек не може да зна да ли је умро? Зашто ми ово пада на памет? *(Неколико секунди тишине пре него што спот на **М.-Г.** почне постепено да слаби и угаси се.)*

С. «То време на самом крају кад си покушао и ниси успео у тмини поред прозора»[1] *(**Сем** ШЕТА.)* Погледи су им се срели. Тог затвореника који је шетао и гледао увис и мог мужа. Отада он увек, овлаш и расејано, глади боре свог старог пењоара и

Мапа 14. арондисмана и коверта писма аутору

мрда прстима у истрошеним штофаним папучама да би себи потврдио да не носи затворско одело. *(**Сем** СТОЈИ. Слабо светло ДЛ.)*

М.-Г., СГ Рано ујутро чујем њихање коња. Постављају рингишпил поред тркалишта. Ускоро ће почети сајам. *(Спот на **М.-Г.,** ПГ)* Али ко мари… недостајеш ми, недостајеш ми, желим да си ту више него што је ико икада ишта желео. *(Тихи **М.-Г.** ПГ јаук.)*

М.-Г., СГ Молим се да те наш Бог увек чува, штити и спасава, да си добро и здраво, молим се на коленима поред нашег кревета, а кад не то, онда у свом срцу сваког трена. *(Сва се светла гасе ДЛ. **Сем** ШЕТА.)*

Д. Бол у гласу моје кћери кад ми је рекла да су изгубили дете. Ти си тако млада, биће… али нисам могла да наставим. Једино време које постоји за њу је безгранична љубав коју осећа за мог сина у садашњости без почетка и краја. *(**Сем** СТОЈИ. Слабо светло ДЛ.)*

М.-Г., СГ У средини тока мог живота, кад ми је било око једанаест година, први пут сам помислила да ћу можда једног дана родити дете. Замишљено сам одложила виолину на којој сам у том моменту вежбала и отрчала у канцеларију сестре Беатрикс, управнице католичког интерната који сам похађала. Како ме је нежно гледала својим топлим очима кад сам јој рекла о чему сам размишљала! И колико је та жена била срећна за мене и мог мужа десет година касније кад сам јој написала да сам затруднила… Али у трећем месецу, више није било откуцаја срца малог немоћног бића у мојој утроби. Сестра Беатрикс је патила с нама као најближи род. *(Мирним гласом.)* Само толико о истинитости прича о калуђерицама које су наводно све пакосне и завиде будућим мајкама.

*(**Сем** ШЕТА. **М.-Г.,** ПГ)* Дете би било Саша, било да је девојчица било дечкић… *(СГ)* А онда куретажа, ужас над ужасима, и лабораторијска анализа нашег јадног малог створења. Следеће вече, око десет до осам, нашли смо на нашој секретарици поруку од докторке Мерфи.

*(**Сем** СЕДИ. **М.-Г.,** ПГ Имитира хладан, назални глас, али без претеривања.)* Хелоу. Звала сам да вас обавестим да је прелиминарно утврђен кариотип женски и нормалан. Ако имате каквих питања, осећајте се слободним…да… да ми телефонирате. Хвала. *(СГ Сабраним гласом.)* Овако нешто страшно, а порука остављена на секретарици. Како окрутно. И још жена доктор. Мала жена тридесетих година са испупченим челом које покушава да крије својом ретком косом… Не волим себе кад овако звучим.

*(**М.-Г.,** СГ Неколико јецаја. Пауза. ПГ Тихи јаук. Спот-светло на **М.-Г.** Пауза од 4-5 секунди. ПГ)* Волим кад ми нежно гладиш косу.

*(**Сем** ШЕТА. Спот на **М.-Г.** се постепено смањује. Пауза од неколико секунди. Затим, **М.-Г.,** ПГ, нежно:)* Често ти се дивим. Ти си правичан и добар. Који број жена може то искрено да каже о свом мужу?

(Мрак ДЛ. Светло се повећава ГД.)

С. Његово црно мастило, његов префињени рукопис… тако сигуран да га свака реч води ближе смрти… *(**Сем** СТОЈИ.)* … том необјашњивом и човеку несхватљивом *Другачијем свету*. Човечија свест није ни овде ни тамо изузев што увек зна кога заиста воли. *(**Сем** ШЕТА. Пауза.)* Шета… Булеваром Св. Жак и свуда по четрнаестом кварту, без обзира на време и доба.

*(**Сем** СЕДИ. Минимално светло ГД. Спот-светло на **М.-Г.**)*

М.-Г. ПГ Видим себе како пишем моје најдраже злато волим те волим те волим те заувек и увек драги Боже шта сам тачно и заиста мислила кад сам рекла заувек. Вјек вјекова. Да ли је човеку дато да то каже и да тако разговара с Богом? Бити овде где сам, да, и настављајући да те волим. Незнам да ли моје срце бије брже кад говорим о љубави и заљубљености или се сећа да је било брже кад сам о томе раније говорила, али кад умрем знам да ћу те волети зато што сам одувек знала да кад стакло прсне и метал се искриви моја коначна и моја прва мисао је била и биће да те волим… Неке ствари су црне и нечујне, али ипак негде у мени живи вид, јасна светлост а не тмина као у Каравађовом подруму… но незнам кад ће ова светлост постати сива, сећаш ли се Брехтове љубави према сивом, као у твом позоришном комаду, сиви велики челични ексер који је Брехт захтевао да му Хелена забије у тело после смрти. Можда је светлост већ посивела драги Боже да ли сам жива, да ли сам икада била жива, да ли сам икада живела и колико дуго и колико снажно и шта сад следи и да ли могу да волим кроз овај несносни бол? Сузе које теку из моје свести, ова течност, сећам се њеног укуса.

*(Спот-светло се постепено смањује. **М.-Г.,** СГ.)* Хвала душо за све, за твоју огромну љубав и нежност. Како сам била срећна… ти си све што имам и што сам икада имала и тако ће заувек бити. *(**М.-Г.,** ПГ.)* И у тишини није мирно, није нечујно, није непомично.

*(Мрак ДЛ. **Сем** ШЕТА.)*

С. Крути прсти без радости, нису више за клавир. Корачати напред-назад, љуљати се у столици напред-назад, умирати. Зашто ми ово пада на памет? *(**Сем** СТОЈИ. Светло се се постепено смањује ГД.)* Сиво узбуркано море на југу Енглеске у Фоулкстону на дан нашег венчања.

(Мрак ГД. Пројекција дијапозитива бр. 3: пар секунди се слика ломи на сцени, а онда се спушта завеса и слика постаје јасна.)

Дијапозитив бр. 3 (видети следећу страницу): Зграда железничке станице у градићу Ерлијан на граници Кине и Монголије.

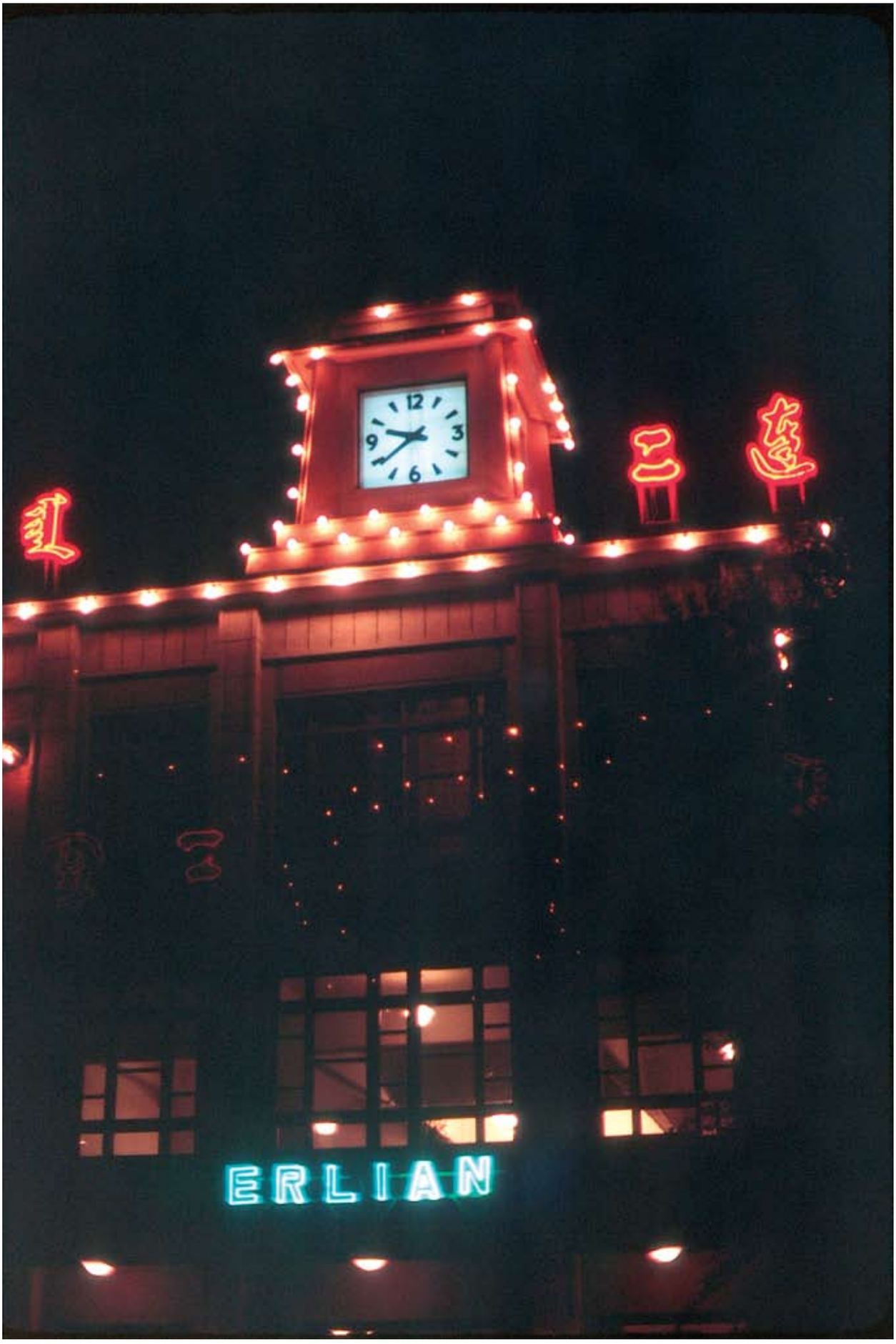

Железничка станица у Ерлијану

Д. Моја су се деца упознала на кинеско-монголској граници, у једно друго време, у једној другој пустињи… *(**Сем** ШЕТА.) црвено тло, небо у пламену… Кад будем умирала, то ће се десити брзо. Никад нећу дозволити да будем беспомоћна.*

М.-Г. СГ Воз је хуктао кроз пустињу Гоби. «Док се смркавало, моје је лице, на прозорском окну, трзаво се тресући, прекрило пустињу»[2] – записао је тада мој будући муж. То је лице било његово, али је могло да буде моје, јер сам седела у истом возу и гледала исто крваво сунце које је залазило у груди пустиње, а он и ја смо били близанци и пре него што смо се упознали. Коначно граница, велики четвртасти неоном окружени сат на врху станичне зграде, једини светао предмет између Пекинга и Звезде Северњаче. Његова камера је шкљоцнула, 9.39, наше су се очи први пут среле.

*(Дијапозитив бр. 3 нестаје. Спот-светло на **М.-Г.**)*

М.-Г. ПГ Дала бих свој живот да не будем ти тада, јер бити ти тада би значило бити ти сада, а ако ја сада умирем не могу да поднесем бол који осећаш због тога. *(Крик.)* О Боже!

*(Светло се потпуно гаси ДЛ, а веома је слабо ГД. **Сем** ШЕТА.)*

Д. Учинило му се да је видео фарове у Калахарију и сакрио се иза камења бојећи се ножева, бели човек, сам, са сломљеном десном руком. Али је то био само одсјај излазећег месеца.

*(**Сем** СТОЈИ. Спот на **М.-Г.**)*

М.-Г. ПГ Ти си ту и снажно ме грлиш.

*(Светло се потпуно гаси ГД. **Сем** ШЕТА.)*

М.-Г. СГ Понекад, кад би твоје писмо стигло, била сам тако срећна да сам поскакивала као девојчица и дубила на глави! Читајући твоје речи – до небеса, до дна океана и хоризонтално до бескраја сва моја љубав најдража моја супруго – ја бих плакала и муцала да је наша љубав све од чега се састоји мој живот и да те волим безгранично више него себе саму.

*(**Сем** СТОЈИ. Спот и даље на **М.-Г.**)*

М.-Г. ПГ Моја душо, моје злато, јеси ли ту, јеси ли тада био? Био си као милостиви арханђео Габријел, кога воли моја мајка, а и твој пријатељ Отац Данијел га је волео, зар није изабрао име Габријел кад се замонашио? Мили Боже, јесам ли жива?

*(Светло се гаси ДЛ. Меки спот на **Сему**.)*

С. «Сама сам.
Сада како увек бејах.
Зима је.
Без изгледа.
Време пролази.
То је све.
Ко може нек нађе смисао.
Ја се искључујем.»[3]

*(Једва чујан јаук ДЛ. Пауза од неколико секунди. Истовремено, потпун мрак ГД, слабо светло ДЛ. **Сем** ШЕТА.)*

Д. Нешто није у реду с мојом децом. Осећам то како само мајка може. *(**Сем** СТОЈИ. Меки плави спот на **М.-Г.** Светло се постепено гаси у осталом делу ДЛ.)*

М.-Г. ПГ Усуђујем се да те волим више него што је то човеку дато, толико да укидам смрт или је пак чиним потребнијом. Двадесет четвртог септембра 1986, на станици у Ерлијану, «да ли је то било у друго време све то у друго време да ли је икада било друго време ван тог времена».[4]

*(Тишина око пет секунди. Затим спот-светло на **М.-Г.** полако слаби, док она не утоне потпуно у мрак. После пар секунди, слабо светло ГД. **Сем** ШЕТА.)*

Д. Нешто се десило мојим близанцима, па зашто онда да живим. У возу док се кроз монголску пустињу приближавао Ерлијану, мој син је записао у свој дневник «време је да стане… да време престане… да она стане… захтевала је Били Уајтлоу ненадмашна и неизрециво тужна у Бекетовој *Љуљци* док се љуљала у смрт зашто ми то, драги Боже, пада на памет?»[5] За мог сина то је било питање, а за мене је одговор.

*(**Сем** СТОЈИ. Мрак ГД. Светло ДЛ довољно јако да се виде точкови аутомобила који се окрећу, па стају. Док се прашина слеже, нежни плаво-зелени спот на **М.-Г.**)*

М.-Г. ОГ *(Без микрофона, по први пут. Тихо звиждуће почетак Шопенове етиде, као што је **Д.** то чинила раније. Нежно:)* Дивни плави океан… заувек. А које је боје заувек? Какво је на додир? Како утиче на чула заљубљене жене? Спокојна широка дубока љубав попут велелепне сибирске реке која ломи стене шуму степу и лед и зауставља време.

(Спот-светло се гаси. Веома слабо светло ДЛ и ГД.)

Д. « Док није на крају
дошао тај дан
коначно дошао
крај дугог дана
кад је себи рекла
коме другом
време је да станем
време је да престанем.»[6]

*(**Сем** ШЕТА око пет секунди, онда СЕДИ.)*

М.-Г. ОГ Две године пошто сам први пут удахнула ваздух, један човек је написао кратак позоришни текст о томе шта је људски живот…

(Мрак, па дијапозитив бр. 4, са следећим текстом:)

Дијапозитив бр. 4

«Једва чујан кратак крик и одмах уздах и споро јачање светла… Тишина – задржати дах пет секунди… издах и споро слабљење светла.»

Семјуел Бекет, *Дах* (*Breath*), 1969

---

*(Дијапозитив бр. 4 нестаје. Слабо сребрнасто-сиво светло ГД и ДЛ. **Сем** СЕДИ и даљинским управљачем мења слику из црнобеле у колор – иста утакмица рагбија се наставља. Публика јасно види управљач и свесна је да је управо **Сем** променио боју слике. После око седам-осам секунди, он управљачем гаси телевизор – гледаоци и то добро виде.*

***Сем** затим својим понашањем следи Бекетова упутства дата у дијапозитиву бр. 4. Из њега се прво чује кратак јецај-крик, а затим **Сем** чујно, равномерно удише три секунде. Задржава дах пет секунди и потом равномерно издише три секунде. Ропац се не чује.*

*На крају те три секунде, мрак ГД. Међутим, **М.-Г.**, ДЛ, је суптилно обасјана плаво-зеленим сјотом.)*

М.-Г. ОГ С тобом у љубавном загрљају неизрециве присности на плаво-зеленој планини заувек или за због ом.

(Пауза од пет секунди, па се светло гаси, а дијапозитив бр. 5 пројектује на завеси. Затим, МРАК.)

Дијапозитив бр. 5

Понедељак, 17. јула 1989. – **С.** †

Недеља, 1. октобра 1989. – **М.-Г.** †

Субота, 7. октобра 1989. – **Д.** †

Петак, 22. децембра 1989. – **Сем** †

Белешке

1. Семјуел Бекет, *То време* (*That Time*), 1976.

2. Владимир Конечни, *Ерлијан* (*Арт 032*, 2003, бр. 8, стр. 13-14).

3. Семјуел Бекет, *Шта где* (*What Where*), 1984. У енглеском оригиналу, прва реченица цитираног текста је «I am alone». Иако то граматички може да се односи и на мушкарца и на жену, читалац инстинктивно осећа да је глас мушки, Бекетов. Међутим, овде те речи изговара **С.**, жена, као своје, па стога следи превод «Сама сам».

4. Семјуел Бекет, *То време* (*That Time*), 1976.

5. Владимир Конечни, *Ерлијан* (*Арт 032*, 2003, бр. 8, стр. 13-14).

6. Семјуел Бекет, *Љуљка* (*Rockaby*), 1981.

Аутоpов пpевод са енглеског (2010)

Пејео

Пахуља пепела ми пада на лице
док стојим, урођен до пупка, у пени океана.
Недалеко од жала букти море чапарала –
трновитог, индијанског, осветничког шипражја.

Ватрени језици скачу са крошње на крошњу
високих, бледуњавих еукалиптуса.
Небо, још плаво далеко на западу
(оно испрано плаво као што су очи серфера),
се полако пуни димом у облику змајевог репа.

Високо на брду, од неколико палата
(‘с лепим погледом на море’)
које су власници знојем стекли,
или пак варањем и крађом –
осташе само циглени оџаци и гар.

Паника срља из кичим
расних тркачких грла
и она хистерично њиште
на оближњем хиподрому Дел Мар.

Суседи који су све изгубили
дижу песнице к небу
и називају Бога паликућом –
али кад сам претходни пут видео црвену смрт
јарко исписану на небесима
кривац је био човек
који је себе звао,
у то зло пролеће ’99,
у Београду, мом рањеном
родном граду,
‘Милосрдни анђео’
– бомбардовао је 78 дана и исто толико ноћи.

Сада, док огњени ветар,
пустињски ветар Свете Ане,
разгони варнице
овог дана у позном октобру –
дана мог рођења – ускачем у талас који се разбија.

Онда се поново усправљам
и док океан тутњи,
а пепео нечујно пада,
размишљам о оном другом пепелу,
од пре четрнаест година,
који смо њени мајка и отац
и старија сестра
и ја, њен муж,
кроз своје прсте
пустили да истекне у баш ове таласе.

Ускачем у талас који се разбија.

Повеља (Краљево) *2004.*

Руски прево̄д (Елена Шалонина и ауто̄р) у часопису Побережье *(Москва – Филаделфија) 2004.*

Port-au-Prince

Под воду дубоко па дуги клиз,
замало да груди загребу дно.
Израњам без звука.
Лењи замах леђно
и мокро се пупчим пут сунца.

Модроцрна служавка
што мека хода израња
и стапа се
са вијугањем
креолског мурала
дуж хотелског базена.
Најтужније од једва људских
места на овој планети
је иза бодљикаве жице
поврх хотелског зида:
Port-au-Prince,
где овога децембра
хиљадудевестоосамдесетдруге
Bébé Doc налаже мучење.

Mon cher Tonton Macoute бр. 1,
јеси ли га поштено обрадио?
Је ли пропевао?
Је ли рикао од бола?
Не?

Tonton Macoute бр. 2, обради бр. 1, ал јуначки.
(Семјуел Бекет размишља, инкогнито.)

Поподне на празној веранди хотелског бара.
Вентилатор који је заувек стао.
Сувоњаво лице црног бармена.
У огледалу, над флашама, његов одраз
и мирни упијени поглед,
непрозиран као очи паунова
на муралу до огледала.
Обазри се и погледај
преко зида –
Port-au-Prince.

Недалеко – бљештаво бела палата Duvalier.

Недалеко – смеђе војничке бараке.
У њима и око њих,
тамна стакла на очима Tonton Macoutes.

А двадесетак километара
северно уз обалу,
чврсте и голе,
беле груди
младих Парижанки
полеглих на сунцу
крај базена клуба Mediterranée.
Најежене брадавице
Надомак усана и црних очију
бедника што на коленима,
у дроњавим униформама,
рибају плочице око базена.

Дотле у хотелу 'Тријанон',
господин Браун, власник хотела,
и господин и госпођа Смит,
по занимању вегетаријанци,
читају и јесу у 'Комедијантима' Греема Грина,

Недалеко, човек-марва
тегли огроман товар на два точка,
док други гура.
Тежина товара премаша њихову
бар десет пута.
Точак је древно откриће,
али кад се сломи,
ужас и помирена туга
ће још дубље избраздати
ова исцеђена лица.

'Тријанон' је пун дежмекастих педесетогодишњака
с њујоршког острва Менхетн,
а годинама касније,
та иста лица,
она још жива,
се виде на балконима
Пете авеније, баш на месту
где годишња геј парада
избија на Вашингтонов трг.
Тек тада бива јасно
због чега су се хаићански дечаци

окупљали око ‘Тријанона’,
тако умилни
и тако покорни.
Тек тада бива јасно
да су за долар ил два
трампили СИДУ.

Потом су у Бангкоку и Манили
хотели били крцати
менаџерима компаније ‘Мицубиши’:
у свиленим пиџамама,
набреклих удова,
у довратку својих соба,
чекали су ти успешни продавци
аутобусе са месним курвама
– компанија части!
Ех ти Јапанци,
тако сигурни да ће свршити.

Срећом, тих лудих,
болесних година,
на Хаитима,
у Бангкоку и Манили,
био сам један
од малобројних
аскетских гостију.

И данас жив и здрав.

У магазину ‘Њузвик’ за 21. јануар 1991, фотографија на стр. 41:

Port-au-Prince. Улица. На плочнику, неколико Хаићана једе сирово месо искасапљених Tonton Macoutes. Деца престонице гледају. Плен у рукама једног дечака од седам-осам година – наочаре с поломљеним тамним стаклима.

Кораци (Крагујевац) *2002.*
Превод са енглеског: Венцислав Радовановић и аутор

Француски превод (Anouk Langevin и аутор) у часопису RétroViseur *(Париз) 1996.*

Руски превод (Елена Шалонина и аутор) у часопису Побережье *(Москва – Филаделфија) 2004.*

Врата

Оно најгоре – невидљива врата,
комарци, грозница, исконски лед тундре,
што те држе у гулагу,
на Папијоновом острву.
Кроз њих –
иза или испред.

Јер ту си међу онима што
вапе за Хадом
ил затвором где те,
после присилног
требљења од ваши
и трежњења,
чека
лименка сплачине
и слатки
смрад људи.
(Прави је базд само на топлим и сигурним местима.)

Вуф. Шшшшш.
Банг!

Шкрииииии…ппп.
Тап-тап.
Шкљоц!
Трас! Врата у лице
невољника,
незваних,
наметљиваца,
ловаца на прилику.

Врата што обруше се
на мишју цику.
Што дижу се над
шанцем пуним воде.
Што затварају се постранце
на јапанској папир-кући,
што трзајем канапа
повлаче се са горњег спрата
амстердамских кућа,
које
– низ стрмо степениште –

ломе ти кичму.
Врата су ново.
Кад једном се склопе.
испред ил иза, глас су
светаца и дервиша
што налаже
преображај.

За слепог
врата затворена пред њим
имају своју ћуд и свој пах.
А она што се никада не отварају нити затварају
нису ни прилика,
ни искушење,
па ни казна.
Врата
која то нису.

Немогуће је прогнати неког
кроз врата
лишена зида.
Довратак, шкрипаве шарке
и висока древна папрат
нису довољни.
Да би било врата,
потребно је
бар масивно стакло,
дрво, мермер,
чак тону
челика
уградити
у бар замишљену конструкцију.
И чему она,
ако се могу
заобићи?

Када се то деси,
када су дуго развађена,
кад ветар и паучина узму маха,
тад се види
белег рата,
помор,
крвна освета,
урок,
брат против брата.

Нахрупила је Црна Смрт и оставила отворена сва врата.
(Куцање.)
Мук,
напето ишчекивање,
па устрашеност
пре него што се
отворе врата,

за неке самртна
глухота,
на коју се други смеше.
Око на шпијунку:
дамари радости, страха,
жеља да загрлиш,
повратиш,
да се упишаш.
Крајња суоченост бића и материје.

А врата која те не желе кроз себе
остави на миру.
Далеки кораци што замиру
бољи су
но добовање песницама.
Покајник,
жалостиви,
јаростан,
бацил –
насилно кроз врата,
као и силовати жену.
А нека су врата,
попут неких жена,
заувек непробојна.

Кораци (Крагујевац) *2002.*
Превод са енглеског: Венцислав Радовановић и аутор

Енглески оригинал песме, 'Door', *у часопису* Poetry International *(Калифорнија) 1997.*

Руски превод (Елена Шалонина и аутор) у часопису Побережье *(Москва – Филаделфија) 2004.*

Бес

Човек је буна. Само кроз сумњу и отпор човек није сам.

Троструки аутопортрет

Бумеранг

(Документарна једночинка)

Посвећено Алену Шнајдеру (1917-1984),
великом руско-америчком позоришном редитељу и искреном пријатељу

***

Премијерно извођење је било на енглеском и немачком 1991. године у Студио-театру у Бремену. Овај текст, први пут објављен у београдском *Савременику* (2005), је превод аутора са енглеског

***

Сви описани догађаји су истинити, изузев што су име и адреса у Берлину у ПОРУЦИ нешто измењени.

Допустио сам да прође десет година пре него што сам сада, 1988. године, написао ову једночинку.

Позоришним циницима: ово је једноставна, планинарска (али не горштачка) метафора за старозаветну освету.

ЛИЦА

ЧОВЕК — У раним четрдесетим годинама, маркантан, блиставих зелених очију, озбиљног, али не строгог, изгледа. Говориће само једном приликом и рећи седам речи.

ЧОВЕК се појављује неколико пута. Углавном носи једноставну планинарску одећу каква се свакодневно може видети на горама у америчкој држави Колорадо.

Једном приликом, у Берлину, одевен је у помодном европском стилу касних седамдесетих година: свилена кошуља пастелне боје, беж платнени сако без поставе, са рукавима немарно заврнутим до испод лаката, елегантне црне кројене панталоне и црне ципеле с танким ђоном.

УЛРИКЕ — (или УШИ) Касних двадесетих година, висока, анорексично мршава. Појављује се само као силуета у вратима. УШИ је у црном, на ногама су јој војничке цокуле, а са рамена јој виси трећесветска шарена памучна торбица.

КАРЛХАЈНЦ — Средњег раста, плаве косе, четвртасте браде, упалих образа, обучен у црно. Око 35 година. Ледених очију.

ГЕРИЛЦИ — Има их једно туце. То је „урбана герила" која се састоји од младих људи оба пола „из добрих кућа" који су се посветили екстремном левом радикализму и, у неким случајевима, оружаним нападима на „меке циљеве" – значи, „директној акцији", како то они кажу, против трулог капитализма. Мушкарци су пореклом из целе Западне Немачке, али живе у Западном Берлину јер тамо, по закону, не морају да служе војску у Бундесверу. Многи су провалили у привремено напуштене станове и тамо се одомаћили – дакле, „сквотери" су и сматрају да су већ самим тим постали борци против гнојаве немачке државе, а да је и то што сасвим пристојно опстају од новца који им та држава сваког месеца исплаћује као незапосленима (*Sozialgelder*) такође прихватљив облик борбе и протеста.. Неки су обучени потпуно у црно, са вуненим скијашким маскама (тзв. „балаклавама" – само им се очи виде); неки су у сивим (наводно) радничким оделима каква је Бертолт Брехт понекад носио; а неке од девојака су у обичној градској ношњи седамдестих година.

ЛОКАЦИЈЕ

ПЛАНИНА ЕЛБЕРТ — Надморска висина врха те планине је 4399 метара. Налази се у држави Колорадо. Елберт је други врх по висини у 48 „доњих" америчких држава (први, Витни [Mount Whitney], у ланцу Сијера Невада у Калифорнији, је тачно 50 метара виши). На Елберт се може попети и са и без алпинистичких помагала.

ЗАПАДНИ БЕРЛИН — Котбусердам [Kottbusserdamm] 88, трећи спрат.

СНИМЉЕНИ ГЛАСОВИ

БАРИТОН — Глас са емоционалним карактеристикама сличним онима које Дејвид Берн (David Byrne) користи на плочи *Точак за мучење Свете Катарине* (*The Catherine Wheel*).

BASSO PROFUNDO (БАС)

ЖЕНСКИ ГЛАС — Млађи глас са приметним немачким нагласком кад говори енглески (српски) и са меким берлинским изговором немачког језика.

Било би идеално да се употреби бинаурална техника тонског снимања. Гласови се снимају високо-квалитетним микрофонима постављеним на главу лутке-манекена тако да се симулирају реалистични услови пријема, односно слушања. У позоришту, публика користи слушалице од лаког материјала које не морају да буду појединачно укључене, већ се претходно снимљени гласови у њих шаљу путем инфрацрвених детектора. Слушаоци тако чују снимљене гласове као да су им извори веома близу, док се истовремено избегава неприродни вентрилоквистички ефекат.

ВИЗУЕЛНИ
ЕФЕКТИ

Треба да се употреби велико платно конкавног облика (у односу на публику), на које могу да се пројектују дијапозитиви разних величина, један по један или два истовремено.

ЦВЕТ — Нађен близу врха Елберта јуна 1977. На дијапозитиву ће бити само овај мали планински пресовани цвет.

ПОРУКА — Оригиналну поруку, исписану црвеним мастилом на белом папиру, је ЧОВЕК нашао – истог дана у јуну 1977. када је нашао и ЦВЕТ – унутар тешког челичног ВАЉКА везаног ланцем за малу камену пирамиду којом је обележен врх Елберта.

На мало парче рапавог папира отцепљеног са руба светло-смеђе кесе каква се даје купцима у продавницама намирница широм Америке, ЧОВЕК је преписао поруку, а оригинал вратио у ВАЉАК.

Порука у целини гласи (превод касније у тексту):

Karlheinz Walter
1000 Berlin 36
Kottbusserdamm 88
West Germany

Es lebe Mao Tse Tung und die internationale Arbeiterklasse

ROTFRONT

РЕКВИЗИТ

„ВАЉАК” — Тешка, челична кутија цилиндричног облика, висока око 35 сантиметара и са пречником од око10 сантиметара; поклопац везан ланцем за бок кутије.

При уласку, гледаоци су суочени са огромним ЦВЕТОМ. Неколико минута касније, чује се почетак песме „Бела кола у Немачкој" ["White Car in Germany"] коју изводи музичка група „Асосиатс" ["The Associates"; са плоче *Четврта фијока одозго – Fourth Drawer Down*]. Следи који минут тишине, а онда се гасе сва светла и потпуни мрак разбија само пројектовани дијапозитив ЦВЕТА. [*Видети следећу страницу.*]

БАС

ДОБРО ВЕЧЕ, ДАМЕ И ГОСПОДО! Пауза, затим мирним гласом: ОВО ЈЕ ПОЛИТИЧКО ПОЗОРИШТЕ. Пауза. БИЋУ КРАТАК. РАДИ СЕ О ТРИ СТВАРИ. ПРВА ЈЕ пауза ПОЛИТИЧКА ПОРУКА ЗАПАДНОЈ ЕВРОПИ. Пауза. ДРУГА пауза ПЛАНИНАРСКИ БОНТОН. И ТРЕЋА пауза од 4 секунде, онда *staccato* БЕРТОЛТ БРЕХТ ЈЕ БИО ОГАВНИ ПРЕВАРАНТ. Истовремено ЦВЕТ се гаси, а слабо плаво светло пали на сцени.

ЧОВЕК

Улази са леве стране сцене (*с тачке гледишта публике*) и после неколико одлучних корака заузима усправни „став леопарда" – десна рука подигнута, десна нога подигнута и савијена у колену – што означава пењање уз окомиту стену. Благо спот-светло њему, које постепено слаби. ЧОВЕК остаје у овом положају током целог следећег монолога БАРИТОНА, изузев што га повремено мења тако да су му лева рука и нога подигнуте. Он се једва види, сцена је у полумраку.

БАРИТОН

КАКО СЕ ДОБРО СЕЋАМ ВРЕМЕНА КАД САМ БИО ЗАЉУБЉЕН У КЕЈТИ И ПЛАНИНЕ СУ МИ БИЛЕ ИЗБЕЖИШТЕ И УТОЧИШТЕ ОД ТЕ СУМАНУТЕ ПРИСНОСТИ. НАРОЧИТО НА ВЕЋИМ ВИСИНАМА, РЕТКО БИХ ВИДЕО ЧОВЕКА. А КАДА БИХ, КЛИМНУЛИ БИ ГЛАВОМ, ПРОМУМЛАЛИ НЕКАКАВ ПОЗДРАВ И НАСТАВИЛИ СВАКИ СВОЈИМ ПУТЕМ. МЕЂУТИМ, ДОБРО САМ ЗНАО ДА БИ ТАЈ НЕМУШТИ НЕЗНАНАЦ И ЈА ПОМОГЛИ ЈЕДАН ДРУГОМ БЕЗ ОКЛЕВАЊА У СЛУЧАЈУ НЕВОЉЕ. ПОМОЋИ ПЛАНИНАРУ ЈЕ БИО ОДРАЗ ЉУБАВИ КОЈУ СМО СВИ ОСЕЋАЛИ ПРЕМА ПЛАНИНИ.

ЈОШ НЕШТО. НИКО НИЈЕ БАЦАО ОТПАТКЕ И ВРШИО ВЕЛИКУ НУЖДУ БЛИЗУ СТАЗЕ. НИКО НИЈЕ ЛОМИО ШИБЉЕ И ЧУПАО ЦВЕТОВЕ. НИКО НИЈЕ УРЕЗИВАО СРЦА ПРОБОДЕНА СТРЕЛОМ НИ ПОЛИТИЧКЕ ПАРОЛЕ НА ТИМ КЛАСИЧНО ОТМЕНИМ ЛИЦИМА СТЕНА. Пауза. ИМАО САМ САМО ЧЕТИРИ ГОДИНЕ КАД МЕ ЈЕ МАЈКА УВЕЛА У ПЛАНИНЕ И УПОРНО УЧИЛА ТИМ ПРАВИЛИМА. Пауза. ЗА РАЗЛИКУ ОД СВЕТА ТАМО ДОЛЕ, НА ПЛАНИНИ СЕ НИЈЕ ОМЕТАО ТУЂИ МИР. ВЕЛИЧАНСТВЕНОСТ ПЛАНИНЕ ЈЕ ЗАУЗДАВАЛА ЉУДСКУ СИРОВУ ЖЕЉУ ЗА НАМЕТАЊЕМ И НАДМЕТАЊЕМ.

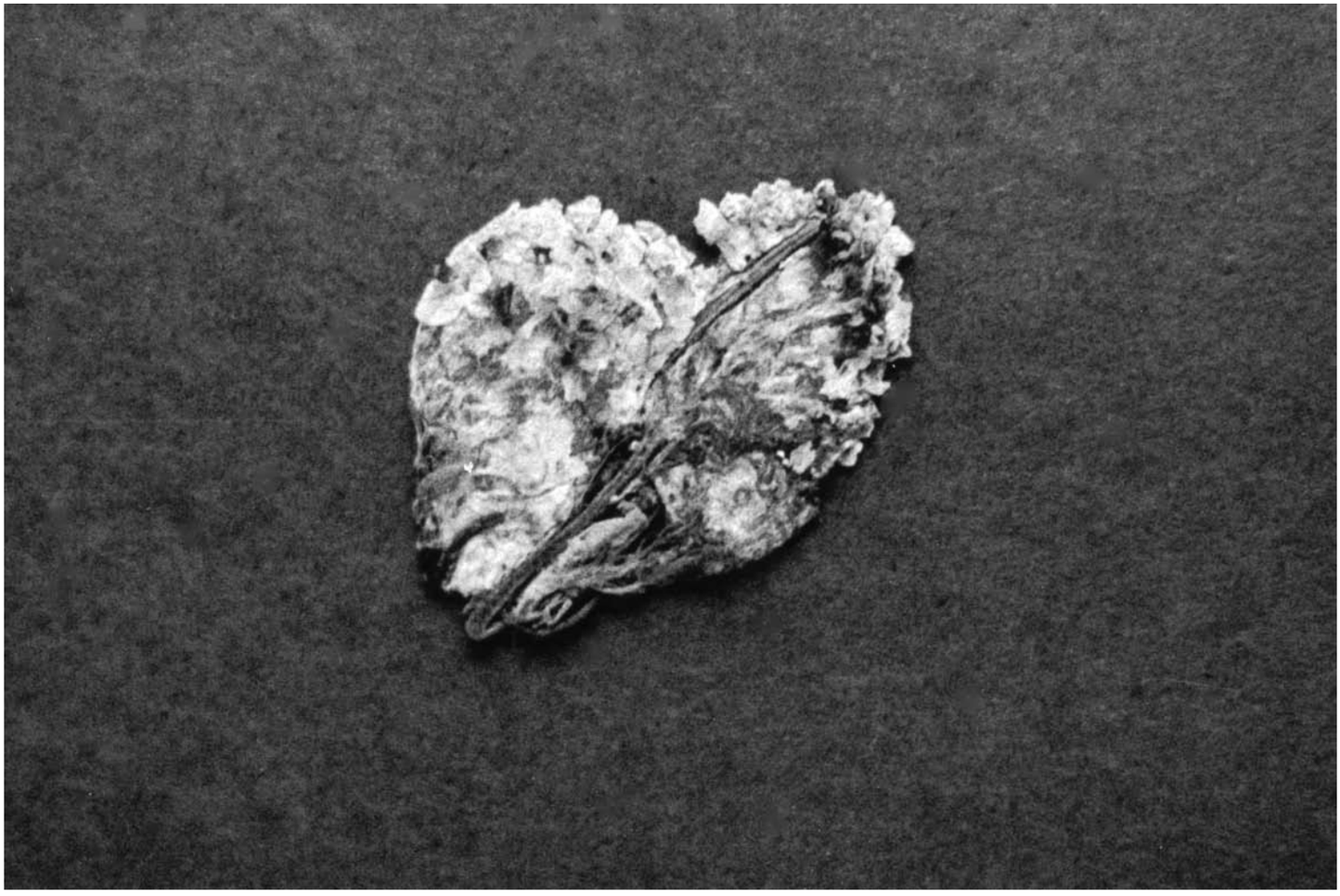

Цвет

Пауза од 3 секунде. СЕЋАМ СЕ ВРЕМЕНА КАД САМ БИО У КОЛОРАДУ ЈУНА 1977. И ОДЛУЧИО ДА СЕ ПОПНЕМ НА ЕЛБЕРТ. Смеје се. ОВО БРДАШЦЕ ОД 4399 МЕТАРА ЉУТИ ЖИТЕЉЕ КОЛОРАДА. ВИДИТЕ, БОГ ЈЕ ПАКОСНО ЗАУСТАВИО ТЕКТОНСКИ РАСТ СТЕНОВИТИХ ПЛАНИНА И ДОЗВОЛИО ВИТНИЈУ У СИЈЕРА НЕВАДИ У КАЛИФОРНИЈИ ДА НАДРАСТЕ ЕЛБЕРТ ЗА ПЕДЕСЕТАК МЕТАРА.

Пауза од 3 секунде. ПОПЕО САМ СЕ САМ, ПОД БОЖЈЕ ПЛАВИМ НЕБОМ. АЛИ ЈЕ ВЕТАР УРЛАО.

Светло се мења из плавог у индиго. ЧОВЕК излази са десне стране сцене. Огроман ЦВЕТ се појављује.

БАС

Величина ЦВЕТА се неприметно смањује током следеће сцене. НЕКОЛИКО РЕЧИ ЏОНА МЈУИРА. [John Muir, 1838-1914, шкотско-амерички природњак и дубоки познавалац калифорнијских планина.] Пауза. ПОПНИ СЕ НА ПЛАНИНУ И ОСЕТИ ЊЕН БЛАГОСЛОВ. МИР ПРИРОДЕ ЋЕ СЕ УПИТИ У ТЕБЕ КАО ШТО СЕ СУНЦЕ УПИЈА У ШУМУ. ВЕТРОВИ ЋЕ ТИ ПОДАРИТИ СВЕЖИНУ, ОЛУЈЕ СНАГУ И ТАКО ЋЕ СВЕ БРИГЕ ПАСТИ СА ТВОЈЕ ДУШЕ КАО ЛИШЋЕ У ПОЗНУ ЈЕСЕН.

НЕМА ЧОВЕКА У КОМЕ НЕ ПОСТОЈИ ЉУБАВ ПРЕМА ДИВЉОЈ ПРИРОДИ, ПРАМАЈЦИ. ТО ЈЕ СТАРА ЉУБАВ КОЈА ЈЕ ПРИСУТНА У НАМА И КАД СМО СЛЕПИ ДА ЈЕ ПРЕПОЗНАМО.

НЕВЕРОВАТНО ЈЕ КАКО ВИСОКО И ДАЛЕКО МОЖЕМО ДА ДОСЕГНЕМО У ПЛАНИНАМА КОЈЕ ВОЛИМО.

ЦВЕТ наставља да се смањује. НЕКОЛИКО РЕЧИ ИЗ ПРИРУЧНИКА „КЛУБА СИЈЕРА”. [The Sierra Club – најпознатије природњачко и еколошко удружење у Калифорнији.] Пауза. НЕШТО ЋЕ ИЗЧЕЗНУТИ У НАМА АКО УТЕРАМО АУТОПУТЕВЕ У ОНО МАЛО ИСКОНСКЕ ТИШИНЕ КОЈА ПРЕОСТАЈЕ. МИ СМО ДИВЉА ВРСТА. НИКО НАС НИКАД НИЈЕ УКРОТИО, ОДОМАЋИО, НАУЧНО УЗГАЈАО. А ИПАК ЉУДИ ПОНЕКАД ДОБРОВОЉНО СКУПЉАЈУ ОТПАТКЕ У ДИВЉИНИ ДА БИ ИСТАКЛИ ПОТРЕБУ ЗА ЛЕПИМ ПОНАШАЊЕМ НА ПЛАНИНАМА. МОРАМО ДА САЧУВАМО ПРИРОДУ ЈЕР ЈЕ ОНА ИЗАЗОВ КОЈИ ОБЛИКУЈЕ НАШ КАРАКТЕР. КАД СМО МЛАДИ, ЧУВАТИ ПРИРОДУ ЈЕ КОРИСНО ЈЕР НАМ БАР ПРИВРЕМЕНО ОБЕЗБЕЂУЈЕ МЕНТАЛНО ЗДРАВЉЕ, А КАД СМО СТАРИ – ПРОСТО КАО ИДЕАЛ. ПУТ КА ЗДРАВЉУ ЈЕ ДА БУДЕМО, КОЛИКО ГОД МОЖЕМО, ДОБРЕ ЖИВОТИЊЕ.

ПЛАНИНАРЕЊЕ НИЈЕ НЕШТО ШТО ОНИ КОЈИ СУ ЗАДОВОЉНИ БИВАЊЕМ У ДОЛИНИ УВЕК РАЗУМЕЈУ. ПЛАНИНАРЕЊЕ ЈЕ СПОРТ, ТЕЛЕСНО ВЕЖБАЊЕ, САЗНАЊЕ, ИЗАЗОВ, ОДМЕРАВАЊЕ СВОЈЕ ИЗДРЖЉИВОСТИ. Пауза. А ПОСТОЈЕ И РАЗЛОЗИ КОЈЕ ЈЕ НЕМОГУЋЕ ДЕФИНИСАТИ.

ЦВЕТ наставља да се смањује. Индиго остаје непромењен, изузев у средини сцене која је изненада поплављена заслепљујућом белом светлошћу у коју бучно, али безгласно, улећу ГЕРИЛЦИ. Они затим марширају унаоколо у збијеним редовима, у којима маскирани мушкарци – одлучни, неми, без милости – чине језгро. ГЕРИЛЦИ носе разне транспаренте (или их пишу на сцени) на енглеском (српском) и немачком. На прва два, веома велика, транспарента (које ће публика угледати истовремено) пише:

– А САДА, КУЛ АГИТАЦИЈА И ПРОПАГАНДА У СТИЛУ ДРУГА БЕРТОЛТА БРЕХТА! „АГИТПРОП", КАКО БИ РЕКАО СТАРИ БЕРТИ

– UND JETZT COOLE AGITATION UND PROPAGANDA À LA KAMERAD BERTOLT BRECHT! "AGITPROP", BERTIE HÄTTE GESAGT

Затим следе мањи транспаренти:

– КАПИТАЛИЗАМ УБИЈА НЕМАЧКЕ ШУМЕ
– KAPITALISMUS VERNICHTET DEUTSCHE WÄLDER

– НАТО = РЕГАН = СВИЊА
– NATO = REAGAN = SCHWEIN

– УЈЕДИЊЕЊЕ СА НЕМАЧКОМ ДЕМОКРАТСКОМ РЕПУБЛИКОМ!
– EINHEIT MIT DER DDR!

– УКИНУТИ ВОЈСКУ ЗАПАДНЕ НЕМАЧКЕ!
– SCHAFFT DIE DEUTSCHE BUNDESWEHR AB!

– АМЕРИКАНЦИ ИДИТЕ КУЋИ !!
– AMERIKANER RAUS!!

– СОЦИЈАЛИЗАМ ДА, КАПИТАЛИЗАМ НЕ!
– SOZIALISMUS JA, KAPITALISMUS NEIN!

– СОЛИДАРНОСТ СА СКВОТЕРИМА У ХАМБУРГУ!
– FREIES WOHNEN FÜR HAMBURGER HAUSBESETZER!

– НАТО ПРОЈЕКТИЛИ - НЕ!!
– NO NATO MISSILES!!

– АМЕРИКАНЦИ НАПОЉЕ ИЗ ЦЕНТРАЛНЕ АМЕРИКЕ!
– AMERIKANER RAUS AUS ZENTRALAMERIKA!

– НЕЋЕМО ПРОШИРЕЊЕ АЕРОДРОМА У ФРАНКФУРТУ!!

– NEIN ZU STARTBAHN WEST!!

– МИР СА СОВЈЕТСКИМ САВЕЗОМ!
– FRIEDEN MIT DER SOWJETUNION!

– КАПИТАЛИЗАМ УБИЈА ЉУДЕ !!
– KAPITALISMUS TÖTET MENSCHEN!!

– БЕРТОЛТ БРЕХТ ЈЕ НАЈТАЛЕНТОВАНИЈИ ПИСАЦ ДВАДЕСЕТОГ ВЕКА [Ово заиста пише у књизи *Бертолт Брехт у Америци* (*Bertolt Brecht in America*) америчког писца Џејмса Лајона (James K. Lyon), издавач Princeton University Press, 1980.]

Оштро бело осветљење, стил глуме и покрета на сцени, као и политичка сировост треба да буду алузија на неке елементе позоришних поставки самог Брехта – али треба да се избегне свако исмејавање.

ГЕРИЛЦИ показују публици још један велики транспарент са следећим текстом (или је текст подељен у два транспарента који се публици указују истовремено):

– ЕВО НЕКИХ ПОДАТАКА О БРЕХТУ КОЈЕ СУ ПРИКУПИЛИ ТРУЛИ БУРЖУЈИ И ИЗДАЈНИЧКИ БИВШИ КОМУНИСТИ СА ЗАПАДА КОЈИ СУ СЕ „РЕФОРМИСАЛИ” 1937. ГОДИНЕ

– UND JETZT INFORMATION ÜBER BRECHT, GEGEBEN VON DER BÖSEN BOURGEOISIE KLASSE UND DEN REFORMIERTEN 1930er WESTLICHEN KOMMUNISTEN

Затим следе мањи транспаренти које треба показати у следећем редоследу:

1. 1930. ГОДИНЕ ЈЕ БРЕХТ ПОСТАО ЧЛАН КОМУНИСТИЧКЕ ПАРТИЈЕ. КАСНИЈЕ ЈЕ ПОБЕГАО ОД ХИТЛЕРА – НЕ У МОСКВУ (ОДНОСНО ГУЛАГ), НЕГО У ФИНСКУ, ХОЛИВУД И БРОДВЕЈ

2. ОД 1950, БРЕХТ ЈЕ РАСКОШНО ЖИВЕО У ИСТОЧНОМ БЕРЛИНУ И НАРАВНО ИМАО ПУНУ ПОДРШКУ ВЛАСТИ, А ЗАУЗВРАТ ЈЕ БИО ЊИХОВ НАЈПОСЛУШНИЈИ УМЕТНИЧКИ ГЛАСНОГОВОРНИК

3. ИСТОВРЕМЕНО, БРЕХТ СЕ ДОМОГАО АУСТРИЈСКОГ ПАСОША И ЗАПАД-НОНЕМАЧКОГ ИЗДАВАЧА КОЈИ МУ ЈЕ ПЛАЋАО ИСКЉУЧИВО У КОНВЕРТИБИЛНОЈ ВАЛУТИ

4. 1955. ГОДИНЕ, БРЕХТ ЈЕ ПОНОСНО ПРИМИО СТАЉИНОВУ „НАГРАДУ ЗА МИР”; 160 ХИЉАДА РУБЉИ ЈЕ ДЕПОНОВАНО У ЊЕГОВ ШВАЈЦАРСКИ КОНТО

5. „УМЕТНОСТ ЈЕ ПРЕВАРА, *ЖИВОТ* ЈЕ ПРЕВАРА" – БРЕХТ

[Горњи наводи се заснивају на књизи Пола Џонсона *Интелектуалци* (Paul Johnson, *Intellectuals*), издавачи Weidenfeld & Nicolson, 1988.]

Показати 6. и 7. транспарент истовремено:

6. СИДНИ ХУК (SIDNEY HOOK) БЕРТОЛТУ БРЕХТУ (ОКО 1935. ГОДИНЕ): „СТАЉИН ЈЕ БИО ЛИЧНО ОДГОВОРАН ЗА СТРАВИЧНЕ СТВАРИ КОЈЕ СУ СЕ ДОГОДИЛЕ ЗИНОВЈЕВУ, КАМЕЊЕВУ И ХИЉАДАМА ДРУГИХ НЕВИНИХ ЉУДИ И ЊИХОВИМ ПОРОДИЦАМА"

7. БЕРТОЛТ БРЕХТ СИДНИЈУ ХУКУ: „ШТО СУ НЕВИНИЈИ, ТО ВИШЕ ЗАСЛУЖУЈУ ДА БУДУ СТРЕЉАНИ!"

Показати 8. и 9. транспарент истовремено:

8. СИДНИ ХУК: „ДОНЕО САМ МУ ШЕШИР И КАПУТ. СПУСТИО ЈЕ ЧАШУ, УСТАО, НИСМО ПРОГОВОРИЛИ НИ РЕЧ. ОТИШАО ЈЕ, С БОЛЕСНИМ ОСМЕЈКОМ НА ЛИЦУ"

9. ПОУКА: ДА ЈЕ БИО ОТРЕСИТ КОЛИКО ЈЕ БИО ДОБАР, ХУК БИ РАСПАЛИО БРЕХТА У ЊУШКУ И ШУТНУО ГА НИЗ СТЕПЕНИЦЕ, СВЕ СА ШЕШИРОМ И КАПУТОМ – НЕКА БУРЖУЈСКА ВАРИЈАНТА МОЛОТОВЉЕВОГ КОКТЕЛА

Показати 10. и 11. транспарент истовремено:

10. БЕРТОЛТ БРЕХТ: „МАТОРУ КРМАЧУ ТРЕБА ЗАКЛАТИ!" ОВО СЕ ОДНОСИЛО НА РУТ ФИШЕР (RUTH FISCHER) КОЈА СЕ УСУДИЛА ДА БРЕХТА ЈАВНО КРИТИКУЈЕ

11. СИДНИ ХУК: „БРЕХТ НИЈЕ СХВАТИО ДА ГА РУТ ФИШЕР ВИШЕ НЕ СМАТРА ПАРТИЈСКИМ ДРУГОМ НЕГО АПОЛОГЕТОМ ЗА ЦЕЛАТА"

12. БРЕХТ: „КРОЗ ПЕДЕСЕТ ГООДИНА, СВИ, ПА И КОМУНИСТИ, ЋЕ ЗАБОРАВИТИ СТАЉИНА, АЛИ МОРАМ ДА СЕ ПОТРУДИМ ДА МОЈА ДЕЛА НЕ БУДУ ЗАБОРАВЉЕНА. ЗАТО НЕЋУ ДА НАПУСТИМ КОМПАРТИЈУ" [Хенри Пахтер (Henry Pachter) у часопису *Нови Вођа* (*The New Leader*), 1969.]

13. МИШЉЕЊЕ ЧЛАНОВА ФРАНКФУРТСКЕ ШКОЛЕ У ЊУЈОРКУ О БРЕХТУ: „СИТНО-БУРЖУЈСКИ ПОЗЕР И АПОЛОГЕТА ЗА СТАЉИНИЗАМ"

[Извори: Сидни Хук, *У раскораку* (*Out of Step*), издавачи Carroll & Graf, 1987; Џејмс Лајон, *op. cit.*]

Током следећег сегмента, ГЕРИЛЦИ су „замрзнути”, без иједног покрета. У згуснутој формацији и у разним квази-борбеним ставовима тела, они – испреплетани – стоје, леже, или клече на једном колену држећи невидљиво оружје. Индиго се наставља. ЦВЕТ коначно нестаје.

БАС

ДАМЕ И ГОСПОДО, НЕКОЛИКО РЕЧИ ИЗ ПОЛИТИЧКОГ МАНИФЕСТА ЗЕЛЕНИХ, ЗЕЛЕНЕ ПАРТИЈЕ ЗАПАДНЕ НЕМАЧКЕ

ЖЕНСКИ ГЛАС

KERNPUNKT ALLER NATURSCHUTZPOLITIK MUß ES SEIN, ÖKOLOGISCH INTAKTE GEBIETE ZU ERHALTEN. DIE EINENGUNG DER NATÜRLICHEN LEBENSRÄUME VON TIER UND PFLANZENARTEN ZERSTÖRT DAS GLEICHGEWICHT IN DER NATUR. DIE KENNTNIS DER ABHÄNGIGKEITEN DES EINGESPIELTEN GLEICHGEWICHTS UND DER KREISLÄUFE DER NATUR SOWIE ALLER FOLGEN DER MENSCHLICHEN EINGRIFFE IST DIE VORAUSSETZUNG EINER ÖKOLOGISCH ORIENTIERTEN POLITIK.

БАС

А САДА ПРЕВОД, ДАМЕ И ГОСПОДО.

ЖЕНСКИ ГЛАС

ГЛАВНИ ЕЛЕМЕНТ ПРОГРАМА СВАКЕ ПОЛИТИЧКЕ ПАРТИЈЕ КОЈА ЖЕЛИ ДА СЕ БРИНЕ О ЗАШТИТИ ПРИРОДЕ МОРА ДА БУДЕ ОЧУВАЊЕ ЕКОЛОШКИ НЕТАКНУТИХ ПРЕДЕЛА. ДРАСТИЧНО СМАЊЕЊЕ ЕКОЛОШКИХ ЗОНА У КОЈИМА ЖИВЕ РАЗНЕ ВРСТЕ ЖИВОТИЊА И БИЉАКА ПРЕТИ ДА УНИШТИ ПРИРОДНУ РАВНОТЕЖУ. ПОЗНАВАЊЕ ОВЕ РАВНОТЕЖЕ, И ИЗУЧАВАЊЕ ЦИКЛУСА ПРОМЕНА У ПРИРОДИ И ПОСЛЕДИЦА МЕРА КОЈЕ ЧОВЕК ПРЕДУЗИМА, СУ ОСНОВА ПОЛИТИКЕ КОЈА ЈЕ ЕКОЛОШКИ ОРИЈЕНТИСАНА.

Пауза. ЖЕНСКИ ГЛАС, самоважно:

VON DER PRÄAMBEL DES BUNDESTAGSWAHLPROGRAMM DER GRÜNEN – с политичком жустрином: IN 1987 HABEN DIE BÜRGERINNEN UND BÜRGER DER BUNDESREPUBLIK DIE WAHL: ENTWEDER с презиром AUSHÖHLUNG DEMOKRATISCHER RECHTE…

ЖЕНСКИ ГЛАС на немачком се овде постепено губи, али се одмах, без паузе, постепено појачава на енглеском (српском) – арогантним, самоувереним гласом који не допушта неслагање:

ИЗ ПРЕАМБУЛЕ ПРОГРАМА ЗЕЛЕНЕ ПАРТИЈЕ ЗА СКУПШТИНСКЕ ИЗБОРЕ – с политичком жустрином – ОВЕ 1987. ГОДИНЕ, ГРАЂАНКЕ И ГРАЂАНИ ФЕДЕРАЛНЕ РЕПУБЛИКЕ НЕМАЧКЕ ИМАЈУ ИЗБОР:

ИЛИ (с презиром) ЕРОЗИЈА ДЕМОКРАТСКИХ ПРАВА; УНИШТЕЊЕ ПРИРОДЕ И ИНДУСТРИЈСКИ РАСТ; БЕСПОСЛИЦА И УСКРАЋИВАЊЕ ПРОГРАМА ДРУШТВЕНЕ ЗАШТИТЕ; ТРКА У НАОРУЖАЊУ И ДЕСТРУКЦИЈА НАШЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ; ЕКСПЛОАТАЦИЈА ТРЕЋЕГ СВЕТА И ВОЈНЕ ИНТЕРВЕНЦИЈЕ У ЊЕМУ;

ИЛИ (страствено и све брже) ЈАЧАЊЕ СНАГА КОЈЕ СЕ ОДЛУЧНО БОРЕ ПРОТИВ ДЕСТРУКТИВНИХ ЕЛЕМЕНАТА. ТЕ СНАГЕ СУ ЕКОЛОШКИ ПОКРЕТ И ПОКРЕТ ЗА МИР, КОЈИ СУ СЕ УЈЕДИНИЛИ СА ДРУГИМ ПРОГРЕСИВНИМ ПОКРЕТИМА – ЖЕНА, ГРУПА ИЗ ТРЕЋЕГ СВЕТА, НЕЗАВИСНИХ СОЦИЈАЛИСТА, НАПРЕДНИХ ХРИШЋАНА И НЕЗАВИСНИХ СИНДИКАТА. ЗАЈЕДНО СА ЗЕЛЕНИМА, ТИ ПОКРЕТИ СУ СТВОРИЛИ ПОЛИТИЧКУ ПАРТИЈУ НОВОГ ТИПА.

ГЕРИЛЦИ гипко излазе лево, а ЧОВЕК улази са десне стране сцене (*с тачке гледишта јавности*), носећи тешки метални ВАЉАК под левом руком; десном га придржава. На ЧОВЕКУ је благо спот-светло, али индиго остаје.

БАРИТОН (*одлучно*)

ТОГ ЈУНСКОГ ДАНА 1977, ПОД САМИМ ВРХОМ ЕЛБЕРТА, НАШАО САМ ЦВЕТ. Светло се постепено мења из индига у сепију. ВИ СТЕ ГА ВЕЋ ВИДЕЛИ. МОРА ДА ЈЕ НЕКА ХРАБРА СОРТА КАД УСПЕВА ДА ОПСТАНЕ НА ТАКО НЕГОСТОЉУБИВОМ МЕСТУ. АЛИ КАД САМ ГА УГЛЕДАО, ВЕЋ ЈЕ БИО ЗГАЖЕН. НЕЗНАМ ШТА МЕ ЈЕ НАВЕЛО ДА ПОДИГНЕМ ТАЈ ЗГЊЕЧЕНИ ЦВЕТ, СТАВИМ ГА У СВОЈ ДНЕВНИК И ЧУВАМ СВИХ ОВИХ ГОДИНА. БОЛЕЋИВОСТ ВАЉДА. Кратка пауза. ЧАК И КЕЈТИ МЕ ЈЕ СМАТРАЛА ТАКВИМ ИАКО ЈЕ И САМА ТЕЖИЛА СЕНТИМЕНТАЛНОСТИ. Дужа пауза. АЛИ ЦВЕТ ЈОШ УВЕК ПОМАЛО ПОСТОЈИ.

(*Пауза, јарисећа се.*) НА САМОМ ВРХУ ЈЕ БИЛА МАЛА КАМЕНА ПИРАМИДА. А ВЕЗАН ЗА ЊУ ДЕБЕЛИМ ЛАНЦЕМ ЈЕ БИО ОВАЈ ВАЉАК. Показује га публици. Спот-светло на ВАЉКУ. Светло на сцени се постепено мења из сепије у наранџасто. ЧОВЕК поставља ВАЉАК усправно крај својих ногу. Непокретан је, зури у земљу, шаке је јогунасто забио у џепове. НАМЕНА МУ ЈЕ ДА ПЛАНИНАРИ У ЊЕГА ОСТАВЕ ЦЕДУЉИЦЕ СА СВОЈИМ ИМЕНИМА ИЛИ СА КАКВОМ ПРИЈАТЕЉСКОМ ПОРУКОМ. ПОКОЈИ ВИЦ. НИКАДА ПСОВКЕ ИЛИ НЕШТО УВРЕДЉИВО. Пауза. ОТВОРИО САМ ВАЉАК слеже раменима ШТО ЈЕ У СКЛАДУ СА ПЛАНИНАРСКИМ ОБИЧАЈИМА. ТАКО ЧУЈЕМО ОНЕ КОЈИ СУ СЕ ПОПЕЛИ ПРЕ НАС НА СВЕТИ ВРХ ПЛАНИНЕ И ПОТСЕЋАМО ОНЕ КОЈИ ЋЕ ДОЋИ ПОСЛЕ НА СВОЈЕ ПОСТОЈАЊЕ. Пауза. СЕЋАМ СЕ ДА ЈЕ ВЕТАР БИО НЕОБИЧНО СНАЖАН. Пауза. ЕВО ШТА САМ НАШАО У ВАЉКУ.

Потпуни мрак.

БАРИТОН

Љут урлик, па апсолутна тишина.

И урлик и тишина трају дуже него што би гледаоци могли да очекују. ПОРУКА се појављује на платну, испрва као нечитка мрља, а затим постепено добија оштрину. [*Видети следећу страницу.*] Истовремено, сцена се постепено преплављује сладуњавим, претераним црвенилом. Спот-светло на ВАЉКУ.

ЖЕНСКИ ГЛАС

KARLHAINZ WALTER, EINTAUSEND BERLIN SECHSUNDDREIZIG, KOTTBUSSERDAMM ACHTUNDACHTZIG, DEUTSCHLAND.

Пауза. ЖИВЕО МАО ЦЕ ТУНГ И МЕЂУНАРОДНА РАДНИЧКА КЛАСА.

Громко, усхићено, самозадовољно:

ЦРВЕНИ ФРОНТ!!

ПОРУКА нестаје, спот-светло на ВАЉКУ се гаси. Црвена светлост се ублажује. ЧОВЕК подиже ВАЉАК до висине груди, кратко га загледа с изразом одвратности, затим пушта да падне. Потмули звук. Излази десно.

Потпуни мрак. Чује се почетак песме Нине Хаген „TV-воајер” („TV-Glotzer”; с плоче *Дрогирани бели панкери/White Punks On Dope*):

Einen recht schönen guten Abend,
meine Damen und Herren.
Ich begrüsse Sie recht herzlich
zu unserem heutigen Fernsehprogramm
und Wünsche Ihnen
einen recht guten Konzert …

чему следе Нинини психотични крици. [*Главна сврха употребе ове песме је да се у свести публике спој глас Нине Хаген са ЖЕНСКИМ ГЛАСОМ.*] Песма траје довољно дуго да ЧОВЕК промени костим; она се затим постепено меша са почетком песме „Бела кола у Немачкој” (коју је публика чула на самом почетку представе). И даље влада потпуни

Karlheinz Walter
1000 Berlin 36
Kottbusserdamm 88
West Germany
Es lebe Mao Tse Tung
und die internatio-
nale Arbeiter-
klasse
-ROTFRONT

Порука

мрак. Какофонија две помешане песме полако слаби и потпуно престаје оног момента кад ЧОВЕК хитрим корацима уђе, са леве стране, на блиставо осветљену сцену. Он је сад у градском оделу (видети ЛИЦА). Застаје. У мислима је. Тишина траје. Јачина светла се смањује.

БАС

ЗАПАДНИ БЕРЛИН, СРЕДА, 9. ЈУЛИ 1980. Тишина. Благо спот-светло на ЧОВЕКУ који стоји непокретан, гледајући у под.

БАРИТОН

ПРЕ ТРИ ГОДИНЕ, НА ВРХУ ЕЛБЕРТА, ПРЕПИСАО САМ ТУ ПОРУКУ. Пауза. А ОНДА САМ ЈЕ ВРАТИО У ВАЉАК. Пауза.

Рапавим гласом: ЈУЧЕ, У БЕРЛИНУ, ВОЗИО САМ ОД ЗИДА ПО ЗОНЕНАЛЕ НА ЗАПАД ДО КОТБУСЕРДАМА, А ЗАТИМ СКРЕНУО НА СЕВЕР ПРЕКО ЛАНДВЕРКАНАЛА. ЛАКО САМ НАШАО АДРЕСУ. КРВ МИ ЈЕ ЈУРНУЛА У МОЗАК КАД САМ У ПРЕДВОРЈУ ЗГРАДЕ ВИДЕО ЊЕГОВО ПОШТАНСКО САНДУЧЕ. ПРЕСКАЧУЋИ ПО ТРИ СТЕПЕНИКА, ОДЛЕТЕО САМ НА ТРЕЋИ СПРАТ. ЗА ТРЕНУТАК САМ ЗАСТАО ДА СЕ ПРИБЕРЕМ. А ОНДА (*суздржано*) ТИХО, КРАДОМИЦЕ, НА ВРХОВИМА ПРСТИЈУ, КАО ЛОВАЦ ИЛИ ЛОПОВ, (*сва светла се гасе; ЧОВЕК одлази десно иза провидне завесе*) КАО МАЈКА КОЈА БРИНЕ ДА СВОЈЕ НЕВИНАШЦЕ НЕ ПРОБУДИ, (*с пуно осећаја,* staccato) КАО ЧОВЕК КОЈИ ЋЕ УПРАВО ДА СИПНЕ ОТРОВ У СУПАРНИКОВО УСНУЛО УВО... (*Иза провидне завесе, једна врата се полако отварају на унутра, тако да из просторије иза њих допире жута светлост; врата треба да се отворе природном брзином, као да се неко ко није у журби спрема да изађе; при светлу из стана, гледаоци виде ЧОВЕКА с леђа, у ставу некога ко жели да гурне цедуљу испод врата.*) СПРЕМАО САМ СЕ ДА ГУРНЕМ ЦЕДУЉУ ИСПОД ВРАТА. [*Кад врата почну да се отварају, ЧОВЕК се мало тргне и усправи се, с цедуљом у руци; УЛРИКЕ (УШИ) се појављује з вратима; мада има нешто светла на њеном лицу и грудима, на гледаоце би најјачи утисак требало да остави њена висока, мршава силуета; УЛРИКЕ је запањена, али на кратко, као што би се и могло очекивати од градског герилца; ЧОВЕК и УЛРИКЕ буље једно у друго неколико секунди.*]

Рецитовати:
Тихо, крадомице, на врховима прстију,
Као ловац или лопов, као мајка
Која брине да своје невинашце
Не пробуди, као човек који ће
Управо да сипне отров
У супарниково уснуло уво...

ЧОВЕК (Ово су његове једине речи на сцени; глас му је исти као БАРИТОНОВ без појачала.)

ДА ЛИ ЈЕ КАРЛХАЈНЦ КОД КУЋЕ, ВІТТЕ?

УЛРИКЕ

Ћути и нетремице посматра ЧОВЕКА. У стану, КАРЛХАЈНЦ увежбаним стилизованим покретима ставља на главу црну скијашку маску, граби свој Калашњиков и заузима став уз зид, поред врата. (Публика све то види, али ЧОВЕК не.)

NEIN. Пауза. SPÄTER. Дужа пауза, затим, као да пљује речи: МОЖДА ЋЕ ДОЋИ КАСНИЈЕ.

Без речи, ЧОВЕК предаје УЛРИКИ цедуљу. Она је узима и затвара врата – одлучила је да не излази. Сва се светла гасе; ЧОВЕК нечујно излази у мраку.

УЛРИКЕ (С извесним страхом у гласу:) KARLHEINZ…WER WAR DAS?

} Истовремено

КАРЛХАЈНЦ (Хладно, али и њему глас подрхтава:) УШИ... КО ЈЕ ТО БИО?

Бљештаво брутално брехтовско бело светло у стану. УЛРИКЕ даје цедуљу КАРЛХАЈНЦУ. Он чита ПОРУКУ, отсутно скидајући скијашку маску. УЛРИКЕ је такође чита, преко његовог рамена.

БАРИТОН

ОНДА САМ ПОЛАКО СИШАО НИЗ СТЕПЕНИЦЕ. МОЈА ПОРУКА ЈЕ ДОСЛОВЦЕ ПОНОВИЛА ЊЕГОВУ СА ВРХА ЕЛВЕРТА.

ЖЕНСКИ ГЛАС

KARLHAINZ WALTER, EINTAUSEND BERLIN SECHSUNDDREIZIG, KOTTBUSSERDAMM ACHTUNDACHTZIG, DEUTSCHLAND.

Пауза. ЖИВЕО МАО ЦЕ ТУНГ И МЕЂУНАРОДНА РАДНИЧКА КЛАСА.

Хладно:

ЦРВЕНИ ФРОНТ

БАРИТОН (Сва се светла гасе. У мраку):

АЛИ САМ НЕШТО ДОДАО. Пауза. Громко: НЕ СКРНАВИ ПЛАНИНУ!

Потпуни мрак се наставља 5-6 секунди, а онда зелено светло облива сцену, укључујући и стан. КАРЛХАЈНЦ стоји као укопан с цедуљом у руци, зурећи у њу.

БАС (Мирно, али сувих уста):

ХЛАДАН ЗНОЈ

ЖЕНСКИ ГЛАС

УЛРИКЕ се понаша као ја чула и разумела речи БАСА, али покушава да то прикрије и себе охрабри бесмисленим узвиком. [Можда није потребно да се њене речи преведу гледаоцима.] ABER DAS IST KEIN DEUTSCHER AUSDRUCK! [*Али то није немачки израз!*]

БАС

ХЛАДАН ЗНОЈ

Светло се полако гаси на целој сцени, док КАРЛХАЈНЦ и УЛРИКЕ немо гледају једно у друго из супротних углова собе. Они нечујно излазе у мраку, а одмах затим се сцена купа у кристално плавом. ЦВЕТ и ПОРУКА се појављују на платну истовремено, једнаке величине; ПОРУКА је десно. Док плаво сценско светло постепено слаби, ПОРУКА се постепено смањује, а ЦВЕТ повећава истом брзином, тако да на крају остаје само огроман ЦВЕТ, како је било на самом почетку. У међувремену, ЧОВЕК је тихо ушао с десне стране сцене, опет обучен у планинарску одећу. У моменту кад величина ЦВЕТА достигне максимум, благо спот-светло налази ЧОВЕКА где седи на земљи, обујмивши колена. У мислима је, гледа у даљину.

БАРИТОН

БУМЕРАНГ ПРЕДСТАВЉА НЕКУ ВРСТУ ПОВРАТНЕ ИНФОРМАЦИЈЕ. МНОГО ШТА У СВЕМИРУ РАДИ НА ТОМ ПРИНЦИПУ. ПЛАНИНА ЈЕ ЏИН КОЈИ ОПРАШТА, АЛИ ИПАК НЕКЕ ПРЕСТУПЕ МОРА ДА КАЗНИ. ПЉУНИ ОХОЛО У МИЛО ЛИЦЕ ПЛАНИНЕ И ЗАУЗВРАТ ЋЕ МУЧИЛАЧКА НЕИЗВЕСНОСТ НАЋИ ПУТ ИЗ БОЖЈЕГ ПРОСТРАНСТВА У ТВОЈУ ДУШУ.

Кристално плаво на сцени и благо спот-светло на ЧОВЕКУ се гасе истовремено. ЦВЕТ остаје огроман, али губи оштрину. Онда је све црно.

Савременик (Београд) 2005.

Четири српске песмице и сличица

Савременик (Београд) *2004.*

Фотографија (‘Леба!) *у Гласу јавности, 2003.*

Српско питање

Куда идеш?
Идем.
Иди бре.

****

Руско питање

‘Куда идеш?’ упитао је политички комесар Шумилин.

‘Ко? Је л’ ја?’ одговорио је старац луталица, који је бивао све нижи растом због безнађа. ‘Идем ту и тамо, док ме не зауставе. Кад ме окрену, идем назад.’

‘Онда боље иди напред,’ рекао му је Шумилин. Сетио се да је у књизи коју је читао било објашњено да се због силе гравитације, сва тела и сами животи смањују и зато несрећни људи покушавају да се пуно крећу. Руске скитнице и ходочасници непрестано лутају да би својим ходом развејали терет који притиска душу народа.

Андрей Платонов, одломак из романа Чевенгур *(1928-1929);*
ауторов превод с руског

Гнев

Увек исто.
Увек исто питање.
Пита се кад се не спава
  кад сви кошмари гризу
    а змијолике прилике
      су чак добродошле –
  ако се представе.

Боже мој Боже
  да ли је тако?
  Да ли свак враг спава,
    да ли је ово мој час?

У глухо доба ноћи
спас Србије.

Француски превод (Anouk Langevin и аутор) у часопису Résurrection *(Париз) 1995.*

Руски превод (Елена Шалонина и аутор) у часопису Побережье
(Москва – Филаделфија) 2004.

Нисам Бог

(Иако ми је мајка рођена на Малу Госпојину – дакле:)

Понедељак

хранио птице у снегу

Уторак

јебао

Среда

спавао читао пио

Четвртак

творио

Петак

слушао и ходао, лупетао

Субота

мислио о женама

Недеља

одмарао, како каже мој Риста Гиздавић.

Ускрс 2004. и асиметрија духа

(Тешкоће превода су највеће у најкраћим поетским формама, јер оне разоткривају срж различитости језика – асиметрију духа.)

Ускрс.
Не бомбардују.
Мора да је (и) њихов.

Easter.
They're not bombing.
Must be theirs (too).

У ране часове Ускрса 2004, у Београду.

11. IV 2004. године је Ускрс за све људе хришћанске вероисповести – свачији, али највише косовски. Што управо значи да се искрено молим за све људе који пате.

(Пишем Ускрс, јер се тако говорило кад сам био дете у Београду. Учио сам старословенски и руски, али не дозвољавам да ми новоархаична употреба – Васкрс – одузме најсветлија сећања.)

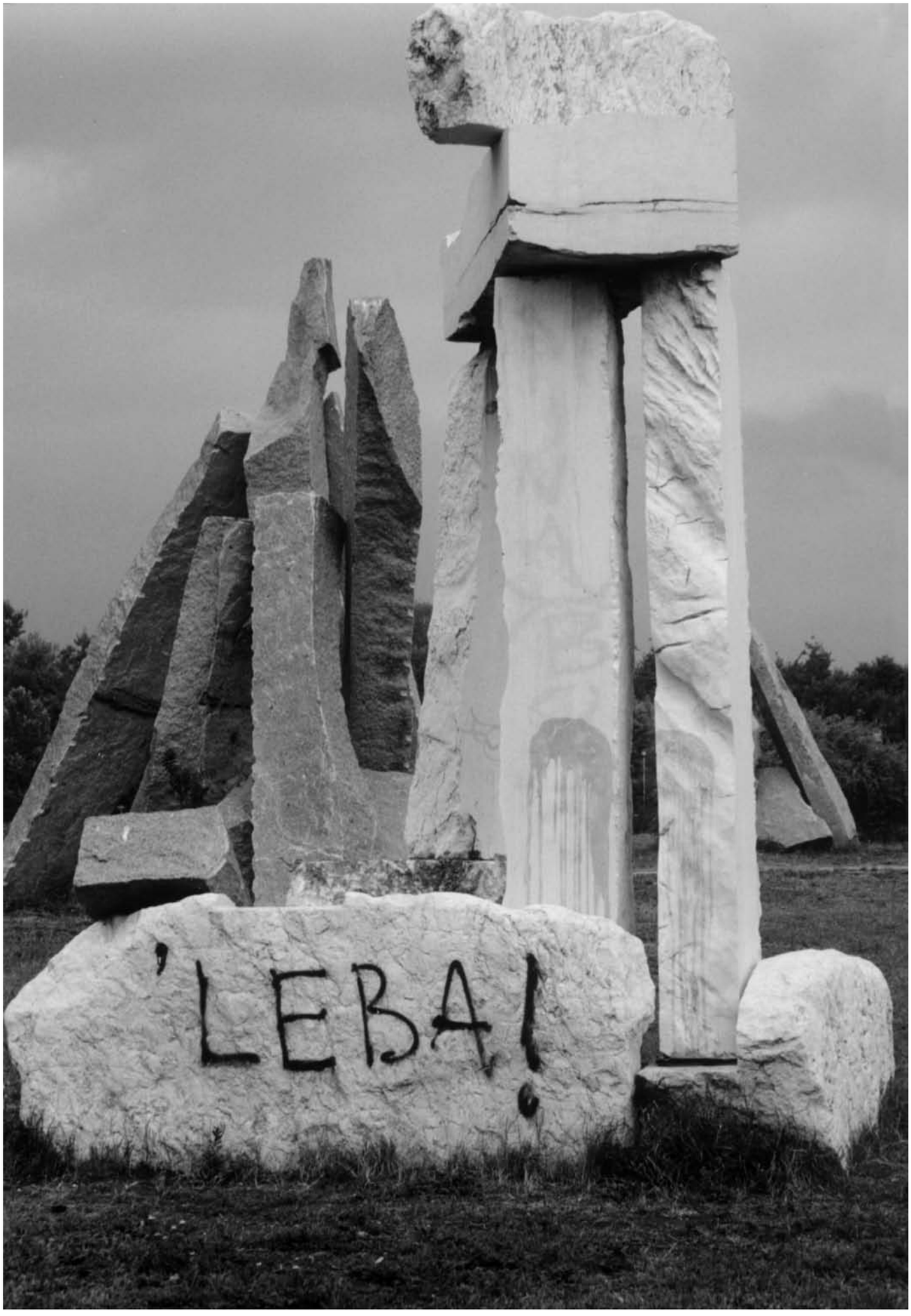

'ЛЕБА!

Бог није мр̄тав

Грч прста на орозу
и слатки мирис пиштоља –
у том последњем тренутку
видети
знати
да у следећем све
све може да настане ил’ нестане
роди се ил’ умукне
слети на раме или одлепрша.

Одлука коју свиње никад не доносе.

Бог није мртав.
Можда је желео да умре
кад су га гонили терали гонили
мољакали гњавили лагали
давили мучили гурали
наметали се и обећавали
терали гонили терали –
спасао се кроз бочни излаз за глумце.

Умрети умрети умрети.
Да л’ да вашој деци
испричам причу
о мирису пиштоља
под вашим зној̄авим њушкама?

Кад је дим још топао?
А Бог је управо умро?

Да л’ да вам испричам причу
да л’ да вам испричам причу...
тра ла ла тра ла ла
тра ла ла
у којој је Ниче убио свог бога
а ја омрзнуо свог.

Под милим Богом зашто.

Књижевне новине (Београд) *2005.*
Ауторов превод с енглеског

Написано августа ратне 1995. године и објављено у Паризу (часопис Résurrection*) на енглеском и француском у септембру те године.*

Промени календар

и назови равнодневницу икс.

Разбиј им идоле
и назови свој трон ипсилон на трећи.

Са сребрним чекићем у руци
терај их да пузе
с усијаном надом
с којом сам болесни
стравично болесни
урличу.

У немилосрдне дане
божје недеље
кад се не диринчи
тако да сви виде
терај их да зубима ломе
комаде идола

и онда дозволи да им понеко
парче изрони
из раскрвављених усана.
Терај их да вриште “Господе“
терај их да призивају бога
у гладне дане
између жетви
терај их да једу
црнило под ноктима
и назови то поштеним
ха! ха! радом –

који ће усахнути
тешке сељачке дојке
њихових кћери
и зауставити
у ваздуху
монашка гушчија пера
лажућа пера умочена
у јесење вино.

Сиротиња о каква
каква сиротиња… о каква
сиротиња у пустињи.

Пустињу ишчу
не због самоће
не због мушког
дивљања
ни због Кох-и-нора
ни птица грабљивица
ни лаписа лазули.

За пустињом жуде
кад црне птице
нацртане
лажућим перима
не могу да помогну
кад се монах у пустињи
сучели са својом лажи.

Савременик (Београд) *2006.*

Cтрах

Бити сам је страх. Од најтеже оптужбе, најгоре казне. Бити сам је страх од лудила и пакла.

Поглед у џакао

ТАСОЛ – или *То је све*

Назив енглеског оригинала је TASOL (©1994)**.** На *lingua franca* Папуе Нове Гвинеје, *tasol* значи енглеско *that's all* (то је све) или *the only thing* (једина ствар) или *all there is* (све што постоји).

Прве представе су одржане лета 1995. године у Сан Дијегу (Калифорнија), Лахтију (Финска) и Амстердаму (Холандија).

Ово је ауторов превод са енглеског – у Београду, децембра 2005.

*****

Шест идентично обучених извођача седи на столицама у правилном полукругу. Публика је на отвореном крају тог полукруга.

Није потребно да извођачи имају неке посебне физичке одлике, мада је пожељно да има представника оба пола и разних узраста (али не деце).

Извођачи никад не говоре.

Никад се не крећу, изузев кад покрет подржава вокализацију.

Лица и тела не смеју бити узнемирена или узбуђена.

Извођачи мирно прихватају судбину.

Декор и осветљење морају бити минимални, а не живописни или дочаравајући.

*****

То је све је позоришно-музички перформанс егзистенцијалног секстета који изводи *a cappella*.

Композиција је за вољне (кикот, смех) и вегетативне (кијање, кашаљ) производе носа, уста, грла и плућа.

Пожељно је да постоји диригент, са пултом и партитуром. У том случају, извођачи такође треба да консултују ноте на сталцима пред собом.

*****

Публика не зна шта да очекује (бар на првој представи). Почетак треба да буде сличан концерту камерног ансамбла. Извођачи улазе брзо, један за другим, седају. Публика се стишава. После краћег ишчекивања улази диригент, рукује се са «првом виолином» (најближим извођачем), клања се публици, позива извођаче да устану и поклоне се. Диригент затим окреће леђа публици, отвара партитуру, диже руке, застаје…

Период од 0 до 2 минута и 30 секунди

Диригент стоји непомично, с уздигнутим рукама, 15-20 секунди, у потпуној тишини. На његов знак, извођач број 3 *кине* (видети први минут «партитуре»). Тишина 4-5 секунди. Затим извођач број 6 *кине,* дуже. Тишина 3-4 секунде. Онда број 1 и број 2 *кину* – с истовременим почетком, али различитом дужином *кијања*. Укључује се, на кратко, *кијање* броја 5, а убрзо потом се по први пут чује *кијање* броја 4.

Следећи минут и 50 секунди се састоје од неправилно распоређеног *кијања* у коме учествује свих шест извођача. Редослед, порекло, интензитет и истовременост су непредвидљиви (што се тиче публике). Међутим, учесталост и снага *кијања* постепено расту до крешченда при крају другог минута, а затим нагло опадају неких 30 секунди.

Током тог полуминутног диминуенда се чују прва четири *кикотања*, чији су извор извођачи број 5, 3, 1 и 6.

Период од 2’30” до 4’30”

Док се *кијање* смањује и престаје током првих 15 секунди овог периода, *кикотање* разних извођача расте постепено, али на непредвидљив начин. *Кикот* достиже врхунац око 4’00”, после чега је све ређи током следећих 30 секунди.

Прва четири примера *смеха* се такође догађају током тих 30 секунди (извођачи број 1, 5, 6 и 2).

Период од 4’30” до 6’30”

Шема фреквенције, интензитета, дистрибуције и симултаности догађаја у претходном периоду се у основним цртама понавља, само што сада *кикот* постепено нестаје, док се *смејање* повећава у броју, гласности, трајању и разноликости догађаја док не достигне зацењујућу какофонију еуфорије око 6'00".

Током следећих 30 секунди, *смех* јењава. *Кашаљ* се повремено чује (извођачи број 2 и 4).
Период од 6'30" до 9'30"

За време првог минута овог, дужег, «става», *кашљање* је све чешће, док је *смејање* све ређе и нестаје.

Неколико суптилних и далеких *кијања* и *кикотања* се чују, као фрагменти давно заборављених арија, можда вољених у детињству.

После 7'30", остаје само *кашаљ*. Он се појачава у сваком могућем смислу док не достигне, у 9'30", највиши степен зле респираторне тортуре свих шест извођача – дијафрагма дави, дисање шкрипи као креда на табли, плућа се цепају у ропцу, грло пљује крв.

9'30"

Сви извођачи умиру у истом трену. Неки остају у седећем положају, али као са сломљеним вратовима и главама које су пале на рамена или прса, док су други с треском пали на под. Њихова је патња окончана.

Неколико болничара улази с носилима. На њима пише **TO JE CBE** – или **TASOL** (као омаж јадницима из Папуе Нове Гвинеје који су морали да говоре некакав «pidgin English» да би преживели излазак из каменог доба). Затим,

Мрак

Фуснота на првој страни «партитуре» :

S = Sneeze = Кијање; *Ch* = Chuckle = Кикот; *L* = Laugh = Смех; *Co* = Cough = Кашаљ

Савременик (Београд) *2008.*

S = Sneeze Ch = Chuckle

L = Laugh Co = Cough

MIN 0 – 1

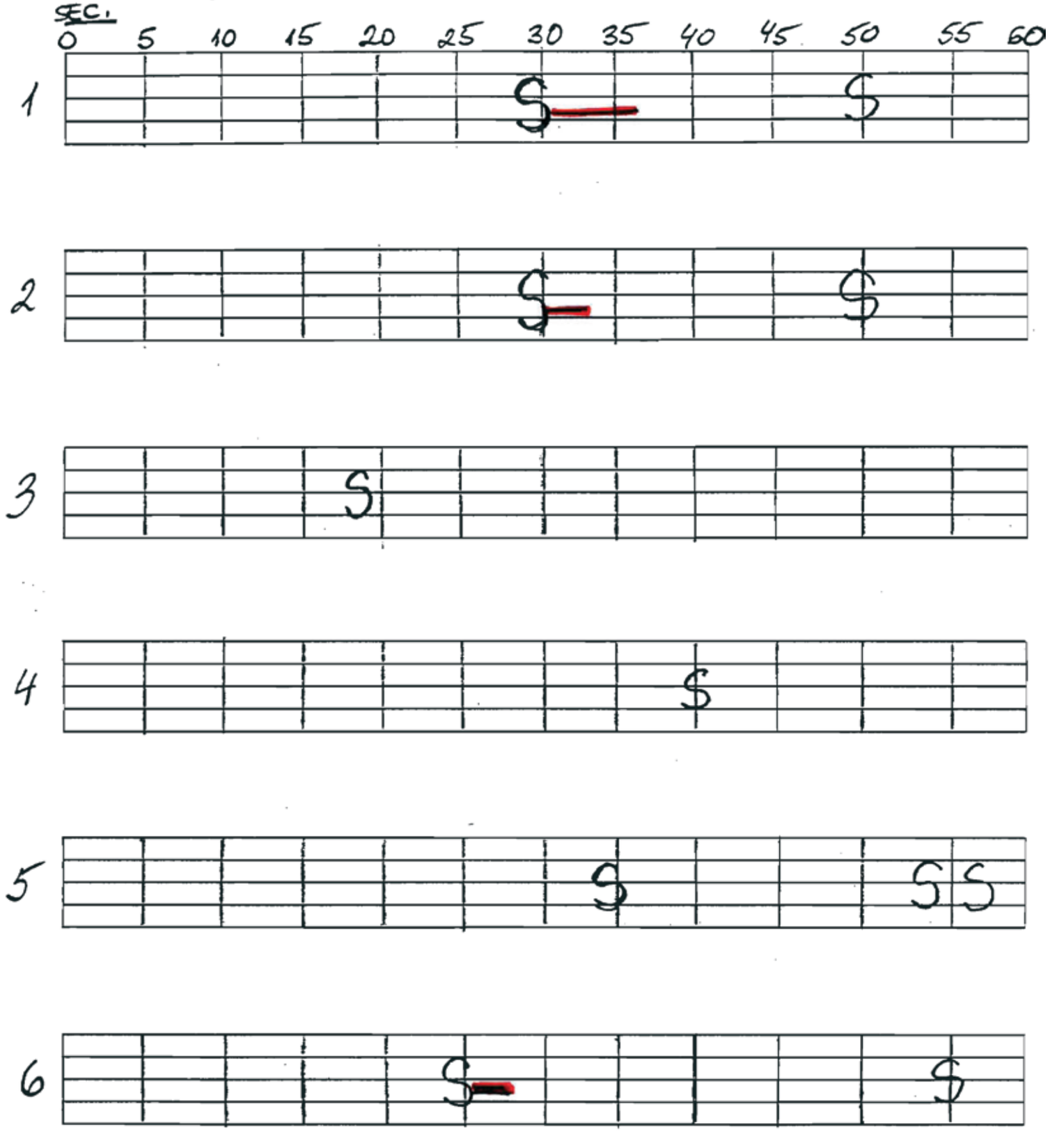

S = Sneeze **Ch** = Chuckle

L = Laugh **Co** = Cough

MIN 1 – 2

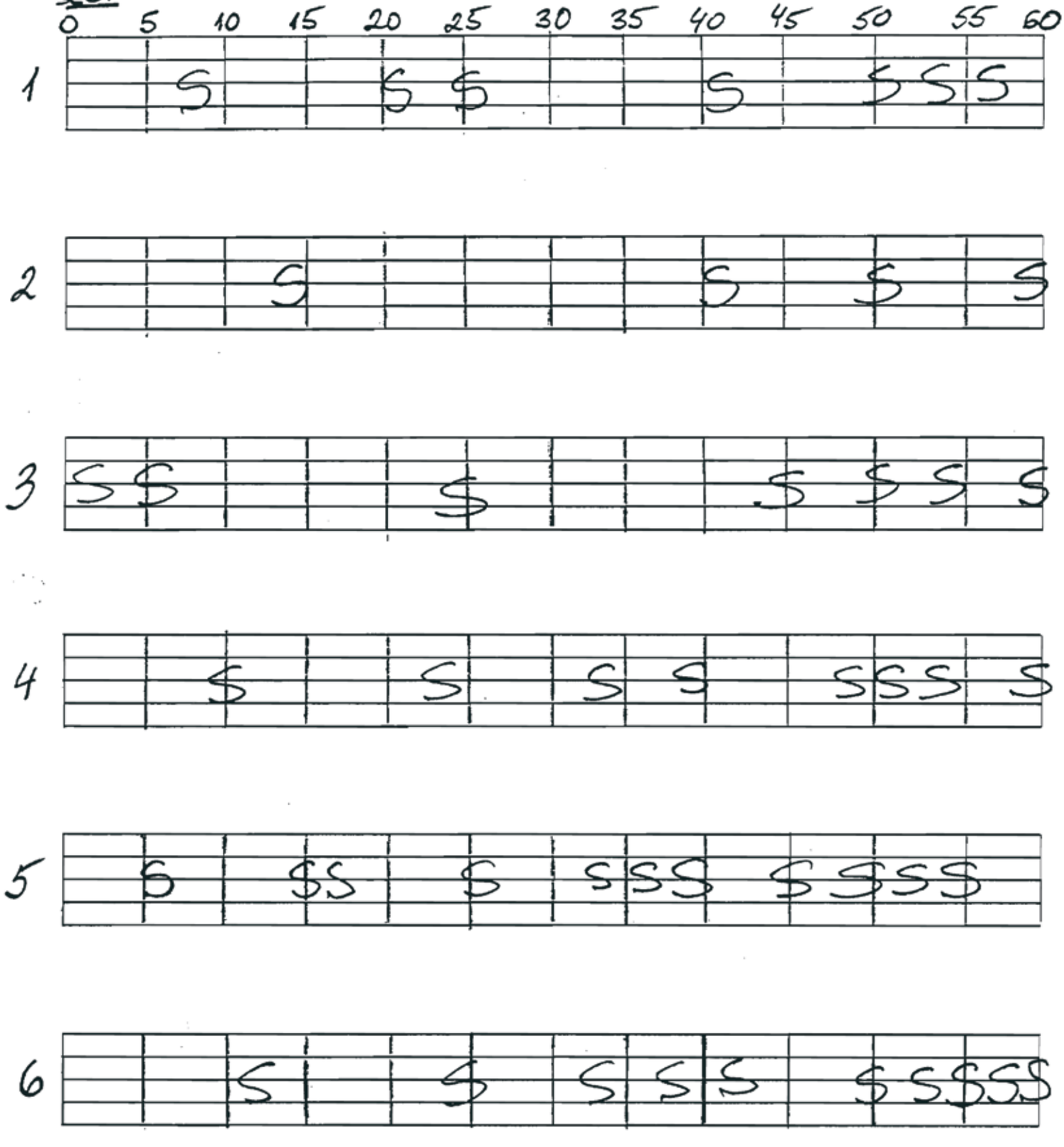

S = Sneeze **Ch** = Chuckle

L = Laugh **Co** = Cough

MIN 2-3

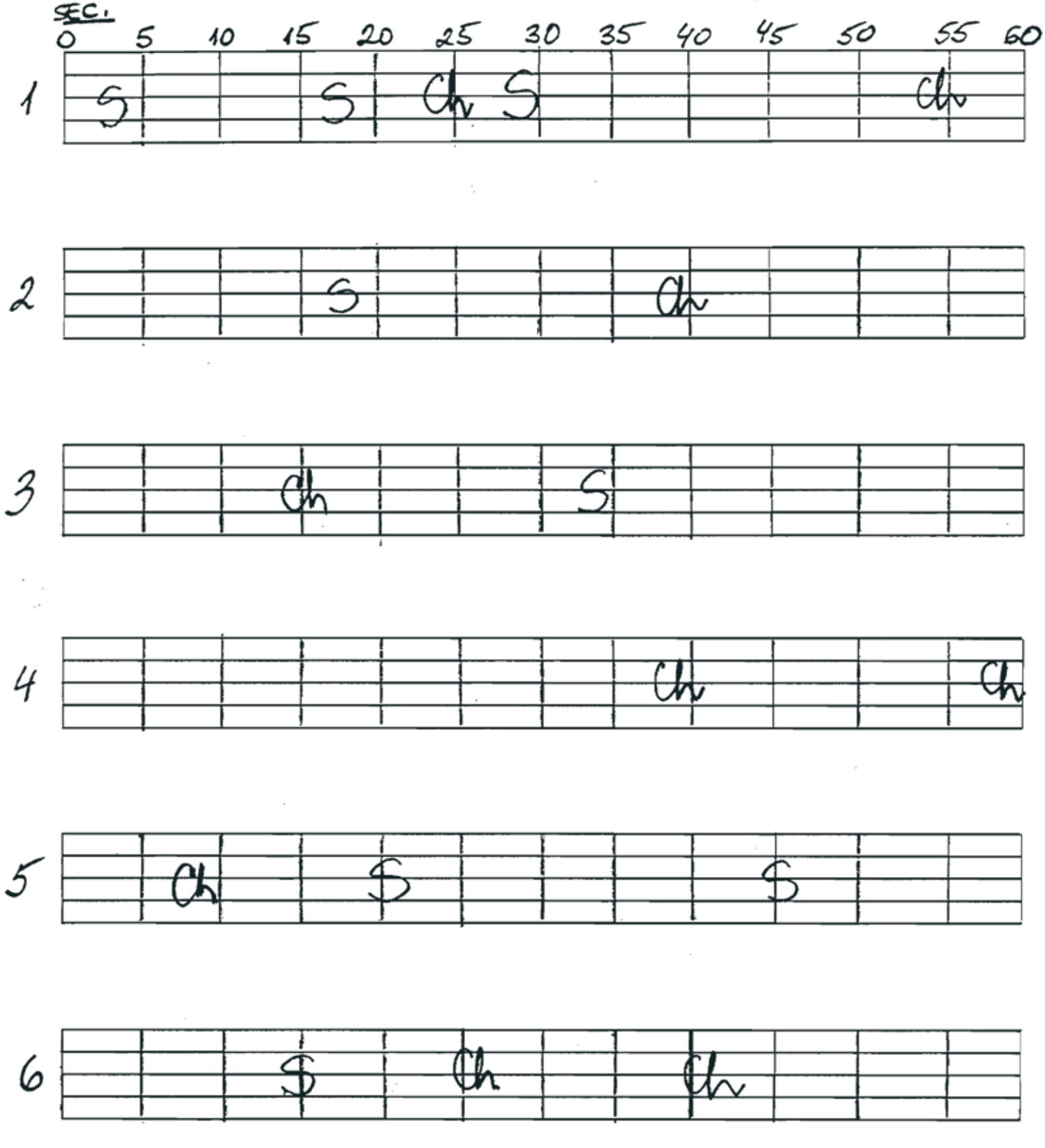

S = Sneeze Ch = Chuckle

L = Laugh Co = Cough

MIN 3-4

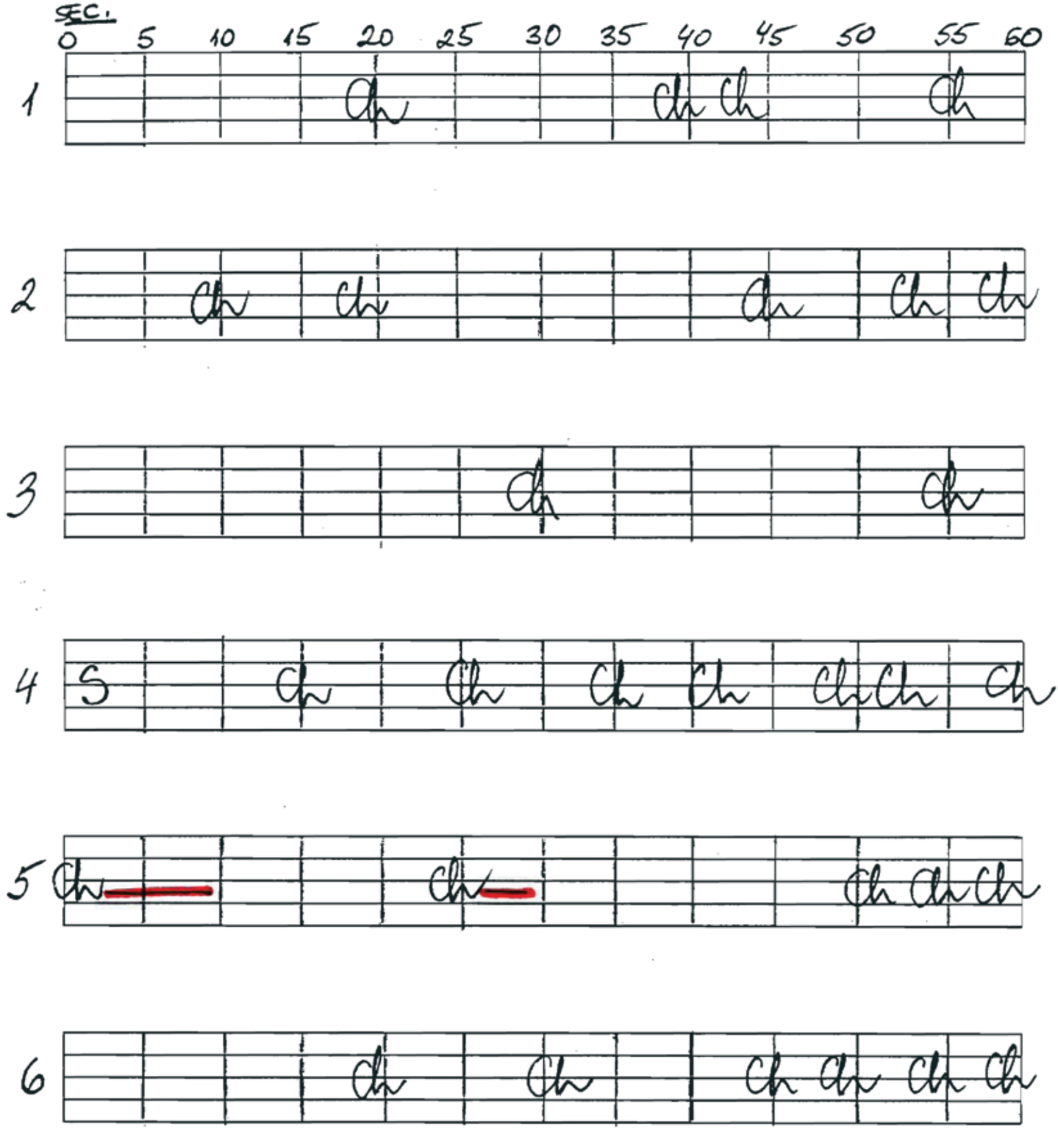

S = Sneeze Ch = Chuckle

L = Laugh Co = Cough

MIN 4-5

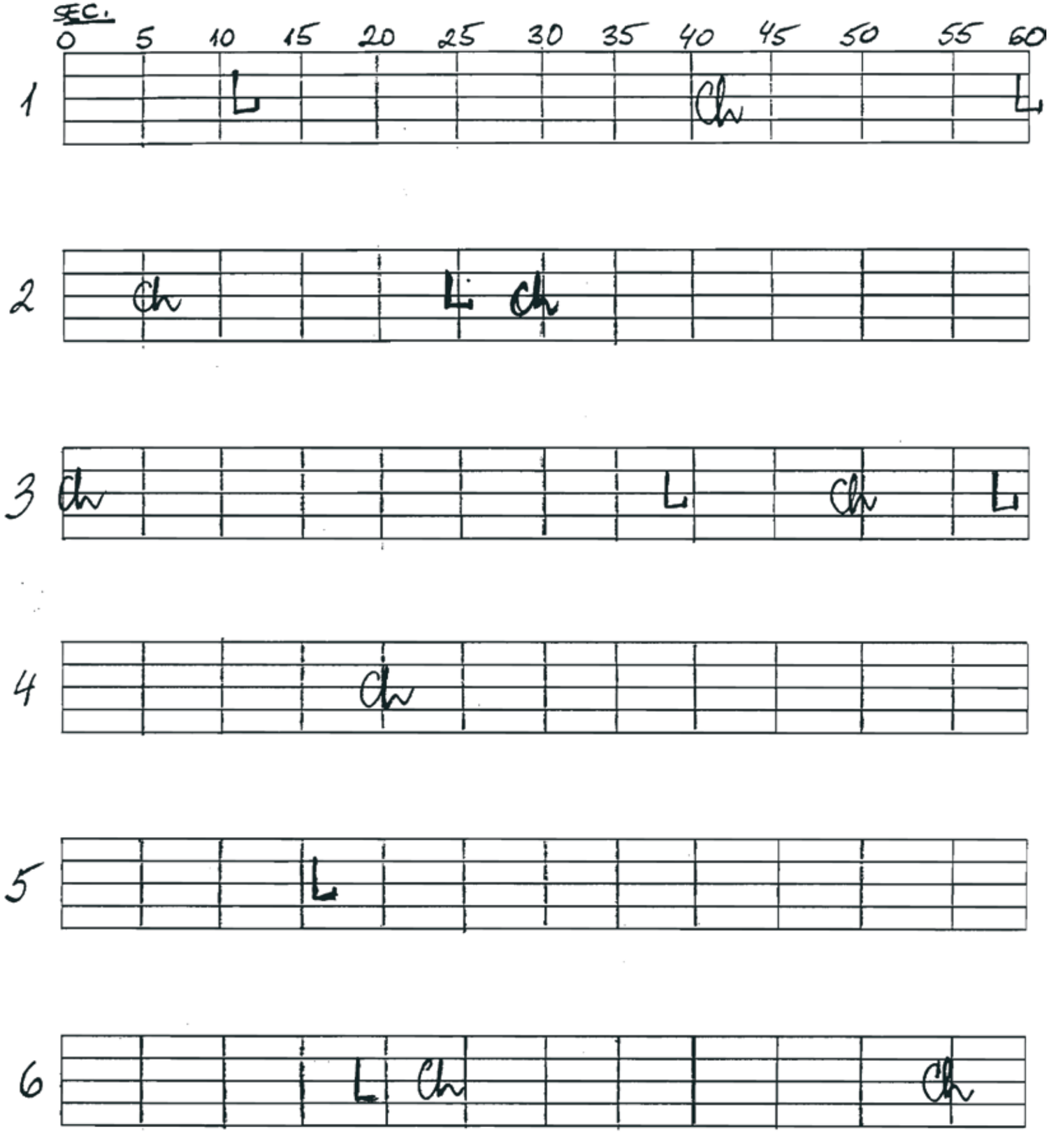

S = Sneeze Ch = Chuckle

L = Laugh Co = Cough

MIN 5–6

SEC.

0 5 10 15 20 25 30 35 40 45 50 55 60

1

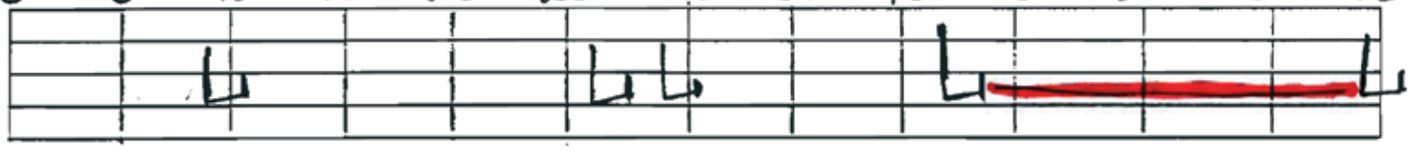

2

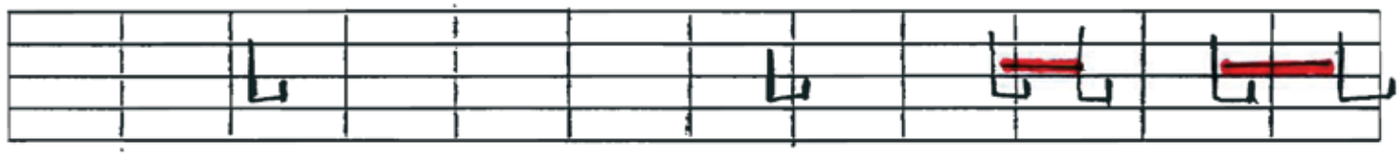

3

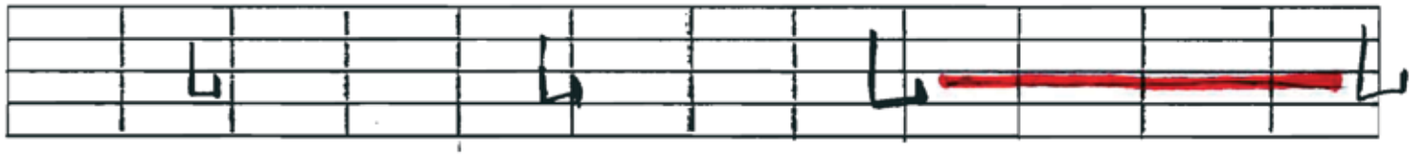

4

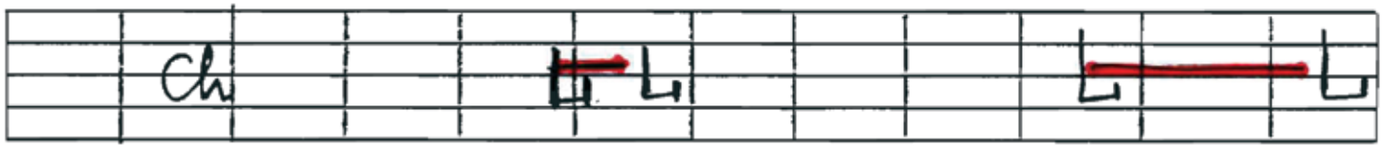

5

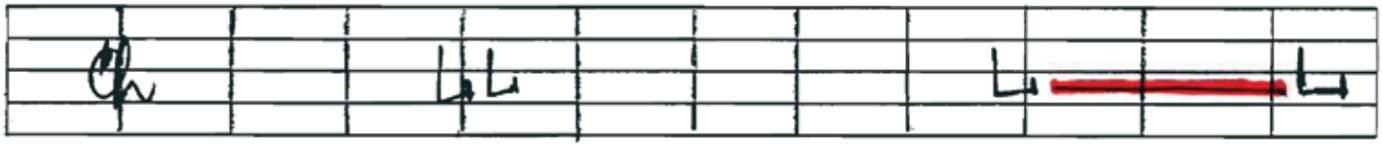

6

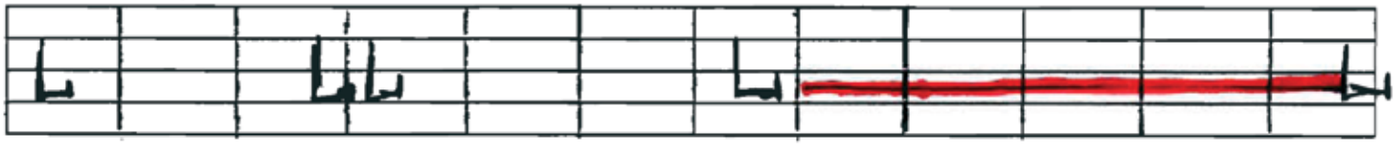

S = Sneeze Ch = Chuckle

L = Laugh Co = Cough

MIN 6-7

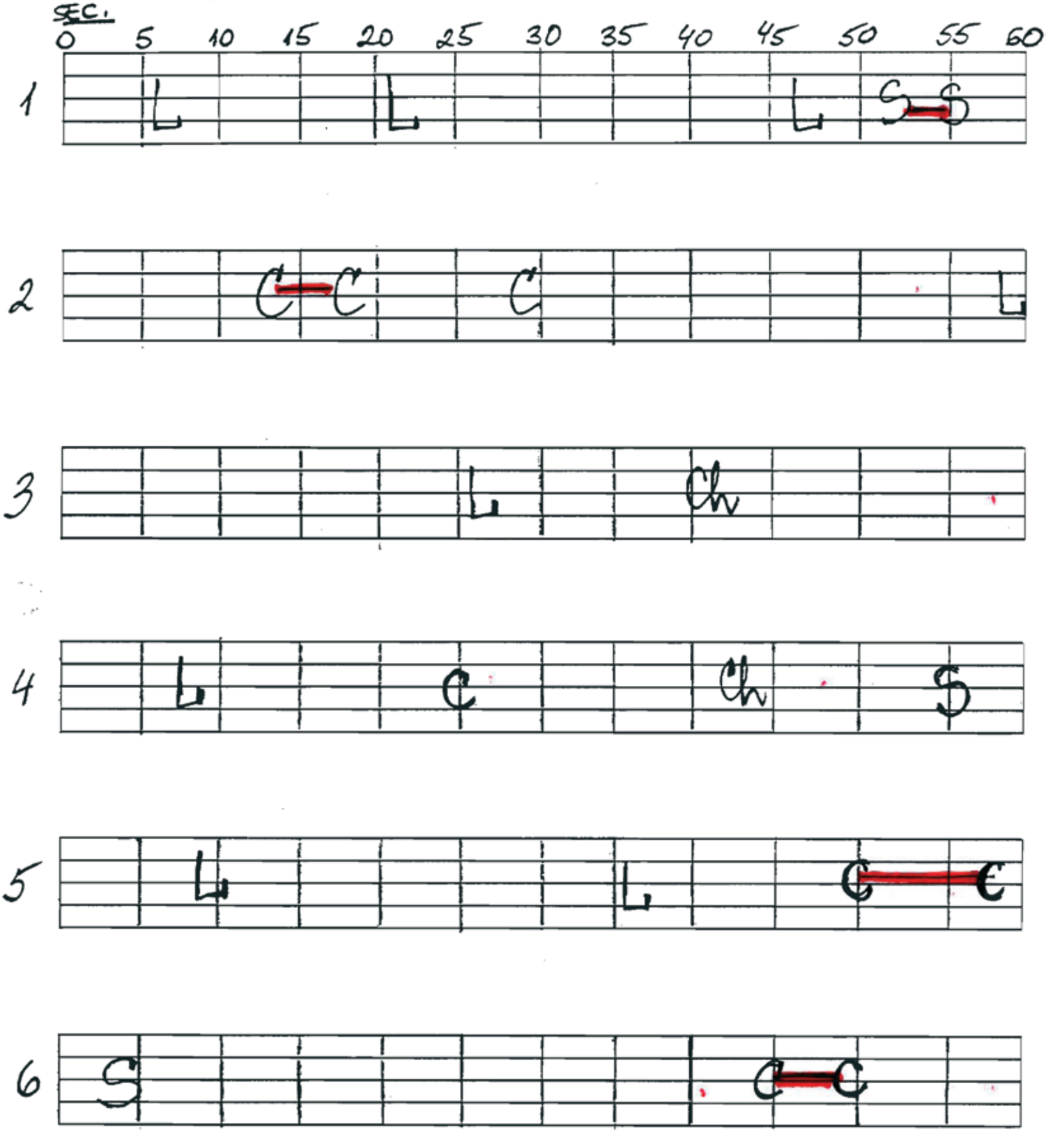

S = Sneeze Ch = Chuckle

L = Laugh Co = Cough

MIN 7-8

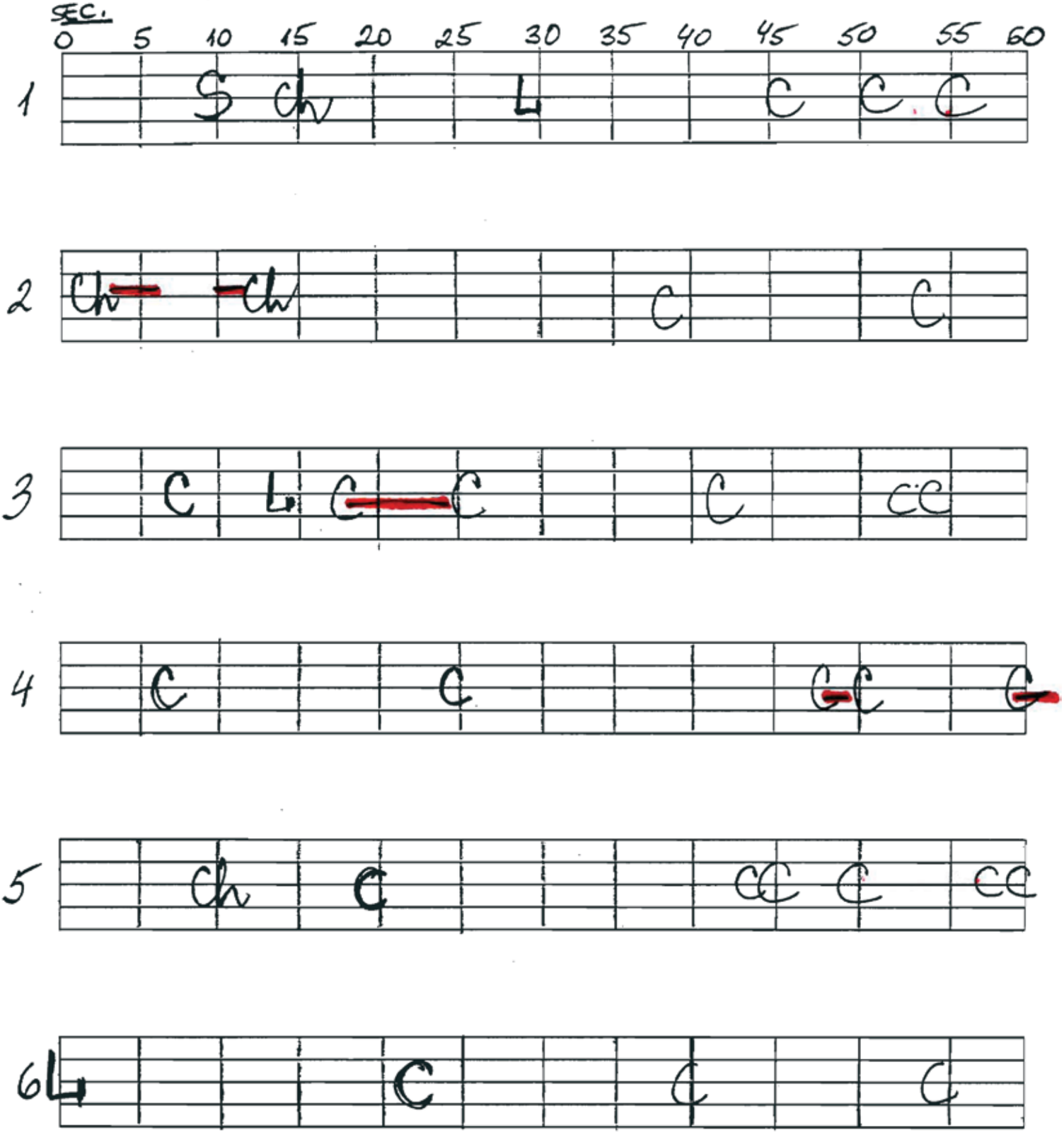

S = Sneeze **Ch** = Chuckle

L = Laugh **Co** = Cough

MIN 8-9

SEC.

0 5 10 15 20 25 30 35 40 45 50 55 60

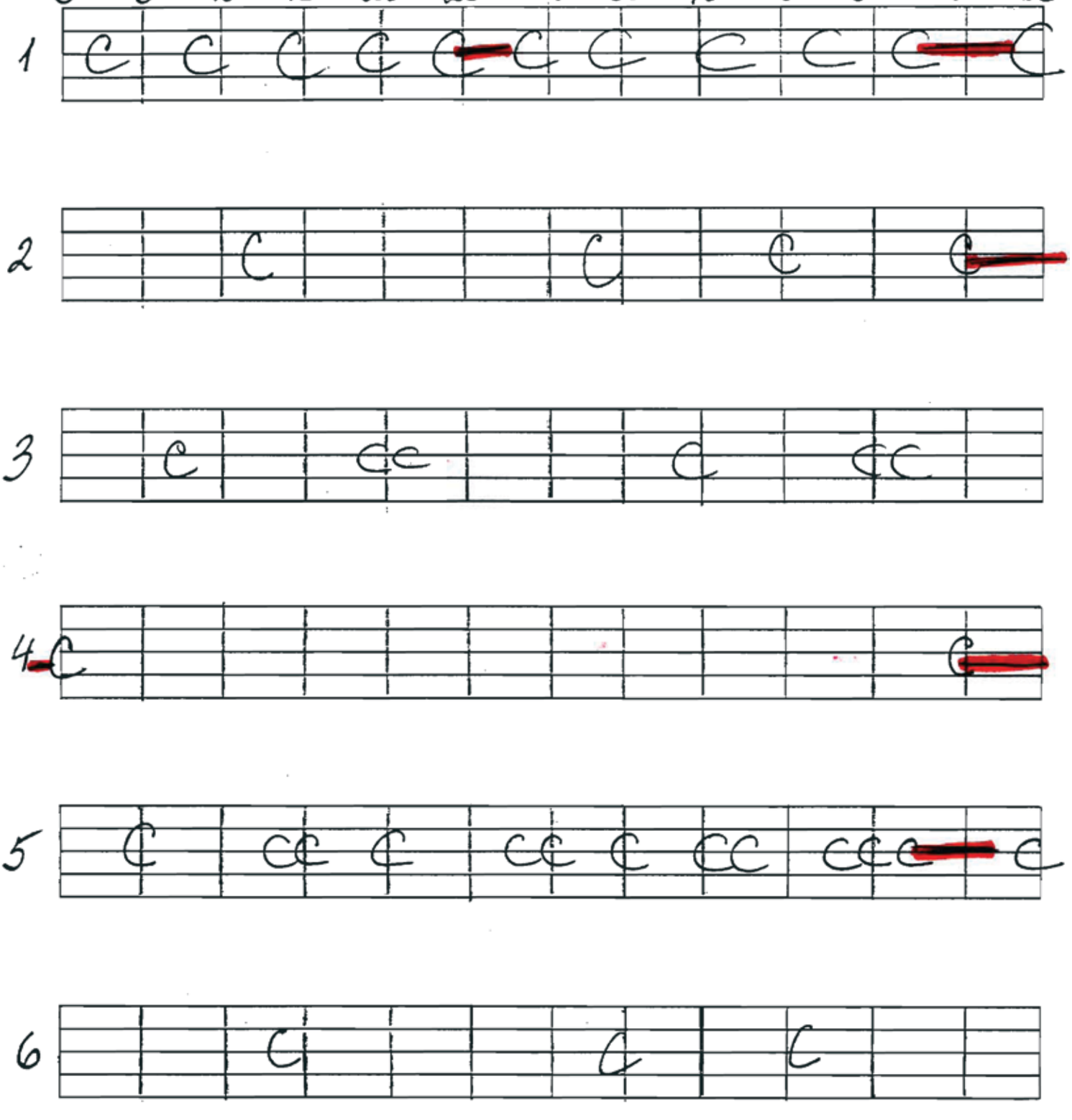

S = Sneeze **Ch** = Chuckle

L = Laugh **Co** = Cough

MIN 9 – 10

SEC.

0 5 10 15 20 25 30 35 40 45 50 55 60

1

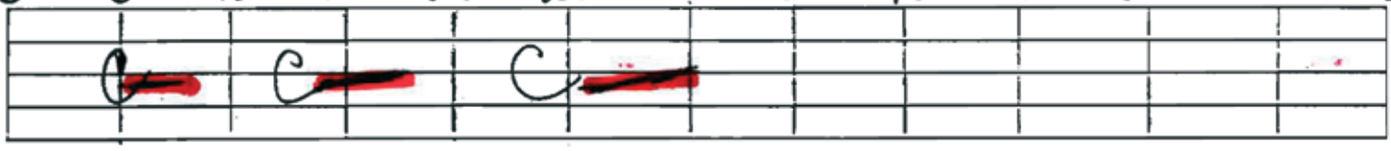

2

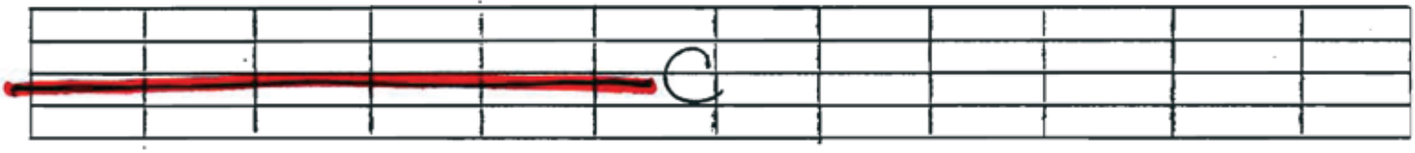

3

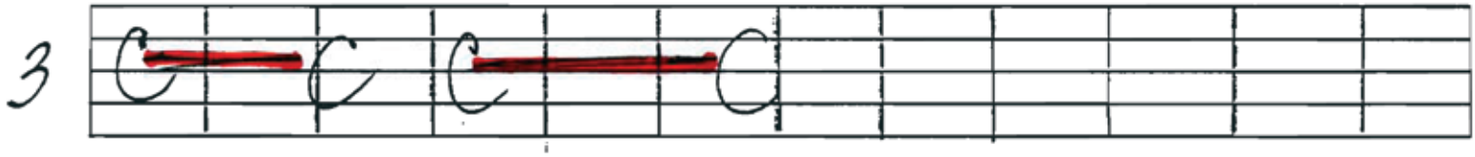

4

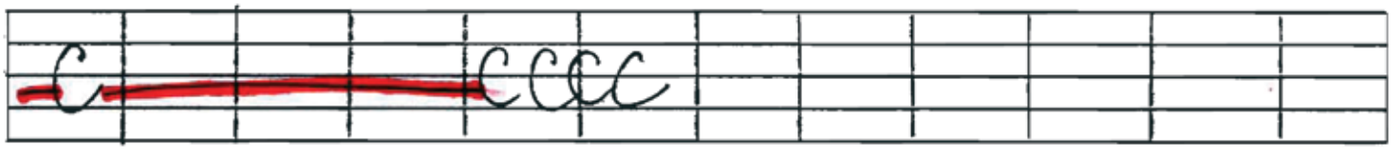

5

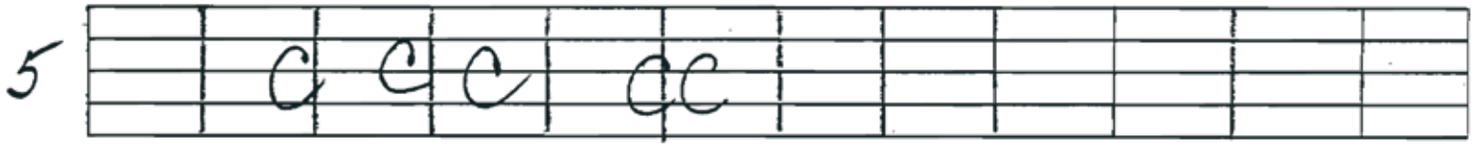

6

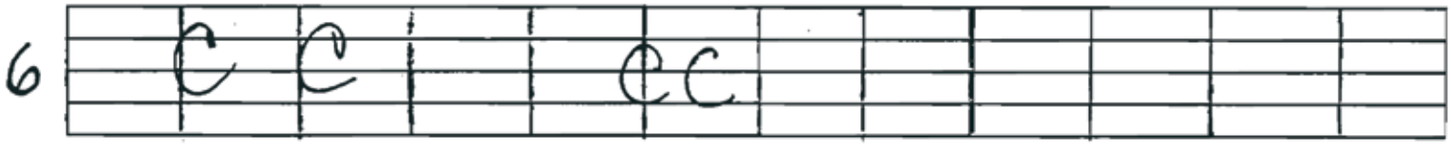

Чамац

Лица:

Веслач 1

Веслач 2

(*Два мушкарца или две жене.*)

Сцена:

Чамац

Неколико жутих листова на површини воде.

Без видика.

The Boat
10 min

(TOP VIEW)

(1

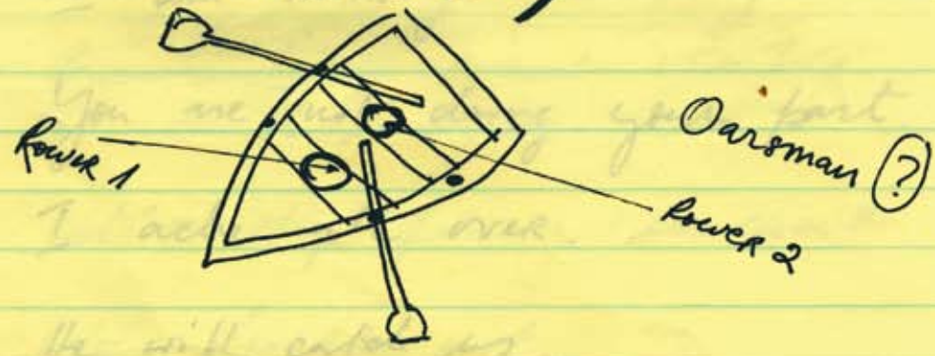

Audience

(Both rowing furiously) → Beads of sweat visible, ~~armpits~~ armpits soaked

Rower 2: I am thirsty.

(18 – 22 sec)

Rower 2: (louder) I am thirsty. Can one drink this water?

Rower 1: Yes and no. But we can't stop. He's catching up.

Rower 2: He is not!

Rower 1: He is.

Rower 2: I can't even see him.

Rower 1: That's the point.

(Both Rowing more furiously.)

Прва страница рукописа (енглески текст и цртеж чамца)

ОБОЈИЦА (*Бесомучно, нейрестано веслају; на лицима и телима обилаш зној.*)

ДРУГИ: Жедан сам.

(*После 18-20 секунди, гласније.*)

Жедан сам. Је ли ова вода сме да се пије?

ПРВИ: И сме и несме. Али нема одмора. Стиже нас.

ДРУГИ: Не стиже!

ПРВИ: Стиже!

ДРУГИ: Како га не видим?!

ПРВИ: У томе и јесте ствар.

(*Убрзавају.*)

ДРУГИ: Жедан сам.

ПРВИ: Не обављаш свој део посла.

ДРУГИ: Све ме боли.

ПРВИ: Стићи ће нас…

ДРУГИ: Боли!

ПРВИ: … и одвести тамо.

ДРУГИ: Тамо? (*Уплашен.*) Никако!

ПРВИ: А куда, ако не тамо?

ДРУГИ: Не видим га.

ПРВИ: Ја га видим.

ДРУГИ: Је л' он има…

ПРВИ: Само делимично.

ДРУГИ: (*Уплашен.*) Пипке?

ПРВИ: Удове. (*После десетак секунди.*) Осећам му дах.

(*ОБОЈИЦА убрзавају, зној кипти.*)

ДРУГИ: Да застанемо мало.

ПРВИ: Не би требало.

ДРУГИ: (*Нагиње се, десна му је рука на тренутак ван чамца, као да ће посегнути за водом.*) Само гутљај?

ПРВИ: Не би требало.

ДРУГИ: (*Не пије, наставља да весла обема рукама.*) Отрована је?

ПРВИ: Биће ти још горе.

ДРУГИ: Нездрава је?

ПРВИ: И јесте и није.

ДРУГИ: У ком смислу?

ПРВИ: Оном који њему одговара.

ДРУГИ: Не видим га.

ПРВИ: Стиже нас.

(*ОБОЈИЦА још брже веслају.*)

ДРУГИ: Не могу више.

ПРВИ: Не можеш шта?

ДРУГИ: (*Гласно.*) Ово!

ПРВИ: Ионако не радиш ништа. Не како ваља.

ДРУГИ: Бежимо већ…

ПРВИ: Сам си хтео.

ДРУГИ: Зар би ме бацио?

ПРВИ: Не заслужујеш. Само би угасио жеђ. Па потонуо.

ДРУГИ: Задржаћеш ме у…

ПРВИ: Пред…

ДРУГИ: …чамцу?

ПРВИ: … очима. (*После десетак секунди, подвикне.*) Брже!

(ОБОЈИЦА убрзавају. Зноје се и дахћу.)

ДРУГИ: Али зашто…

ПРВИ: … зар га не видиш?

ДРУГИ: Ти…

ПРВИ: Не видиш га зато што ти је преблизу.

ДРУГИ: (*После 4-5 секунди.*) Крварим!

ДРУГИ: Где?

ДРУГИ: Дланови!

ПРВИ: Лепо.

ДРУГИ: Лепо?!

ПРВИ: Древни белег. (*После 3-4 секунде.*) Њега.

ДРУГИ: (*Повик.*) Њега?!

(*ПРВИ потврдно климне главом, отхукне.*)

ДРУГИ: (*Врисне.*) Одговори ми!

ПРВИ: (*Мирно.*) Стиже нас.

ДРУГИ: Не стиже! А ти…

ПРВИ: (*Мирно.*) Да се носим?

ДРУГИ: Да.

ПРВИ: У пакао? (*После две секунде.*) Брже…

ДРУГИ: (*Очајно.*) Ти … хуманоиду…

ПРВИ: Шта си рекао?

ДРУГИ: Да си само… човеколик. (*Веслају још брже.*)

ПРВИ: Како си се усудио?

ДРУГИ: Жедан сам и…

ПРВИ: … крвариш.

ДРУГИ: Морам…

ПРВИ: … да лижеш рођену крв.

ДРУГИ: (*Јадикујући.*) И то не прекидајући…

ПРВИ: … веслање. Не усуђуј се!

ДРУГИ: (*Кркља.*) Кххх…

ПРВИ: Није ти добро?

ДРУГИ: (*Урлик.*) Ти … пликови се отва…

ПРВИ: И треба. (*Убрзавају веслање.*)

(*ДРУГИ је у великом болу, али весла исто као и ПРВИ, као што је то радио читаво време.*)

ПРВИ: Липта ли ти крв? (*После 6-7 секунди.*) Цури ли?

ДРУГИ: (*Урличе.*) Обећавам! Обећавам! Обећавам! Молић…

ПРВИ: … нека само липта. (*Пауза. Повикне.*) Брже! (*Пауза.*) Брже! (*Пауза. Смирено.*) Искрвари.

(*Изненада, ПРВИ искаче из чамца и стоји на површини воде, непомично посматрајући ДРУГОГ. Пошто ДРУГИ зането наставља да весла (још два-три замаха), чамац се полако окреће око пола круга. ДРУГИ је сада сучелице с гледаоцима. Ошамућен је, потпуно изнемогао, крвари. У том тренутку, ПРВИ изводи неки чин – или кратак низ њих – којим ДРУГОМ и гледаоцима саопштава да је он анђео, ђаво или смрт* – редитељ ће одлучити – *и да је све време водио ДРУГОГ ка искупљењу, спасењу, вечној патњи или амбису ништавила.*

Арт 032 (Чачак) *2002.*
Превод с енглеског: Венцислав Радовановић и аутор

Премијерно извођење је било на холандском (превод: Henri van Zanten) у позоришту Schouwburg, Ротердам, 1993.

Српска премијера је била у оквиру мултимедијалне вечери ‘Двојност’ *(по ауторовој концепцији и режији) у сали Погон Дома омладине Београда, 2003.*

Живот и времена Цефа 'Маске', његових евнуха и харема

Америчка трагедија у једном чину

Живот и времена Џефа 'Маске', његових евнуха и харема

Лица

ПОЛИЦАЈАЦ	Средовечан белац који не одговара телевизиским стереотипима: без трбушине, ћелавог темена итд; нити зао, нити пун предрасуда и презира према затвореницима; сабран и учтив;
ЏЕФ 'МАСКА'	Касних двадесетих година, црнац средње висине и грађе; иако је често вулгаран, говори као школован човек и не користи интонацију и изразе из гета;
ЧЛАНОВИ ЛАЈНАПА	Шест црнаца затвореника у униформама, сви изабрани за 'лајнап' (*lineup*) због сличности Џефу по висини и грађи; на почетку, сви носе вунене скијашке капуљаче, а поврх њих маске које им покривају очи;
КЛИО	Бела жена средњих двадесетих година и необичне, неправилне лепоте; треба избећи сваки наговештај карикатуре размажене удате жене из кварта богатих;
КЕНТ	Раних двадесетих година, снажан белац плаве косе; пуца од здравља;
РОБЕРТ	Ожењен с Клио; раних тридесетих година, наочаре, негована брада, интелигентно лице;
ЖРТВЕ и СВЕДОЦИ	Четири до седам, младих до средовечних, белих парова, које публика види само с леђа (треба унети извесну разноликост у њихову одећу, стас и став); један од парова представља Клио и Кента, тако да мора да постоји прилична сличност у изгледу с леђа; међутим, њихов разговор ће се чути са траке коју ће унапред снимити Клио и Кент.

На јарко осветљеном подијуму на десној страни сцене (с тачке гледишта публике) су ЧЛАНОВИ ЛАЈНАПА, сви окренути публици. Изнад њихових глава су велики бројеви, 1-6 (број 1 је најближи средини сцене). ПОЛИЦАЈАЦ, такође добро осветљен, је на самом крају сцене, с десне стране, на нешто вишем подијуму. ЖРТВЕ и СВЕДОЦИ седе у два реда, на предњем десном делу сцене, окренути лицем у лајнап, а леђима публици, релативно слабо осветљени. Треба подстаћи илузију (на пример, помоћу провидне завесе) да док ЖРТВЕ и СВЕДОЦИ могу јасно да виде ЧЛАНОВЕ ЛАЈНАПА, они сами су невидљиви и затвореници их не могу препознати.

ПОЛИЦАЈАЦ:

(*ЧЛАНОВИМА ЛАЈНАПА*) Сад ћемо спровести лајнап у коме ћете сви ви учествовати. Жртве и сведоци ће покушати да идентификују преступника на основу његовог изгледа, покрета и гласа. Док буду посматрали сваког од вас, ја ћу затражити од сваког појединачно да дословно понови речи које ја изговорим. На основу договора који сте потписали, ви немате права да одбијете да поновите те речи. Ако одбијете да их поновите, то ће се користити као део доказног материјала у вашем судском поступку. Господо, молим вас исправите се и стојте мирно… хвала… руке уз бокове… поглед право напред… хвала… следите пажљиво моја упутства.

(*ЖРТВАМА и СВЕДОЦИМА*) Госпође и господо, посматрајте пажљиво! Ако препознате преступника, запишите његов број на формулару који сте добили. Молим вас, без гласног разговора.

(*ЧЛАНОВИМА ЛАЈНАПА*) Сад, сви истовремено, учините четврт обрта у лево… четврт обрта у лево… четврт обрта у лево… иии четврт обрта у лево. Хвала… Број 1, молим вас отидите у круг. (*БРОЈ 1 хода споро и опуштено до средине круга који је нацртан на сцени испред средине лајнапа – али још увек иза провидне завесе, ако се она користи у поставци.*) Станите! [На енглеском, то је, наравно, одсечније Stop! али ипак не користити ословљавање на «ти», попут Стој!, у овим обраћањима полицајца затвореницима.] (*БРОЈ 1се зауставља, окренут према ПОЛИЦАЈЦУ.*) Окрените се према жртвама и сведоцима. (БРОЈ 1 се окреће.) Учините четврт обрта у лево… четврт обрта у лево… четврт обрта у лево… иии четврт обрта у лево… окрените се и ходајте до зида лево од вас… сад ходајте до супротног краја… вратите се у круг… а, сада, снажним, јасним гласом поновите оно што ја кажем: будите послушни и све ће бити океј.

БРОЈ 1: Будите **послушни** и све ће бити океј.

ПОЛИЦАЈАЦ: Један покрет и убићу.

БРОЈ 1: Један покрет и **убићу**!

ПОЛИЦАЈАЦ: Ради оно што ти ја кажем и све ће бити океј.

БРОЈ 1: **Ради** оно што ти **ја** кажем и све ће бити океј.

ПОЛИЦАЈАЦ: Хоћу само да се мало играм с тобом.

БРОЈ 1: Хоћу само да се **поиграм** с тобом.

ПОЛИЦАЈАЦ: (*Повишеним тоном.*) Хоћу само да се **мало играм** с тобом.

БРОЈ 1: Хоћу само да се **мало играм** с тобом.

ПОЛИЦАЈАЦ: Ја сам чувен. Сви су чули о мени.

БРОЈ 1: Ја сам **чувен!** Сви су чули о мени.

ПОЛИЦАЈАЦ: Вратите се на своје место… (БРОЈ 1 то чини.) Број 2, отидите у круг. (*БРОЈ 2 такође хода споро и лежерно, али се одмах, чим стигне у круг, поставља лицем према за њега наводно непровидној завеси, односно према ЖРТВАМА и СВЕДОЦИМА.*) Учините четврт обрта у лево… четврт обрта у лево… четврт обрта у лево… иии четврт обрта у лево…

(*БРОЈ 2 то чини. ДУБЛЕРКА КЛИО, која седи у другом реду ЖРТАВА и СВЕДОКА на сцени, односно у реду ближем публици, устаје и кроз завесу продорно гледа БРОЈ 2. На њој је спот-светло. Њу види и чује само ДУБЛЕР КЕНТА, који седи с њене десне стране.)*

ПОЛИЦАЈАЦ: … окрените се и ходајте до зида лево од вас… сад ходајте до супротног краја… вратите се у круг… а сада, снажним, јасним гласом… (*ДУБЛЕР КЕНТА такође устаје и заједно са ДУБЛЕРКОМ КЛИО зури у БРОЈ 2. Нико на сцени их није свестан.*)

ПОЛИЦАЈАЦ: … поновите оно што ја кажем: будите послушни и све ће бити океј.

БРОЈ 2: (За разлику од БРОЈА 1, не наглашава било које речи.) Будите послушни и све ће бити океј.

ПОЛИЦАЈАЦ: Један покрет и убићу.

БРОЈ 2: Један покрет и убићу.

КЛИО (*СНИМЉЕН ГЛАС, СГ у даљем тексту.):* То је он!

ПОЛИЦАЈАЦ: Ради оно што ти ја кажем и све ће бити океј.

БРОЈ 2: Ради оно што ти ја кажем и све ће бити океј.

КЛИО *СГ*: То је он.

} *истовремено*

ПОЛИЦАЈАЦ: Хоћу само да се мало играм с тобом.

БРОЈ 2: Хоћу само да се мало играм с тобом.

КЛИО *СГ*: (*Обраћа се КЕНТУ, с нестрпљењем у гласу. Истовремено, ДУБЛЕРКА КЛИО брзо баци поглед, на одговарајући начин, на ДУБЛЕРА КЕНТА. Треба постићи максималну фузију снимљених гласова КЛИО и КЕНТА и понашања њихових ДУБЛЕРА.*) Па?? Зар то није он?

ПОЛИЦАЈАЦ: Ја сам чувен. Сви су чули о мени.

КЕНТ *СГ*: Ја…

БРОЈ 2: Ја сам чувен. Сви су чули о мени.

КЕНТ *СГ*: Јеси ли сигурна?

ПОЛИЦАЈАЦ: Вратите се на своје место… (*БРОЈ 2 то чини. Док он хода:)*

КЛИО *СГ*: (*И даље не скида очи с БРОЈА 2.)* Шта ти то значи да ли сам сигурна? Гледај тог скота како се шепури…

ПОЛИЦАЈАЦ: Број 3, отидите у круг. (*БРОЈ 3 то чини и стаје, окренут завеси. У међувремену:)*

КЛИО *СГ*: (*ДУБЛЕРКА КЛИО сада, а затим то чини и ДУБЛЕР КЕНТА. На њма више нема спот-светла, али они настављају да «разговарају» и гестикулирају.*) Зар се не сећаш његовог гласа кад…

ПОЛИЦАЈАЦ: Учините четврт обрта у лево… четврт обрта у лево…

КЛИО *СГ*: …кад је рекао…

ПОЛИЦАЈАЦ: …четврт обрта у лево…

КЛИО *СГ*: …тако прибрано…

ПОЛИЦАЈАЦ: …иии четврт обрта у лево…

} *истовремено*

КЛИО *СГ*: (*Мирним гласом.*) … један покрет и убићу.

ПОЛИЦАЈАЦ: …окрените се и ходајте до зида лево од вас…

КЕНТ *СГ*: Наравно да се сећам! (*Брзо.*) Али он то није рекао мирним гласом.

ПОЛИЦАЈАЦ: …сад ходајте до супротног краја…

КЛИО *СГ*: Јесте! Ти просто нећеш да признаш да…

КЕНТ *СГ*: Шта да признам?

ПОЛИЦАЈАЦ: …вратите се у круг…

КЛИО *СГ*: …нећеш да признаш да он није био неки запенушени манијак, а ипак…

ПОЛИЦАЈАЦ: …поновите оно што ја кажем…

КЕНТ *СГ*: (*Почиње да се љути.*) А ипак, шта??

ПОЛИЦАЈАЦ: Будите послушни и све ће бити океј.

БРОЈ 3: **Будите послушни** и **све ће бити океј!**
} *истовремено*
КЛИО *СГ*: …а ипак…добро, нема везе!

ПОЛИЦАЈАЦ: (*БРОЈУ 3.*) Смирите се. Један покрет и убићу.

КЛИО *СГ*: (*Кроз зубе.*) Свакако није **ова** животиња!
} *делимично поклапање*
БРОЈ 3: Један покрет и убићу **тебе**!

КЕНТ *СГ*: Како можеш да будеш тако сигурна?

ПОЛИЦАЈАЦ: Ради оно што ти ја кажем и све ће бити океј.

КЛИО *СГ*: Могу! Али бруталност овога је невероватна.

БРОЈ 3: Ради оно што ти **ја кажем** и све ће бити океј.

КЕНТ *СГ*: (*Саркастично.*) За разлику од оног другог момка…

КЛИО *СГ*: (*Ерупција.*) Не називај ту свињу момком!

ПОЛИЦАЈАЦ: Хоћу само да се мало играм с тобом.

КЕНТ *СГ*: (*Искрено.*) Извини.

БРОЈ 3: Хоћу само да се мало **играм** с тобом.

КЛИО *СГ*: Само…

ПОЛИЦАЈАЦ: Ја сам чувен. Сви су чули о мени.

КЛИО *СГ*: (*Говори о БРОЈУ 3.)* …овај…

БРОЈ 3: Ја сам чувен. Сви су **чули** о мени.
} *делимично поклапање*

КЛИО *СГ*: …је још гори… мора да је некога убио.

ПОЛИЦАЈАЦ: Вратите се на своје место… (*БРОЈ 3 то чини.)* Број 4, отидите у круг.

КЛИО *СГ*: Животиње не треба звати момцима, као да…

ПОЛИЦАЈАЦ: Учините четврт обрта у лево… четврт обрта у лево…

КЛИО *СГ*: …ево баш јутрос…

ПОЛИЦАЈАЦ: …четврт обрта у лево…

КЕНТ *СГ*: Концентриши се.

ПОЛИЦАЈАЦ: …иии четврт обрта у лево…

КЛИО *СГ*: (*Игнорише КЕНТОВУ примедбу.*) …често кажем…

ПОЛИЦАЈАЦ: …окрените се и ходајте до зида лево од вас…

КЛИО *СГ*: (*Брзо.*) …често кажем «мој мали момак» свом синчићу.

ПОЛИЦАЈАЦ: …сад ходајте до супротног краја…

КЕНТ *СГ*: Како је…

КЛИО *СГ*: (*Као да уједа.*) Ники је добро. Слушај, нисмо овде дошли да причамо о мом сину! А уосталом…

ПОЛИЦАЈАЦ: …вратите се у круг…

КЛИО *СГ*: …зашто ме не питаш за **Роберта**? Деца ипак много брже забораве.

ПОЛИЦАЈАЦ: …снажним, јасним гласом поновите оно што ја кажем: будите послушни и све ће бити океј.

КЕНТ *СГ*: Ники ме неће заборавити, без обзира шта ти желиш! А што се тиче…

БРОЈ 4: **Будите послушни** и све ће бити океј.

(*На средини и левом делу сцене, појављује се слабо осветљена соба у мотелу. Иако су дате само њене контуре и основни елементи, неколико детаља у соби треба да покаже да се ради о пристојном мотелу. КЛИО и КЕНТ улазе заједно. Није им први пут. КЛИО је у елегантној, али неупадљивој, хаљини, а КЕНТ у спортској кошуљи и штофаним панталонама. Обоје носе ципеле, не патике. Раскомоћују се, пале радио поред кревета, отварају флашу вина – без журбе и нервозе, већ месецима су љубавници. После неког времена, попуњеног једва чујним ћаскањем, смехом и гуцкањем вина, гасе радио, грле се, свлаче, воде љубав. Њихов секс треба да буде нежан, али без превелике страсти: тиха сцена без вриштања и гроктања. Све се ово догађа истовремено са следећим ситуацијама у лајнапу и снимљеним гласовима КЛИО и КЕНТА:)*

КЕНТ *СГ*: … а што се тиче Роберта…

ПОЛИЦАЈАЦ: Један покрет и убићу.

} *делимично поклапање*

КЕНТ *СГ*: … слушај, нисам твог мужа водио…

КЛИО *СГ*: (*Саркастично.*) … да се игра у парку.

} *делимично поклапање*

БРОЈ 4: **Један** покрет и **убићу**.

} *делимично поклапање*

КЛИО *СГ*: (*Искрено.*) Извини, али…

КЕНТ *СГ*: (*Повређених осећања.*) … Ники је Робертов син, не мој…

ПОЛИЦАЈАЦ: Ради оно што ти ја кажем и све ће бити океј.

КЕНТ *СГ*: … па ипак…

БРОЈ 4: Ради оно што ти **ја** кажем и све ће бити океј.

КЕНТ *СГ*: … Ти врло добро знаш колико сам заволео Никија…

} *делимично поклапање*

ПОЛИЦАЈАЦ: Хоћу само да се мало играм с тобом.

КЕНТ *СГ*: … и да сам проводио више времена с њим него твој муж.
} *делимично поклапање*
БРОЈ 4: Хоћу само да се мало играм **с тобом**.

КЕНТ *СГ*: Роберт је гомилао паре продајући бофл лекове…

КЛИО *СГ*: Роберт је врхунски хемичар!

КЕНТ *СГ*: И као такав је најбољи продавац непроверених лекова ту и тамо по Африци. А, да, и оних којима је прошао рок.

КЛИО *СГ*: Остави Роберта на миру! Доста ми је твојих теорија и лажног идеализма…

ПОЛИЦАЈАЦ: Ја сам чувен. Сви су чули о мени.

КЛИО *СГ*: … Оно шта ме мучи је да сам Роберта издала самим тим што сам ти допустила да Никија уопште упознаш!

КЕНТ *СГ*: Баш Роберта…

БРОЈ 4: Ја сам чувен. Сви су чули **о мени**.

КЛИО *СГ*: Схвати да сам још увек за њега удата.

ПОЛИЦАЈАЦ: Вратите се на своје место…

КЕНТ *СГ*: Звучиш више удата од кад се Роберт иселио!

ПОЛИЦАЈАЦ: Број 5, отидите у круг.

КЕНТ *СГ*: Покушаваш да избришеш све што смо имали…

ПОЛИЦАЈАЦ: Учините четврт обрта у лево…

КЕНТ *СГ*: … да би ме повредила и понизила.

ПОЛИЦАЈАЦ: …четврт обрта у лево…

КЕНТ *СГ*: (*Суровo.)* … и тако заборавила свој трули брак!

ПОЛИЦАЈАЦ: …четврт обрта у лево…

КЛИО *СГ*: (*Молећиво.*) Кенте, немој…

КЕНТ *СГ*: Све због осећања кривице којим саму себе гушиш и као да у томе уживаш.

ПОЛИЦАЈАЦ: …иииии четврт обрта у лево…

КЛИО *СГ*: (*Молећиво.*) Кенте… (*Тера себе да се врати у доминирајући став.*) Престани с тим фројдовским глупостима!

ПОЛИЦАЈАЦ: …окрените се и ходајте до зида лево од вас…

КЛИО *СГ*: (*Нежно.*) Слушај ме за тренутак, молим те, слушај ме… заљубила сам се лудо у тебе и то не желим икада да заборавим…

КЕНТ *СГ*: (*Горко.*) Да. (*Пауза.*) Е, Клио, Клио, ти си као мачка. Мало избациш канџе, мало их увучеш…

ПОЛИЦАЈАЦ: …сад ходајте до супротног краја…

КЛИО *СГ*: …начин на који си волео и опходио се с Никијем ме је дубоко дирнуо…

КЕНТ *СГ*: … превртљива си и увек се дочекаш на ноге.

ПОЛИЦАЈАЦ: …вратите се у круг…

КЛИО *СГ*: (*Дрхтавим гласом.*) … али с нама је готово. Готово! Разумеш ли?

КЕНТ *СГ*: (*Наизглед саркастично.*) Нема на теби рана да би их лизала.

ПОЛИЦАЈАЦ: …снажним, јасним гласом поновите оно што ја кажем: будите послушни и све ће бити океј.

БРОЈ 5: (*Наглашава речи на исти начин као БРОЈ 1.*) Будите **послушни** и све ће бити океј.

КЛИО *СГ*: (*Говори о БРОЈУ 5.*) Још једна битанга.

КЕНТ *СГ*: (*Обраћа се себи.*) Увек самосвесна, увек сигурна у свој суд.

ПОЛИЦАЈАЦ: Један покрет и убићу.

} *делимично поклапање*

КЛИО *СГ*: Чини ми се да би ти било мило кад он не би био један од ових…

БРОЈ 5: Један покрет и **убићу**!

} *делимично поклапање*

КЕНТ *СГ*: (*Иронично.*) Готово би ми било драже да га никад не ухвате!

ПОЛИЦАЈАЦ: Ради оно што ти ја кажем и све ће бити океј.

КЛИО *СГ*: (*Хладно.*) Кенте…

} *делимично поклапање*

КЕНТ *СГ*: (*С тугом.*) Боже, шта говорим.

БРОЈ 5: **Ради** оно што ти **ја** кажем и све ће бити океј.

КЛИО *СГ*: Кенте, зар не схваташ…

ПОЛИЦАЈАЦ: Хоћу само да се мало играм с тобом.

КЛИО *СГ*: Зар не схваташ…

БРОЈ 5: Хоћу само да се **мало играм** с тобом!

КЛИО *СГ*: … да те презирем.

ПОЛИЦАЈАЦ: Ја сам чувен. Сви су чули о мени.

КЛИО *СГ*: Озбиљно ти говорим, више не осећам …

БРОЈ 5: Ја сам **чувен!** Сви су чули о мени.

КЛИО *СГ*: (*С тугом у гласу.*) … ништа према теби, сем презира.

ПОЛИЦАЈАЦ: Вратите се на своје место.

КЛИО *СГ*: Током тог једног сата…

ПОЛИЦАЈАЦ: Број 6, отидите у круг.

КЛИО *СГ*: … незамисливог подавања…

КЕНТ *СГ*: (*С бескрајном тугом.*) … ја сам изгубио све.

ПОЛИЦАЈАЦ: Учините четврт обрта у лево… четврт обрта у лево…

КЛИО *СГ*: (*Мења тему. Замишљено.*) Знаш да су деца сасвим другачија од онога шта сам очекивала читајући књиге за родитеље... како је то давно било, у неком другом животу.

} *делимично поклапање*

ПОЛИЦАЈАЦ: … четврт обрта у лево…

КЛИО *СГ*: Сва су моја осећања усковитлана, али Ники више не пита за тебе. Уместо тога, од кад је Роберт напустио нашу кућу…

ПОЛИЦАЈАЦ: …иииии четврт обрта у лево…

КЛИО *СГ*: … Ники непрестано, опсесивно, прича о Роберту…

ПОЛИЦАЈАЦ: …окрените се и ходајте до зида лево од вас…

КЛИО *СГ*: … што он не заслужује…

ПОЛИЦАЈАЦ: …сад ходајте до супротног краја…

КЛИО *СГ*: … стално поставља питања у смислу «Зашто тата неће више да живи с нама?» и «Је л' се тата то љути на мене?»

ПОЛИЦАЈАЦ: …вратите се у круг…

КЛИО *СГ*: Невероватна је снага наслеђа.

КЕНТ *СГ*: Бесмислено је очекивати фер понашање од петогодишњег дечака.

ПОЛИЦАЈАЦ: …снажним, јасним гласом поновите оно што ја кажем: будите послушни и све ће бити океј.

} *делимично поклапање*

КЛИО *СГ*: То ти управо кажем… деца инстинктивно ископају непријатне истине из хрпа родитељских лагарија…

БРОЈ 6: (*Слично БРОЈУ 2, не наглашава појединe речи.*) Будите послушни и све ће бити океј.

КЕНТ *СГ*: Овај звучи као он!

ПОЛИЦАЈАЦ: Један покрет и убићу.

КЕНТ *СГ*: Слушај сад!

БРОЈ 5: Један покрет и убићу.

КЕНТ *СГ*: То је он!

КЛИО *СГ*: Не… (*Пажљиво посматра лајнаи.*) Убеђена сам да је он Број 2.

ПОЛИЦАЈАЦ: Ради оно што ти ја кажем и све ће бити океј.

КЛИО *СГ*: Никијево понашање, ови овде… које гледамо као кроз решетке у зоолошком врту, све је то чиста генетика.

КЕНТ *СГ*: 'Ајде, не лупај ружне будалаштине!

ПОЛИЦАЈАЦ: Хоћу само да се мало играм с тобом.
} *делимично поклапање*
КЛИО *СГ*: Скривене иза твоје наводне ширине духа су задртост и глупост. То тек сад увиђам.

КЕНТ *СГ*: Баш ти хвала.
} *истовремено*
БРОЈ 6: Хоћу само да се мало играм с тобом.

КЛИО *СГ*: Колико му недостаје Роберт… то треба некако себи објаснити.

ПОЛИЦАЈАЦ: Ја сам чувен. Сви су чули о мени.

КЕНТ *СГ*: Роберт па Роберт…

БРОЈ 6: Ја сам чувен. Сви су чули о мени.

КЛИО *СГ*: Престани.

КЕНТ *СГ*: Клио, кад сте се ти и твој муж растали…

ПОЛИЦАЈАЦ: Вратите се на своје место.

(*У соби у мотелу, КЛИО и КЕНТ су до овог тренутка окончали око четири петине своје љубавне сцене. Сада, пошто је са балкона бешумно отворио прозор, ЏЕФ ускаче у купатило. Креће се нечујно, гипко, без страха – све ово је пуно пута раније успешно учинио. Елегантна кожна виндјакна, скупе патике, рукавице исте боје као виндјакна; на глави, вунена скијашка капуљача и маска које су сличне онима које носе ЧЛАНОВИ ЛАЈНАПА. Кроз отшкринута врата купатила, ЏЕФ нетремице посматра КЛИО и КЕНТА који без подозрења улазе у завршницу свог сексуалног акта.*)

КЕНТ *СГ*: … ја сам се надао да је то због нас.

КЛИО *СГ*: Роберт и ја се нисмо растали. Обоје смо се **распали**... **сломили у парчад**.

ПОЛИЦАЈАЦ: Господо, хвала. А сада… (*Гледа своје белешке.*)

КЕНТ *СГ*: Злато…

КЛИО *СГ*: Нема сврхе да ме више тако зовеш. Замолила сам Роберта да оде…

ПОЛИЦАЈАЦ: Добро. Да наставимо.

КЛИО *СГ*: Зато што нисам више могла да га гледам у очи.

ПОЛИЦАЈАЦ: Пре него што то учинимо…

КЛИО *СГ*: Стид, одвратност… презрење према њему… и према себи.

КЕНТ *СГ*: … и према мени.

КЛИО *СГ*: Да… и према теби. Од почетка си знао да сам удата. Да сам се негде некад на нешто заклела…

ПОЛИЦАЈАЦ: … хтео бих да чујем да ли жртве и сведоци… (*Гледа белешке.*)

КЕНТ *СГ*: (*Није дирнут. Иронично.)* 'Ајде, реци већ једном. (*Имитира КЛИО.*) «Ти то не можеш да разумеш!»

КЛИО *СГ*: (*Уморна је од свађе.)* Заћути, молим те!

(*У мотелу, управо у овом моменту, КЛИО и КЕНТ достижу климакс и затим леже непокретно. ЦЕФ се не помера.*)

ПОЛИЦАЈАЦ: … желе да поставе неко питање.

КЛИО *СГ*: (*Врло узбуђена.*) Дошла сам кући… **силована**….и он је то… ето… (*ДУБЛЕРКА КЛИО слеже раменима.*) тако… прихватио!

ПОЛИЦАЈАЦ: (*Одлази до првог реда ЖРТАВА и СВЕДОКА и неразговетно разговара с некима од њих.*)

(*У соби у мотелу, КЛИО и КЕНТ су пали у дубок сан. ЦЕФ нечујно излази из купатила и стоји као кип при дну кревета посматрајући их током читавог следећег сегмента. У десној руци, уз тело, држи ловачки нож са сечивом од неких 25-30 ст. Међутим, став му није претећи – не изгледа као да би сваког тренутка могао да употреби нож.)*

КЛИО *СГ*: (*Смирује се, гута сузе.*) **Прихватио**... као неко псетанце. Силовање,

превару, све је... прихватио. (*С презиром.*) Као псетанце са великим очима пуним љубави и палацавим језиком који ти лиже лице. Мало се као узбудио, «Је си ли добро?» Можеш ли то да замислиш? Излудела сам од његове доброте, прихватања, и блебетања у стилу социјалног радника! Од наводног «разумевања» на основу уџбеника и приручника у којима апсолутно ништа није апсолутно. Ма сваки, сваки, морални принцип је релативан и свако искривљено понашање објашњиво и... опростиво! То није хришћански, то је болесно, да после свега пита, са оним псећим очима, пита своју жену, своју **жену**, «Је си ли добро?» То је питање толико лудо, толико апсурдно, да је у ствари без милости. Толико без милости да може да га постави само неки ванземаљац који нема људску крв. Неко без основних принципа. Без правих емоција. С набубаном лажном пристојношћу у чије име је спреман да жртвује сопствену породицу! Нешто тако огавно није постојало од кад је света! Уњкаво... говно које не уме да воли. **Које не уме да мрзи.** За кога је понос оно... (*смеје се саркастично*) оно што та реч значи на руском, верујеш ли ми, ха, ха, значи «пролив». Роберт је човек без гордости. Горд човек можда није добар по Библији, али ме сада баш брига! Горд човек се свети! Научник Роберт и **освета!** – то је неспојиво. И зато, и управо зато, он није осећао довољно према мени да... (*Плаче.*) Зашто није могао да ме мрзи, да ме воли, нешто снажно, било шта снажно, да би ме спасао, спасао од...

КЕНТ *СГ*: (*Покушава да нешто каже, али не успева.*) ...

КЛИО *СГ*: ... од тебе, од искушења, од мене саме, од... овог (*С осећањем повраћања.*) Броја 2?

КЕНТ *СГ*: Ја...

КЛИО *СГ*: Кенте... Седим овде и гледам ово смеће...

КЕНТ *СГ*: (*Не жели да јој противуречи, с тугом у гласу.*) Само један од њих ти је то учинио...

КЛИО *СГ*: Да, али ови други, шта мислиш да су они? Свеци? Зашто су у овом затвору? Сви до једног су жртве полицијске бруталности и намештаљки? Као, друштво и сиромаштво су их изопачили, њих невине јаднике? Пробуди се, Кенте! Погледај их. Они су силовали **друге** жене. Претили смрћу. Витлали ножевима и пиштољима. Садистички утеривали страх у кости и церекали се својим немоћним жртвама у лице. Видим их. Сад их знам. Заударају. Осећам прљавштину на себи већ тим што сам овде, а ти, о Боже, ти ме чиниш још прљавијом... Слушај ме, слушај ме добро! Роберт ми никад није рекао, као што је то требало да учини, «Кучко, то си и заслужила» или «Погана дроњо, шта очекујеш кад се сатима расчеречујеш у неком мотелу са... »

КЕНТ *СГ*: (*С огромном нежношћу.*) Моја Клио, злато моје, ми се нисмо...

КЛИО *СГ*: (*На тренутак помирљиво.*) Добро, да, волели смо се... Али Кенте, Кенте, слушај ме... Роберт је требало да ме убије... и тебе... требало би у овом тренутку да забија нож у ову мрцину Број 2... кад би имао срце Американаца који су створили ову земљу. Каква одвратна генетичка рекомбинација – егоизам пужа! Роберт гледа у огледало и кажипрстом прати боре које је кукавичлук урезао око његових очију и уста, а онда се приближи огледалу да би се дивио ожиљцима и да би нашао право место за следећи ударац који ће му бити нанесен... Боже... да ли у таквим људима само-љубав икад постане само-мржња? У замену за свој научни успех, Роберт је допустио да га ово одвратно друштво кобајаги осећајних имбецила натера да заборави своје исконске дужности... Роберт би умро пре него што би убио и био би послушни пуж пре него што би умро. И тако...

КЕНТ *СГ*: ... ја сам такође пуж, зар не?

КЛИО *СГ*: Боже, где је овом хорору крај? Ти... зар не схваташ... ти си гори! **Ти си био присутан!**

(*ПОЛИЦАЈАЦ, пошто је разговарао са разним ЖРТВАМА и СВЕДОЦИМА, се враћа на подијум. У међувремену, светла на лајнапу се постепено смањују. Истовремено, у соби у мотелу, ЦЕФ пали једну стајаћу лампу, помно посматрајући реакције спавача. Они мењају положај, али то је све.*)

ПОЛИЦАЈАЦ: Добро, сад ћемо овако...

(*Његов глас постепено постаје нечујан, али он наставља да даје упутства, тако да су ЧЛАНОВИ ЛАЈНАПА и ЖРТВЕ и СВЕДОЦИ сконцентрисани на њега. У међувремену, светла су се појачала у соби у мотелу. ЦЕФ ставља руку испод покривача и мази бутину КЛИО. Њу, у сну, то узбуђује и она се окреће КЕНТУ. ЦЕФ наставља да је мази. У том тренутку, она седа у кревету, запањена, нема.*)

ЦЕФ: (*Благим гласом.*) Ћути. (*Показује јој нож.*)

КЛИО: (*Сикће, уплашено.*) Ко си ти? (*Виче.*) Кент! (*Дрма га једном руком, док другом крије груди покривачем.)* Кент!

КЕНТ: … Шта је, Клио, дођи, мачкице… (*Покушава да је загрли.*)

КЛИО: (*Дрма га.*) Кент!! (*ЦЕФУ, оштро.*) Шта хоћеш…Боже… Шта се дешава?

КЕНТ: (*Поспано се диже на лакат. Види ЦЕФА. Седа у кревету.*) Шта… (*Не може да скине поглед с ножа.)*

ЦЕФ: (*Смиреним, самоувереним гласом.*) Будите послушни и све ће бити океј. (*КЛИО*

покушава да зграби своју одећу с пода.) Један покрет и убићу. (*КЛИО се згрчи.*) Обоје... лезите. (*Они оклевају, нарочито КЛИО. ЏЕФ кратким трзајем гура нож пред КЛИО, али не под њено грло.*) Ради оно што ти ја кажем и све ће бити океј. Лези. (*КЛИО леже поред КЕНТА. ЏЕФ се усправља.*) Клио и Кент, баш сте слатки.

КЛИО: Шта хоћеш?

ЏЕФ: Хоћу само да се мало играм с тобом.

(*Светла на ЛАЈНАПУ се појачавају.*)

КЛИО: (*Узбуђено, љуто.*) Како си ушао? Ко си ти?

КЕНТ: (*Као да жели да је умири, а у ствари се додворава ЏЕФУ.*) Клио…

ПОЛИЦАЈАЦ: … Господо, сада, молим вас да сви скинете маске.

(*ЏЕФ у мотелу и свих шест ЧЛАНОВА ЛАЈНАПА истовремено скидају маске са очију и остају у идентичним скијашким капуљачама; само им се тамне очи виде кроз прорезе. Светло на лајнапу се знатно смањује. ПОЛИЦАЈАЦ и ЧЛАНОВИ ЛАЈНАПА сада понављају, до детаља, цео претходни инквизиторски ритуал: БРОЈЕВИ од 1 до 6 појединачно одлазе у круг и од њих се тражи да се крећу на одређен начин и дословно понављају оно што им ПОЛИЦАЈАЦ каже. Њихове речи – и полицајца и затвореника – нису разговетне, већ су мрмор, али се ипак јасно могу препознати раније чуте реченице, као и разлике међу ЧЛАНОВИМА ЛАЈНАПА у интонацији и ритму говора. Светло је слабо, али су сви покрети и кретања јасно видљиви. У очима публике, лајнап се не намеће, али је он стално присутна и неизбежна чињеница у видокругу. Немилосрдно понављање покрета, гестова и говора треба да донекле нервира, али и да смирује гледаоце; бити сведок тог ритуала* боли *због његове надреалне нехуманости, али је, на известан начин, тај призор хипнотичан. Овај сегмент у понашању лајнапа треба да траје око 14-15 минута.)*

ЏЕФ: Ја се зовем Џеф. (*КЛИО и КЕНТ га посматрају немо, запрепашћено.*) Џ… Е… Ф. Џ као у Џорџ Буш, Е као у Елегантан, Ф као у… (*Церека се.*) ФАКИНГ!!

(*ЏЕФ је претходно скинуо маску као одговор на последње питање КЛИО – «Ко си ти?» – али још више као акт застрашивања који је важан део његовог насилничког упада у интимни живот КЛИО и КЕНТА. Стиче се утисак да функционише по шеми, да је све што ради већ много пута урадио, укључујући и наводне импровизације, налик на другоразредног глумца. Међутим, ЏЕФ је горд и осион, заповеда – тиранин. Укупан ефекат његовог понашања није нимало комичан.*)

КЕНТ: (*Претвара се да покушава да седне у кревету.*) Слушај, Џефе, збиља би требало да нас оста…

ЦЕФ: Ма запуши њушку и слушај ме као добри мали роб. Као кастрирана животиња. Лези ту мирно, ћути и нећу те убити. (*КЕНТ поново леже, а ЦЕФ наставља, озбиљно и арогантно:*) Све ово сам урадио пуно пута. Ја сам чувен. Сви су чули о мени. Говоре о мени на телевизији и пишу у новинама. Подмитљиви полицајски гадови и новинарска смрадеж. Ја сам 'случај', ја сам многоструки сексуални напасник Џеф 'Маска'! (*КЛИО и КЕНТ се погледају са страхом.*) Ја не убијам оне који су послушни! (*Срче вино које је остало у једној од чаша. КЛИО и КЕНТ га посматрају, размене поглед, поново га посматрају. ЦЕФ се претвара да не обраћа пажњу на њих.*) Добро је, нисте се померили... Све сам видео! (*Сипа још вина у чашу и враћа се до дна кревета, с чашом у левој руци и ножем у десној.)*

КЛИО: Колико дуго си нас пратио?

ЦЕФ: (*Пали радио, који је на сточићу на страни кревета на којој на леђима лежи КЛИО. Мења неколико станица, а онда слуша инструментални почетак песме «Дивљач је ухватила ловца» са албума* Warm Leatherette*, пева* Grace Jones.) Ово је добро. Грејс Џоунс. (*Смеје се.*) Смешна коинциденција. Али погрешна. Мене нико никад неће ухватити. (*Вокал Грејс Џоунс почиње, ЦЕФ пажљиво слуша, с времена на време певушка. Најрелевантнији одломак је слободно преведен.*)

Every day is change	
And the world puts on	
A new face.	
Certain things we arrange	
And the world seems like	
A new place.	
Secretly I've been trailing you	(Потајно сам те пратила
Like a fox that preys on a rabbit.	као што лисица лови зеца.
I had to get you and so I knew	Морала сам да те имам
I had to learn	и зато сам открила
All your ways and all your habits	све твоје навике и мане.)

ЦЕФ: (*Гаси радио.*) Као што Грејс каже, ловац тајновито прати дивљач и стрпљиво чека своју шансу. Вас двоје сте били нешто заузети кад сам дошао у посету. (*Смешка се и главом показује купатило.*)

КЛИО: (*Ужаснута.*) Значи ти си нас оданде посматрао… све… видео?

ЦЕФ: Па наравно. (*КЕНТУ.*) Није имало сувише да се види, а, велики бели љубавниче? Клио, је л' он твој главни јебач?

КЛИО: Слушај... Џефе. Зашто си баш нас нашао да малтретираш? Дошли смо овде да се мало… опустимо… и… ево… молим те, узми све паре које имам у таш…

ЦЕФ: Девојчице, јебачице, узећу ти паре, не брини… на крају. И паре овог мајмуна. Питао сам те, је л' он твој (*Саркастично.*) дечко?

КЛИО: (*Не зна шта да каже, а мора нешто да каже. Поглед на КЕНТА.*) Познајемо се већ неко време…

ЦЕФ: … и одлазите у мотеле да се опустите. Баш као и ја! (*Сркне вино и упали радио. Иста песма се наставља. Грејс Џоунс пева:*)

What's this world coming to?	Шта је с овом планетом?
It just ain't the same	Више није иста
Any time the hunter	кад срне успевају
Gets captured by the game.	да улове ловца.

ЦЕФ: (*Нагло гаси радио.*) Никад ме неће ухватити! (*Пауза.*) Ej, Клио, какво је то твоје чудно име, француско?

КЕНТ: Слушај, Џефе…

ЦЕФ: Запуши, воле. Дакле?

КЛИО: (*Невољно, али попушта.*) Клио, Клео, Клеопатра.

ЦЕФ: Ха, ха, збиља? Није ваљда Марко Антоније тако звао ону своју египатску јебачицу... играо сам у пуно комада у колецу... типичне мале говнарске улоге за црнце. (*КЛИО и КЕНТ се погледају. Из новина су знали да је Џеф 'Маска' црнац; до сада су то само претпостављали на основу његове боје гласа.*)

КЛИО: (*Одједанпут је смелија. Није заборавила нож, наравно, али је њена хитра памет и јогунасти карактер гоне у вербални двобој за који унапред зна да ће изгубити.*) Бар ниси рекао говнарске улоге за црнчуге! Можда немаш талента. Или ниси изгледао као великопоседник у Чеховљевом комаду!

ЦЕФ: (*Штрецнут. Показује јој нож. Уздржава се зато што некалкулисане експлозије нису својствене његовој нарави и стилу.)* Жено, ти имаш петљу. Овај твој млакоња треба да сврша од среће што он није изговорио те речи... И не усуђуј се да ми опет кажеш да имам осећај мање вредности. Или неке друге психо глупости. Ја нисам луд. Напротив, дупе једно уображено, рационалан сам и тачно знам шта радим. Желим да радим управо то што радим. И слушај, курвице, ја могу да кажем црнчуга, а ти не смеш!

КЛИО: Зато што имаш нож.

ЦЕФ: Зато што имам нож. (*Смејуцка се.*) Али Кент не би рекао 'говнарске улоге за

црнчуге' чак кад би имао нож… или бич. Није по природи гонич робова. Осећање кривице до сржи. Је ли тако, љубавниче? Хоћеш, али не можеш. Крив си заувек. Или си можда Јеврејин?

КЛИО: (*С мржњом.*) Ух, шта бих дала да баш сада будем Израелка с машинском пушком! Онда се ти не би тако шепурио.

КЕНТ: Слушај, Џефе, можемо ли некако да се дого...

ЏЕФ: (*Без да вади нож:*) Глисто, рекао сам ти да умукнеш и да се не мешаш у разговор... Клио... лепо име... чуо сам га у француским филмовима.

КЛИО: (*Не може, а да не објасни.)* Моји преци су из Француске. Првобитно су били трапери, ловили даброве око Великих Језера… **Никада нису држали црнце робове!** (*Љути се на себе, на све; љутња помешана с очајем.*) Ма шта вреди теби причати…

ЏЕФ: Они нису, али други Французи јесу! (*Пауза.*) Аха… значи имам посла с Францускињицом. Баш ми се диже на то. Сигурно си ишла у католичке школе? Јеси ли тамо постала тако жељна курца да се сад туцаш као зечица у мотелу? Јесу ли те они научили да вараш свог мужа?
КЕНТ: (*Као да ће да устане.*) Ово је…

ЏЕФ: (*Кроз зубе.*) Да ниси... мрднуо! (*Гледа у Клио. Ножем благо дотиче њен венчани прстен.*) Можда ћу ти узети тај прстен.

КЛИО: (*Дуга пауза. Побеђена је, разбојник је успео да је посрами. Уморним гласом.*) Џефе, молим те дај ми мало воде.

(*Понашајући се као да је молба оправдана, ЏЕФ одлази у купатило, успут узимајући винску чашу. КЛИО баца брз поглед на КЕНТА, а затим гледа по соби не би ли нашла предмет којим би могла да удари ЏЕФА. КЕНТ је успаничен и уплашен – неупотребљиво младо снажно мушко тело. Он нешто шапуће, ваљда у смислу истовременог охрабривања и обуздавања КЛИО. Вода клокоће у купатилу –* ***ово је претходно снимљено.***)

ЏЕФ: (*Смирено, гласом јачим од шума воде, леђима окренут спаваћој соби.*) Кенте, ако такнеш телефон, избошћу те пре него што твојим знојавим прстом притиснеш нулу.

(*КЕНТ лежи непомично. ЏЕФ се враћа и даје КЛИО чашу воде. Она је узима, гледајући ЏЕФА. Његова лева рука је испружена пред њом, тако да не може да му баци чашу у лице. КЛИО узима неколико гутљаја и затим ставља чашу између својих дојки. КЕНТ је потпуно збуњен. ЏЕФ спорим покретом узима чашу левом руком и држи је. КЛИО се обрће на стомак и тако лежи с главом међу рукама.*)

КЕНТ: (*Нагиње се и стеже њено раме.*) Клио…

КЛИО: (*Скида његову руку са свог рамена. Неколико јецаја. Окреће се на леђа. ЦЕФУ, преклињући:*) Па зашто ово радиш? Како можеш?

ЦЕФ: Престани! Не интересују ме твоје беле емоције и твоје бело резоновање. Имам довољно тога код куће...

КЕНТ: (*После краће паузе.*) Значи, твоја… девојка је…

ЦЕФ: Моја жена је бељa од тебе, мајмуне. И не усуђуј се…

КЕНТ: Нисам хтео да…

ЦЕФ: Бељa и плавља од тебе. Феноменална, бујна плавуша. Разумеш? Из богате породице... (*Шета по соби. Опушетен, али с увек спремним ножем. КЛИО и КЕНТ слушају – застрашени, а фасцинирани.*) ...она врста богате беле девојке која још од шездестих година скаче у кревет неког Афро-Американца као политички протест. Црнци мисле о белим левичарима оно што је Лењин мислио о западњачким комунистима – да су корисни и послушни идиоти. А оне беле жене, у то време, па и сада, које није интересовала политика, све што си морао да урадиш да би их туцао и још им узео паре је било да глумиш да су ти повредили осећања и да им кажеш, 'нећеш самном зато што сам црнац'. Ма 'слободна љубав' је измишљена за беле жене и црне мушкарце, то је Џимијев изум, Џимија Хендрикса. Он се обраћао белим женама својим курцем, а не с цвећем у коси…

КЛИО: Ти си опседнут белим женама.

ЦЕФ: Ја? Можда... можда сам заиста опседнут пичкама светло-ружичасте боје и плавушкастим жбуњем око њих. Уживао сам да посматрам блиставо беле груди своје жене кад је дојила наше дете, црње од мене. И шта сад? Је ли то горе од белих млитаваца који су опседнути чврстом крушкастом црном гузицом? Свеједно, моја жена, њена богата левичарска породица, сви они ми се удварају као краве бику, доводе ме до лудила. (*Сипа себи чашу вина, пали радио, мења станице, гаси радио. КЛИО и КЕНТ прате сваки његов покрет, ЦЕФ је безбрижан.*)

КЕНТ: Зато ово радиш?

ЦЕФ: (*Љутито.*) Шта радим?
КЕНТ: Па…

ЦЕФ: Знам шта хоћеш да кажеш…

КЕНТ: … да ли се породица твоје супруге…

ЦЕФ: (*Рецитује.*) … противила, вређала ме, ниподаштавала, пљувала ми у лице, одбила да прихвати наше дете, прецртала моју жену из тестамента? Ти си будала, Кенте. (*Седа на ивицу кревета, поред КЛИО.*) Ништа од свега тога. Сем што су богати и наводно либерални, они су једна сасвим обична америчка породица. Учтивија, бар на први поглед, од моје мајке и сестара. Они ме нервирају управо зато што се толико труде... свеједно, моја жена и ја нисмо више...

КЕНТ: Али, зар није могућ…

ЦЕФ: (*Смирено.*) Не одустајеш од својих кукавних предубеђења. Оно што ме највише нервира код белаца твоје сорте је што уживају да објашњавају црном човеку зашто је урадио оно што је урадио и да му се успут извињавају што га је друштво које су они створили као присилило да ради то што ради. Без обзира шта, чак и ако краде, силује, убија. Кажу му да је све то зато што су му дедови били робови, а он се родио у Харлему, Уотсу, јужној страни Чикага, или у неком још много ужаснијем црначком гету. Зар заиста мислиш да црнци верују тим белачким причама и теоријама? Знају црни људи у Америци врло добро да трећина белаца који тако говоре има несносан протестантски осећај кривице, а друге две трећине говоре из користи, зато што су такви ставови помодни и доносе награде и универзитетске каријере...

КЕНТ: Добро, али…

ЦЕФ: Опет те питам, да ли заиста мислиш да браћа верују тим белачким лагаријама? Да ли дубоко у себи замишљаш да су црнци једини људи на свету без способности слободног избора? Bull..shit!! Све што раде, црни људи раде из својих сопствених **људских разлога**, све што раде, и добро и лоше, као и сви људи. Кад нештоураде, слушају запањени које разлоге белци, који им као мисле добро, дају за оно што су урадили. Наравно да се понекад праве блесави, као слажу се, чак још дотерују беле фантазије...

КЛИО: (*Јеца.*) Боже, зашто ово радиш? (*С мржњом и презиром.*) Џеф 'Маска'! (*Хистерично.*) Мора да си ово урадио небројено пута, у небројено мотела. Зар те није стид да овако мучиш људе? (*Граби покривач, устаје на колена у кревету.*) Зашто?? Одлази одавде, паклени створе, одлази монструме, мрзим те!! (*КЕНТ се диже у кревету. ЦЕФ, с подигнутим ножем, обара КЛИО на леђа, а КЕНТ, с малим оклевањем, али без да му је то ЦЕФ наредио, такође леже.*)

ЦЕФ: (*Стојећи близу КЛИО, диже ногу на ивицу кревета и ослања лакат руке у којој држи нож на колено. Мирним гласом.*) За ово, Клио, ћу те крвнички јебати... мада... (*Чује се прва нота несигурности у ЦЕФОВОМ гласу.*) ... у теби су исто лудило и очај као у мени. Ти и ја смо људи без наде. (*Док говори, гледа кроз зид, у даљину.*) Ако ме икад

ухвате, обесићу се... вероварно ћу бити први црни човек који се убио у затвору. Црнци се не убијају... имају сувише снажну жељу за животом, сувише су здрави... ментално. (*Саркастичан смех.*) Или ћу бити први осуђеник на смрт чија ће последња жеља бити да се прошета пет минута по песку поред океана. Можда ћу молити да ми дозволе, као награду за добро владање и цинкарење, да се бацим у таласе с неке стенчуге. Наравно с теговима на ногама. [*Пали радио, чује се реге песма Питера Тоша (Peter Tosh)* Dem Ha Fe Get A Beaten *са албума* Врач у џунгли *(*Bush Doctor*). ЦЕФ слуша и после неколико тренутака почиње да игра.*]

КЕНТ: (*Коначно му је прекипело.*) Исусе Христе!

ЦЕФ: (*Игнорише КЕНТА. Наставља да се креће у ритму. Пита КЛИО:*) Је л' волиш реге музику?

КЛИО: He! He! **He!**

ЦЕФ: Али кладио бих се да је овај мали мекушац воли. И све би дао за Растафаријанце. Па он је кул бели Американац који разуме црнце и (*Завитлава се.*) њихове аспирације. Будала! Његово Врхунско Величанство, Неустрашиви Лав од Зиона, или већ како је себе звао, тај Цар Етиопије, најсиромашније земље у Африци, Краљ Краљева, Хаиле Селасије, оде на Јамајку деветсто двадесет и неке, и обећа тамошњој сиротињи да ће им послати ама баш све што желе. Злато, месо, виски, афричке слонове. И тако, до дана данашњег, Раста браћа, нешто отупели од ганџе и свакојаке друге опојне траве, седе тамо, певају реге, и чекају да стигну крцати бродови од старог Хаила. Наравно, култ богатства које виси по дрвећу, и остали култови које је изградио, није спасло малог диктаторчића од својих рођених Етиопљана. Али овај твој наводни јебач, као, цени реге као протестну музику...

КЕНТ: (*Скаче из кревета, као да је спреман да се туче. Мишићав је и потпуно го.*) Иди у пичку материну, ђубре једно!

ЦЕФ: (*Прилази КЕНТУ полако, пантерским корацима, с ножем испред себе. Пригушеним, а бритким, гласом, као што би се обратио трениранom псу, каже:*) **Лези**! (*Дуго се посматрају. На крају, КЕНТ се ипак враћа у кревет.*) Играш се ватром! **Пишкићеш у кревету!** (*Церека се.*)

(*ЦЕФ гаси радио. Сипа себи још једну чашу вина и испија је до дна као да би се тиме охрабрио. У ЛАЈНАПУ, свих шесторо затвореника је појединачно и по реду обавило ритуал. Ако је потребно додатно време, ПОЛИЦАЈАЦ може поново да се нечујно консултује с ЖРТВАМА и СВЕДОЦИМА. Светла се појачавају на ЛАЈНАПУ.*)

ПОЛИЦАЈАЦ: Добро, господо, сада сви скините капуљаче.

[*ЦЕФ и шест ЧЛАНОВА ЛАЈНАПА истовремено скидају скијашке капуљаче. Међутим, свима су лица намазана црном бојом ('blackface' make-up). Светла на ЛАЈНАПУ се знатно смањују. Током следећег сегмента, сви ЧЛАНОВИ ЛАЈНАПА, почевши од БРОЈА 1, поново понављају ПОЛИЦАЈЧЕВЕ речи и крећу се ту и тамо. У соби у мотелу, КЛИО и КЕНТ зуре у црни мејкап на ЦЕФОВОМ лицу.*]

ЦЕФ: (*Диже КЕНТОВУ кошуљу са столице и баца му је.*) Хајде да пређемо на ствар… обоје… радите оно што вам наредим… ти (*КЕНТУ.*) покри лице том кошуљом. **Не гледај ме! Уради то одмах!** (*КЕНТ покрива лице кошуљом.*) Ти, Клио, долази овде. (*Показује јој дно кревета. КЛИО буљи у њега избезумљено. Не помера се.*) Рекао сам, **долази!** (*КЛИО се мало помери напред, с покривачем на грудима. ЦЕФ држи нож 6-7 центиметара испред њене браде и чврсто хвата њену десну надлактицу. Он је принуђава да му се приближи на коленима, центиметар по центиметар. Кад нагло повуче покривач с њених прса, она се само млако опире. Дух јој је сломљен. После овога је послушна као да је месечарка. Резигнирана и потпуно отупелих реакција, ипак унутар ње гори паклена мржња. КЛИО мало касни у извршавању ЦЕФОВИХ наређења, али их извршава прецизно; све је надреално, она себе вантелесно посматра. За разлику од ње, КЕНТ се не искључује. Остаје исти – престрашен, неодлучан, згромљен. Његов дух није сломљен, јер није ни постојао.*)

ЦЕФ: Добре сисе... Игра се с њеним грудима. Сад се обрни… **и стави његов курац у уста**. (*Само мало тапшање по њеној позадини је довољно да се КЛИО повинује. КЕНТ је на леђима с кошуљом на лицу. КЛИО је на коленима. ЦЕФ стоји непомичан при дну кревета не додирујући КЛИО. Понекад се види одсјај сечива. У овој деликатној сцени, редитељ мора да учини све да она представља* ***ужас****, а не вулгарност. Гледаоци морају да виде шта се дешава, али једва.*) 'Ајде Клио, сисај! **Пуши курац**! (*Њена се глава ритмички помера горе-доле, у потпуној тишини,* ***цео минут****. На почетку овог минута, светла се даље смањују на ЛАЈНАПУ, тако да се он готово не види. Свих шест ЧЛАНОВА ЛАЈНАПА и ПОЛИЦАЈАЦ су неме фигуре од воска. КЕНТ се не помера. ЦЕФ посматра. Тишина је апсолутна. У овој сцени публика мора да види велико зло над два људска бића.*)

ЦЕФ: Имаш баш фино бело јабучасто дупе, Клио, ниси црнкиња. Штета што си добила те штрафте на кожи рађајући дете. (*КЛИО престаје за тренутак, па наставља, без да јој је то наређено. ЦЕФ хода око кревета, ставља своје лице близу њеног.*) Хммм, шта би твој муж осећао кад би видео како прстен који ти је дао дотиче курац неког магарца? (*Њена глава пада између КЕНТОВИХ ногу и из ње се чује врисак који постељина умекшава. КЕНТ је и даље непомичан и парализован.*)

ЦЕФ: Шта је, не уживаш, љубавниче? Ништа чудно, белци се лоше јебу под стресом. Нису навикли. А ми јесмо! И под бичем. Кенте, устани из кревета... **устани... не скидај кошуљу с лица!** (*КЕНТ стаје поред кревета. ЦЕФ му прилази, обрће га и ставља му врх ножа на кичму, тик испод врата. Гура га у угао собе и наређује му да стоји с кошуљом на*

лицу, уз зид.) Е, ово су белци у овој земљи радили црним робовима: јебали су, разумеш ли ме, **јебали су њихове жене и ћерке у њиховом присуству!**

(*КЛИО је парализована, још увек на коленима, лицем у кревету. ЏЕФ се чујно откопчава и хвата је за кукове. Оса њеног тела мора да буде управљена ка КЕНТУ, тако да док је ЏЕФ силује, он може да мотри КЕНТА. Силовање мора да траје око 10 секунди, 7 виолентних покрета. Али ЏЕФ је смирен, као да није присутан. На крају овога, КЛИО се усправља, мада је још увек на коленима, на кревету.*)

КЛИО: (*Плаче, њен глас је потресен, али снажан.*) Боже мој, Боже **мој!** (*Узлазна линија.*)

[*На ово, КЕНТ пада на колена; коначно се усудио да одбаци кошуљу с лица; у идентичној је пози као и КЛИО, на коленима, с главом забаченом уназад. Обоје пате, проклињу, моле се. ЏЕФ хитро напушта собу. Светла се врло постепено смањују на нејомичним КЛИО и КЕНТОМ.*

За то време, невиђен од публике, ЏЕФ улази у потпуно мрачан ЛАЈНАП и неопажено заузима место БРОЈА 2, који излази. (*Врло је битно да публика ово не примети. Ако постоји икаква могућност да је промена приметна, онда се она мора извести отворено, у брехтовском маниру, с пуним осветљењем – али то није најбоље решење.*) *Исто тако је веома важно да се у овом критичном моменту готово потпуно мрачне сцене, с два глумца на коленима, избегне проблем 'лажног краја' представе.*

Сада се истовремено дешавају две ствари. У соби у мотелу настаје мрак који омогућава нагим КЛИО и КЕНТУ да изађу са сцене и обуку костиме који су идентични онима које су носили њихови ДУБЛЕРИ међу ЖРТВАМА и СВЕДОЦИМА. (*Елементе собе у мотелу не треба склањати, него их оставити, какви и где јесу, у мраку.*)

Истовремено, јако осветљење на ЛАЈНАПУ, а ЏЕФ стоји на месту БРОЈА 2, у истој одећи коју је носио у мотелу; осталих пет ЧЛАНОВА ЛАЈНАПА носе затворске униформе, као и раније. И ЧЛАНОВИМА ЛАЈНАПА и ЏЕФУ је и даље на лицу црни мејкап.

После само једног или два трена, ЏЕФ нагло иступа из лајнапа. Његов иступ треба да буде временски и узрочно повезан, прецизним редитељским радом, са самим крајем клетве и молитве на коленима КЛИО и КЕНТА у соби у мотелу, пре него што се светла на њима угасе и они напусте ту мучионицу.

У овом моменту, једино осветљење су спот-светла на ЏЕФУ и ПОЛИЦАЈЦУ. ПОЛИЦАЈАЦ вади пиштољ. Иако је полицијски магнум револвер уперен у њега, ЏЕФ се не обазире.

Кад ЏЕФ почне да говори, светла се смањују на остатку ЛАЈНАПА и његови ЧЛАНОВИ

нейриметно напуштају сцену. ЖРТВЕ и СВЕДОЦИ и даље седе на својим столицама, мада слабо осветљени.]

ЦЕФ: Био сам овде читаво време. Нико није имао очи да ме види… сем једне… да, ја сам то учино.

КЛИО *СГ*: (*Срцепарајући врисак.*) **Знала сам!**

ЦЕФ: Не могу више да поднесем мучење. Терају те овамо и онамо као овцу, жигошу те као теле. (*Креће према публици. ПОЛИЦАЈАЦ га прати с упереним револвером.*)

[*Светла су у толикој мери умањена на ЖРТВАМА и СВЕДОЦИМА, да то омогућава КЛИО и КЕНТУ да уђу на сцену као да су управо устали са столица на којима су претходно седели њихови дублери.*

На сцени је сад четворо људи распоређених у 'дијамантски' облик који потсећа на терене за бејзбол; на сцени то може да буде квадрат, с једним углом упереним према публици. Ако је могуће, читав сценски простор треба да буде благо нагнут према гледаоцима да би се постигла сличнија величина глумаца.

КЕНТ је на доњем углу, леђима окренут публици (at bat); ПОЛИЦАЈАЦ је на десном углу (first base); ЦЕФ је на врху, лицем према публици (second base); КЛИО је на левом углу (third base).]

КЛИО: Ти... **Ти** се усуђујеш да се жалиш што те третирају као стоку! Ти ниси стока, ти си одвратна црна бубашваба. Не, ти си... ништавило, прашина! Што је још одвратније, држиш се и **пријањаш уз живот**. 'Обесићу се ако ме ухвате', одвратни лажове! (*Врисне.*) Па што се ниси убио, пацове један? Уживаш у затвору, товиш се и јачаш, тако да ћеш моћи...

ЦЕФ: Грешиш, Кл..

КЛИО: Запуши своју одвратну црну њушку! Сад немаш нож на мом врату! И не ослањам се на… овог (*Показује на КЕНТА.*) да ме заштити! Мрзим своје име од тренутка кад си га ти чуо. Да није тог пиштоља (*Показује на ПОЛИЦАЈЦА.*) **ископала би своје име из твог мозга!**

ЦЕФ: Ти то незнаш… али сам заиста покушао да се убијем у затвору. Није лако. Не постоји много начина. Такође…

ПОЛИЦАЈАЦ: (*ЦЕФУ.*) Хајде, пођи са мном.

ЦЕФ: … нисам се сложио са правницом коју ми је суд доделио. Покушавала је да ме убеди да сам ментално болестан и да стога немам моћ расуђивања. По њој, нисам знао шта сам радио, нити сам био у стању да разликујем добро од зла. Е, па нисам могао с тим да се сложим. (*Пауза.*) Зашто мислиш да сам све признао? Зато што сам уморан од свега, у себи и ван себе... желим да се све заврши.

ПОЛИЦАЈАЦ: Толерисао сам ово јер сам мислио да је добро за жртву да се суочи с тобом. Хајде, идемо.

(*Један човек тихо устаје из првог реда публике – дакле, није седео међу ЖРТВАМА и СВЕДОЦИМА, већ читаво време у публици. То је РОБЕРТ. Током следећег сегмента, он полако прилази ПОЛИЦАЈЦУ с леђа. РОБЕРТ је 'невидљив' за глумце на сцени све до одлучујућег момента, а за гледаоце је сенка без значаја док се полако и неопажено приближава сцени.*)

ЦЕФ: (*ПОЛИЦАЈЦУ.*) Желим да признам кривицу… (*Гледа КЛИО и КЕНТА.*) Полиција ме је ухватила дан после… оне… ствари с вама у мотелу. Желео сам да ме ухвате, тражио сам начина да будем ухваћен. Нешто се преломило у мени те ноћи.

ПОЛИЦАЈАЦ: Много њих се каје кад коначно стигне иза решетака.

ЦЕФ: (*Игнорише га.*) Клио, ти си невероватна же…

КЛИО: (*Покрива уши рукама и вришти.*) **Престани!** Нећу од тебе ни једну једину погану реч да чујем! Не треба ми твоје кајање! Твојим прљавим ножурдама си изгазио моје тело и моју душу. Твоја злоћа је сломила моју вољу и никада нећу моћи себи да опростим што сам то дозволила. Шта има везе што жене имају слаб горњи део тела и слабе мишиће на рукама! То су приче, исприке, лоши савети по феминистичким саветовалиштима за силоване жене. Једино шта је битно је **отпор! По сваку цену!** Било је пуно ствари које сам могла да урадим да се одбраним од тебе… наказо… пре него што те је моја… ужасна… патња отерала из тог мучилишта!

ЦЕФ: Ја…

КЛИО: Да ниси писнуо, ђубре једно! И оно што си радио Кенту… Можда је он нешто од тога и заслужио јер **још увек** није у стању да те мрзи. Можда читав тај **бескичмени** менталитет који је сада својствен белцима у Америци то донекле заслужује… (*Себи.*) О, Боже, која сам ја то чистуница да овако набусито изричем казне? (*Очајна је. Покрива лице рукама и тихо плаче. Пауза.*)

ЦЕФ: Клио…

(*Роберт је сада одмах иза ПОЛИЦАЈЦА.*)

КЛИО: (*Полугласно.*) Ипак имам за шта да захвалим Богу. Добро је бити сиромашан. Више немам мужа. Немам љубавника. Ники и ја смо научили да се ослањамо само једно на друго, син и мајка.

ЦЕФ: (*Тронут је.*) Али…

(*РОБЕРТ одједном скаче из сенке и граби ПОЛИЦАЈЧЕВ револвер с леђа.*)

КЛИО: **Роберте!**

РОБЕРТ: (*Игнорише КЛИО и хода до 'брдашца', места на терену за бејзбол са кога* пичер *баца лопту; то је између КЕНТА и ЦЕФА, али ближе КЕНТУ. Држи револвер уперен у ПОЛИЦАЈЦА. Обраћа му се учтиво и сталожено.*) Извините господине из полиције, немојте ми замерити, ово није моје свакодневно понашање, али више нисам могао да издржим... (*Диже леву руку.*) **Не**, молим вас, останите ту где сте. У дивљој земљи каква је наша, чак и научници с наочарима и брадицом знају како се употребљава овај... предмет.

(*Репетира револвер и упери га у КЕНТА.*) Замислите мужа који истовремено сазнаје (а) да га жена вара и (б) да је била брутално силована... баш док га је варала! Све је то... нестварно. Неко друго постојање... на некој другој планети. Да ли се таква... скаредна... ствар икада раније икоме десила? Згрозио сам се над силовањем, али признајем да ме је обмана још дубље повредила. Ударила по темену. Нисам знао шта да радим, шта да мислим... Кенте, Ники вас је помињао... Љутио сам се, али сам схватио да сте ви урадили с Клио само оно што би безбројни други мушкарци урадили кад би им **она** само намигнула... тако да је све зависило само од њ... (*Окреће се четврт круга да би био очи у очи с КЛИО; сад је пиштољ уперен у њу.*) Ти си нешто сасвим друго. У стара времена претпостављам да бих те одмах уб... Онима који кажу да сада живимо у цивилизованијем добу, ја одговарам: 'Лажови без љубави! Заклетва је иста... и прстен... и поверење.'

КЛИО: (*Грца.*) Боже! У праву си, Роберте, најзад се разумемо из дубине душе. Пуцај. Схвати да ми је свеједно да ли ћу умрети или не. Пуцај. Молим те на коленима, не осећај кривицу. Пуцај!

ЦЕФ: **Нееееее!** (*Роберт се окреће ЦЕФУ с упереним револвером.*) Клио је светица. Дозволите да ваш син има мајку… Убите **мене!** Не могу више да издржим… Не могу више да поднесем лајнапе… и остала понижења као да сам животиња у кавезу коју показују… Напаћена лица свих тих жена које су због мене разочаране у живот… Помисао да ћу провести цео живот у затвору свакодневно силован… и то на редаљку, силован свим и свачим, песницама, флашама… Молим вас, заиста вас преклињем, убите **мене!**

РОБЕРТ: (*Зури у ЦЕФА, с уперeним револвером,* ***пуних 20 секунди****. Сви су непомични, потпуна тишина. Једини покрети на сцени су два погледа од пар секунди које РОБЕРТ баца КЛИО. На крају, ЦЕФУ:*) То ћу и учинити… (*Пауза.*) Клио, Клеопатро, Клићу, управо то си читаво време немо тражила од мене, зар не? Желела си из те дубине душе о којој говориш да га убијем и осветим те… нас. Зар није тако?

ПОЛИЦАЈАЦ: (*Уплахирено.*) Господине Роберте, опомињем вас и молим вас. Знам кроз шта сте прошли… У име милог Бога… **не изигравајте га… и не издајте га!**

(*РОБЕРТ пуца, ЦЕФ пада. Није се чуо ни крик ни јаук. Тишина. РОБЕРТ је камена статуа, с пиштољем упереним у имагинарну тачку на висини ЦЕФОВИХ груди док је он још живео; после око 10 секунди, РОБЕРТ полако спушта револвер низ бок. КЛИО и ПОЛИЦАЈАЦ му се спорим корацима приближавају са супротних страна, али кад РОБЕРТ, који је још увек окренут ЦЕФОВОМ телу, нагло подигне револвер, они застају, укопани. Потпуни мрак. Делић секунде касније, чује се заглушујући прасак. И срцепарајући, јер је још једно људско биће усмрћено.*)

КРАЈ

Ауторов превод с енглеског (2010)

Срећа

Лудило среће.

Љубав жене и детета.

Махом бојазно,

али понекад раздрагано,

у планинама и морима,

посезање за тајнама и миром

и својим јединим Богом.

Поглед у небо

Ерлијан

Вагон ресторан, среда, 24. септембар 1986, 16,30 часова

Данашњи дан отпочео је у Беиђингу, у 5,40. На брзину сам се умио у заједничком купатилу хотела, као и увек ненавикнут на јутарње ритуале искашљавања и пљувања кинеских мушкараца. Доручковао сам хлеб, кобасицу, бабуру и велику крушку, корачајући по соби и ослушкујући звуке оближње пијаце. Онда сам ухватио тролејбус број 111 и сишао на самом крају линије, близу хотела Chongwengmen, па затим теглио пртљаг пола километра до станице. Чекаоница је била пуна странаца, што се могло и очекивати за мој воз у Монголију и Сибир. Климнуо сам главом шангајском инструктору за компјутере кога сам пре неколико дана упознао код Небеског храма. Он и рођак ког је испраћао, падали су у очи као једини Кинези у тој гомили.

Равнодушни службеник железнице разделио је чаршаве, ћебад и пешкире. Кренули смо, а ја сам са распореда вожње у ходнику преписао време успутних полазака: Beijing – 07,40; Nankow – 08,44; Qinglongqiao – 09,38; Kangzhuang – 10,02; Zhangjaokou – 11,47; Datong – 14,25; Jining – 16,22; Erlian – 23,15 (кинеско-монголска граница; значи, пуних седам часова без заустављања код номадских јурти у пустињи Гоби северно од Ђининга); Dzamin-Udz – 01,40 (Монголија, четвртак); Sam-shanda – 05,33; Choyr – 09,55; Ulan Bator – 14,50; Zonhala – 18,12; Dar-han – 20,21; Suhe Bator – 22,05; Dozorne – 22,43 (СССР); Nanshki – 01,35 (петак); Gusinoy Ozero – 03,25; Ulan-udz – 06,46; Mysovaya – 09,10; Slyudyanka – 12,03; Irkutsk – 15,30 (по времену у Беиђингу – 16,30; по московском – 10,30).

Купе број 4 у вагону број 1 делим са једним Пољаком и двојицом Немаца. Седишта, која је путничка агенција означила као 'тврда' и нису толико лоша. Стално послује велики број излишног особља које чисти. У Кини је само мали број активности у које се не улаже велики напор, и то тушта и тма људи. Кад човек посматра Кинезе, приљежне у свом диринчењу без икаквих помагала, осети се лењим, кривим и уморним, чак физички слабим.

Разговарао сам са Лизом, црвенокосом из Сан Франциска. Лиза каже ('Lisa says', сјајна песма Лу Рида и 'Велветс Андерграунда') да је забринута. Монголци захтевају да се дуго чека у дворишту њихове амбасаде у Беиђингу, да се прође кратко унакрсно испитивање (искључиво совјетских) службеника, и да се исповрти тачно 18 долара у готовом како би се добила транзитна виза. А Лиза је нема.

Дан се вукао. Пољак ће, као и ја, сићи у Иркутску, после 65 сати у возу: ја, да бих остварио дечачки сан да цртам беле брезе око Бајкалског језера; он, да би одлетео за Варшаву картом од 20 долара, купљеном на црно. У његовом пртљагу има невероватних ствари. У поређењу са тим, фалш авионска карта је безазлена ситница.

Један од Немаца бави се продајом кола у Емерингу, близу Минхена; други је студент из Келна, који највећи део времена проводи са девојком у суседном купеу. Обојица путују све до Москве, па и даље – недељу и нешто дана у возу. Трговац опелима остаје при свом и пуши лулу при затвореном прозору – немала непријатност за бивше пушаче, али шта је ту је.

Док ово пишем, једем безукусну храну и пијем млако пиво (све за пет јуана). Дубоко смо зашли у пустињу Гоби. Све је суво и црвено – земља и небо. Залазак сунца у централној Монголији, са леве стране воза.

Вагон бр. 1, купе бр. 4, четвртак, 25. септембар, 14,10 часова

Седим загледан у Улан Батор, престоницу Народне републике. Сви су натписи на руском. На станичној згради пише Уллан Баатар – монголски назив града, руским словима (руска верзија, на боку железничких вагона, је Улан Батор). На пустом станичном тргу, гротескно велике фотографије Горбачова и монголског вође (ко год да је, незнам). Речи испод слика – без сумње цитати важних поенти из њихових говора – су исписане словима довољно крупним да могу да их прочитам из воза. Трг мора да је привлачан једино деци са заставицама од црвеног папира, када губе часове зато што су их ту поређали да поздраве високе државне госте.

Сада је 14,52 и воз убрзава. Лиза застаје да ми врати 40 долара које сам јој позајмио пре монголске границе. Преживела је прелазак без визе (мора да су рија коса и пегице ретке у Монголији, за разлику од високих јагодица и блиставих црних очију). Ван града, поређани једни до других, могу се видети дрвени кућерци и избе (Гогољеве душе и мужици Тургењева ван руског пејзажа), алуминијумске јурте (напредна Монголија), голи фудбалски терен са стативама без мреже (Монголија која стасава), и рингишпил без деце и светла, умртвљен, као да се никада није ни окретао (Монголија у свом најбољем недељном издању).

Моји се сапутници враћају. Време је да воз стане. (*Време је да стане… да време стане…* запева Били Вајтлоу у Бекетовој *Љуљци,* док се клати и умире; зашто ми то пада на памет?)

Вагон ресторан, касније истога дана

М-Г. (с монголском транзитном визом бр. 64465) и ја (с визом бр. 64471; само пет виза издатих између наших – и то је лако могло да буде најближе што ћемо икад бити) смо управо поново разговарали. Пили смо црни чај са лимуном (35 копејки).

Јуче после заласка, сва је Гоби била јарко црвена. (Али ово није путописни дневник у стилу Ребеке Вест. Узгред, да ли је њено било црно или сиво јагње? И њен

соко – које боје?). Док се смркавало, одраз мог лица је на прозорском окну, дрмајући се, прекрио целу пустињу. Коначно – у Ерлијану смо, последњем месту пре границе. Кинези су древан и опрезан народ; Мао је начуо о тутњави тенкова у Пешти и увео размак шина другачији од оног код северних суседа. (Друмови? Смешно питање.)

У Ерлијану смо зато сви сишли с воза, а вагони одвезени негде ван станице и подигнути са колосека како би им променили осовине (точкове? или шта већ). Два сата да се без нервозе пролуња станицом. Мало кинеско-монголске граничне сплачине. Мало непотребног мењања валуте иза станичне зграде. Мало минхаузеновских прича са неким Ирцима о баровима Порт Моресбија на Папуи Новој Гвинеји.

У једном тренутку, опет без велике потребе или инспирације, подигао сам фото-апарат да ухватим торањ са сатом на станичној згради. Опточен жуто-црвеним неоном. Крупним словима пише ERLIAN у плаво-зеленом неону. А на белом лицу правоугаоног сата је тачно 21,39.

Док сам спуштао апарат, поглед ми је привукла силуета младе жене како на тридесетак метара од мене ради гимнастику да јој прође време. Била је то М-Г.

Венчали смо се 11. маја 1987. године у Калифорнији.

Арт 032 (Чачак) *2003.*
Превод с енглеског: Венцислав Радовановић и аутор

Овде се објављује ауторов нови превод (2010).

Пет азијских сонета

Енглески оригинал и српски превод Вида Вукасовића и аутора су објављени у Савременику (*Београд) 2004. године*

У овој књизи, неколико сонета су у ауторовом новом преводу (2010)

Енглески оригинали сонета – 'What thoughts in his loins', 'Johns choose from a darkened room', Zen will die', 'Beggars matter', 'Synopsis for a Chinese children's opera' – *су објављени у часопису* The Cathartic *(Флорида) 1990. године*

Свих пет сонета су објављени у француским часописима Résurrection, RétroViseur и Les Saisons du Poème *1994. и 1995. године (превод: Anouk Langevin, Daniel de Reynal и аутор)*

Први и четврти сонет су објављени у руском преводу (Елена Шалонина и аутор) у часопису Побережье *(Москва – Филаделфија) 2003. године*

Какве мисли у његовим бедрима?

Два сеоска дерана
трче укруг
вукући рукаве
прашњаве мантије,

будистичке, боје шафрана.
Њу носи монах,
још дечак и незграпан,
врти се у месту.

Њихов смех звони,
у његовом има суза
– тринаестогодишњак обријане главе

расте с Богом
у манастиру
испод Анапурне.

Муштерије бирају из замрачене одаје

У рукама броја деветнаест,
штрикање је сензуално – док она седи
усред јарко осветљене сцене,
иза затамњеног стакла.

Три и шест и девет
оговарају, као девојке у *Come and Go*[1],
а број четрнаест чита.
Ниједна лепојка не дрема –

мада ће на спавање богме отићи
чим је одабере неки кул мушкарац
што сад сркуће виски с друге

стране стакла. Тридесет долара, и бахти[2]
су океј, а деветнаест ће можда рећи,
позвавши се на Буду, да ради ово, али не *оно*.

[1] Кратак комад Семјуела Бекета.

[2] Монета у Тајланду.

Зен ће умрети

Стене плове безумном прецизношћу
по језеру шљунка чије је ненасмејано лице
тако глатко изграбуљано.
Шљунак урања у језгро стена наизглед заувек, али тада

почиње киша. Киша: лака и импровизована
која досеже до краја времена
стрпљивије но што то чак и стене чине.
Она ће одгајити прекрасан коров

да њиме обрасте и здроби стене. Камени врт
створен догмом, бонсаи, зен загонетка –
све сможднено и расточено

древном, мудром кишом која лети
из Средишњег Царства да угаси
Излазеће Сунце у Риоанђију[1].

[1] Зен-будистички храм у Кјоту (Јапан).

Просјаци су битни

Десно раме се спушта,
а лакат ослања на појас –
и тад сочиво преломи чаробни
одсјај с воденог огледала

(испред Таџ Махала). Лице, леђа, ноге
напрежу се да заузму став, док лева рука
дотерује видно поље у милиметар, не би ли дала
свежину уморној каменој чипки болној од љубави.

А онда, савршени правоугаоник белине у води
– тело, мозак, очи су напети, дах задржан,
окидач спреман на квантни скок –

када просјакињина нечујна рука
благо продрма лакат указујући на
свеже ископано око свог детета.

Либрето за кинеску дечију опéру

У првом чину, велика се глава будућег ударника дрмуса
док он посматра народне масе из ружичасте дрвене кутије
монтиране на мајчином старом бициклу; прозори са цицаним
завесама звекећу док мамина крнтија тандрче преко рупа.

Током целог другог чина, будући политкомесар користи обе руке –
у првој сцени да заштити своју још нежну гузу од пекиншких вибрација,
а у другој да исправи лажни официрски качкет (гломазна маслинаста капа
са петокраком се упорно обрће деведесет степени у страну).

У трећем чину, будући се вођа Компартије придружује реду других малих бића
која се држе за коноп што су га два строга учитеља разапела изнад глава деце.
Тако стижу до Јужне капије Забрањеног града са које Председник Мао мотри –

и управо у овим хладним-хладним умним очима наш херој открива
своје прве сумње и смртну пресуду: на истом ће месту на Тјананмен тргу
петнаест година касније (у четвртом чину) он бити покошен рафалом из тенка.

На кинеским светим горама

Планине и море су ми потребни попут воде и хлеба. Научио сам да пливам као дечко од две или три године, уз помоћ мајке и две шупље тикве, на плажи испод хотела „Империјал" у Дубровнику. Тога се једва сећам, испричано ми је касније; а башта хотела ми је остала у пријатној успомени јер сам у њој, као десетогодишњак, успешно одиграо безброј шаховских партија „на цуг" против локалних мараца. До касно у летњу ноћ мајка није успевала да ме извуче из збијеног круга кибицера који су ми, што је за њу било најгоре, дували дим у лице.

Дубровачко море је питомо, неописиве боје. Чак опојно мирише – на борове, чемпресе и со на опаљеним лећима и бедрима, нарочито у рано вече, после јаре. Али, ипак је Јадран само прелепа бара кад се другде открију океани, бескрајне плаже, непредвидљиве струје и огромни таласи, што већи то боље…

Неколико година пошто сам научио да пливам – са родитељима сам са попео на Триглав. Мајка је била искусан планинар, особа која је била одважна и опрезна у правој мери. Научила ме је дубоком поштовању према планини, а у погледу своје еколошке свести (она је то звала основним планинарским бонтоном) била је деценијама испред савремених, махом западњачких, махом помодарских и неусвојених директива о потреби „заштите животне средине".

Мајка ме је учила још неким правилима понашања на планинама, од којих је једно било да, првенствено из безбедносних разлога, ни на једну већу планину не треба ићи сам. Време може брзо да се промени, у магли или вејавици планинар може лако да се изгуби, чак и кад има компас (ја га до дана данашњег увек свуда носим, и по градовима, на обручу за кључеве), може да се угане глежањ или сломи нога – па је боље не пети се сам. А самоћа на горостасу од планине наводно је и психолошки нездрава.

И док су ми поштовање и љубав према планини, али и здрава доза бојазни од ње, одавно ушли у крв, никад нисам прихватио мајчино упутство о потреби за друштвом при планинарењу. Планина је за мене увек била место за размишљање, не за разговор, за белешке уместо за шале, за самосталне одлуке и спонтаност уместо договора и преговора. За мене је унутрашњи дијалог на планини драгоценији од јавног. Лепше ми је умор не делити, важно је истрајати кад немаш на кога да се ослониш и из себе извући апсолутни максимум без ичије подршке. Планинарење је слобода од друштвених стега, крајња индивидуалност – као што је уосталом пливање, насамо, у Тихом океану, километар од обале Калифорније, кад сољу и таласима изједене литице над жалом постану мајушне у видном пољу.

Разлика у броју метара изнад нивоа мора је блед показатељ за све што дели чак и висораван, а нарочито планину, од долине. Људи који су на равном, поред река, често

гледају у планине као у узрок и извор тешкоћа – олуја, магле, бујица, лавина, вукова. А они који се попну, или се бар пењу, понекад гледају на људе тамо доле као на досадне, упорне, мраве и пчеле – шићарџије без маште, без визије. А и изгледају лоше, ти тамо доле, мувајући се радно тамо-амо, дебели и троми, са својим незграпним кравама, воловима, тракторима, аутомобилима. Чак и ако си из долине, кад стигнеш на високе пашњаке, постајеш други човек – можда не бољи у неком божјем смислу, али крепкији, независнији, одважнији. Па шта ако памтиш имена оваца боље од имена другара у биртији? А ти се другари мало и плаше – сувише си преплануо, сувише си здрав, постао си нешто чудан, а јак. Мора да је сва та самоћа то учинила.

Пастири на високим испашама и планинари, који пролазе мимо њих узбрдо и низбрдо, дубоко поштују једни друге. То сам осетио на Кавказу, Атласу, Шари, Исланду, Синају, Андима. Пастири се ретко попну на сам врх – знају да је то врло тешко, а није им потребно. Планинари мисле да и најбољи јогурт досади, да су висораван и средње висине компромис. А дубоко у души се плаше да не би ни две недеље ментално истрајали сами са овцама. Чињеница је, међутим, да су и планинари и пастири фанатични у истрајавању.

Мора да планински пастири имају своја чврста правила понашања и међусобног опхођења. Мора да су многе ствари готово исконски утврђене: шта се дели, колико далеко ићи у жртвовању за другога, шта опростити, шта казнити. Када је важан род, а кад другарство. Кад доброта и топлина, и углед који је човек њима стекао. Али ја те пастирске заповести не знам. Оно што знам је неписани планинарски бонтон.

Планина је добра метафора за циклусе и контрасте. Да би се сишло, треба се попети. И обратно. И реципрочно узрочно. Да би се заиста уживало у жени, детету, трпези и топлом кревету, док ветар завија напољу, треба искусити неупоредиво јачи ветар који ти је полусмрзао удове. Да би упознао душу свог детета, треба осетити ужасан страх де се губиш у изненадној мећави, у полумраку у подне – светло је, али излаз се не види. Није лако издржати самоиспитивање о суштини ствари које планина, самоћа и напор захтевају.

Ако те већ не упути на чедност и монаштво, планина ће ти бар привремено душу учинити невинијом, као платно које је обелео њен најбистрији и најжустрији пролећни поток.

Могло би се рећи: Кинеска планина = Пут. (Да ли је могуће да је неко међу вама сад помислио на путене ствари уместо на вечност?) Кинески „Тао" се не може превести на српски осим као „Пут", а он, како је описан у основном тексту, Тао Те Чинг („аутор": Лао-це), јесте *све*. Највише од свега је у принципу Ву Веи: Не противи се природи. За разлику од готово једнако старог мисаоног система описаног у „Аналектима" (основног текста који су ученици Конфучија сакупили, а Конфучије је Конг-фу-ц[з]и, односно „Конг [презиме] – тај стари, чувени, педантични учењак"), Пут је однос човека према целокупној природи, уместо конфучијанског одређивања његовог места и понашања у породици и друштву.

Тао је Прапут или Основни Пут или Општи Пут. Или чак Једини Могући Пут.

И тако се попех на једну од пет кинеских светих таоистичких планина.

Најдревнија Кина је на северу у долини Жуте реке (Хоанг Ху). У том огромном простору Змаја налазе се планине: Сонг Шан у центру, Хуа Шан на западу, Хенг Шан на северу, још једна Хенг Шан на југу; најсветија од свих – Таи Шан – простире се на истоку.

Таи Шан, мој избор, је у провинцији Шандонг, одакле су пореклом и Конфучије и кошуље од шантунга. Жута река је променила корито хиљаду пута, а залив Бохаи, место данашњег загрљаја њене делте са Жутим морем које запљускује Шандонг, стотинама је километара удаљен од неких давнашњих.

Та делта, праматерица Кине, сувише је отворена према Јапану. Јапанци су туда ушли и однели разне драгоцености. Јапан никад није признао да је лопов и скоројевић. Скоро све што је највечније и сматра се најбољим јапанским само је копија кинеског. Још 1991. сам написао и објавио на енглеском један сонет о односу Кине и Јапана; кад се чита, треба узети у обзир да сви основни принципи јапанског Зена потичу од кинеског Чан будизма (који је настао под утицајем принципа Тао):

ЗЕН ЋЕ УМРЕТИ

Стене плове безумном прецизношћу
по језеру шљунка чије је ненасмејано лице
тако глатко изграбуљано.
Шљунак урања у језгро стена наизглед заувек, али тада

почиње киша. Киша: лака и импровизована
која досеже до краја времена
стрпљивије но што то чак и стене чине.
Она ће одгајити прекрасан коров

да њиме обрасте и здроби стене. Камени врт
створен догмом, бонсаи, зен загонетка –
све сможднено и расточено

древном, мудром кишом која лети
из Средишњег Царства да угаси
Излазеће Сунце у Риоанђију[1].

[1] Зен-будистички храм у Кјоту (Јапан).

Мада је било периода кинеске историје када је једно верско учење доминирало и кад је чак било прогона других, основна филозофска и религиозна одлика Кине је *San Jiao Fa Yi* – „три учења се сливају у једно", што се односи на таоизам, конфучијанство и будизам. (Аналогно томе, у Јапану преовладава хармонија између аутентично јапанског шинтоизма и увезеног будизма, мада је било периода сукоба чак и у новије време.) Из тог разлога, готово на свакој од петнаестак светих планина у Кини, заступљени су храмови, светилишта и манастири сва три учења (конфучијанство је кодекс принципа и понашања, а не религија у правом смислу).

Као током свих својих дужих путовања, водио сам дневник (на енглеском). Ево извода из текста написаног у четвртак, *22. априла 2004*:

… Док шетам градом (Таи'ан), осећам како се Таи Шан надвио над њим. Бди. Висина планине је само 1545 метара, али је врх близу, свега осам километара од центра града. Силуета, на северу, види се са сваке раскрснице. Ова стална присутност планине ме подсећа на осећај који сам имао августа 2002. када сам из градића Фуђи-јошида неколико дана пред очима стално имао, на југозападу, предивни и Јапанцима свети вулкански горостас Фуђи (3800 метара), пре него што сам се на њега попео током релативно слабог тајфуна. Паркићи, уредност и осмеси у Таи'ану ме такође подсећају на Фуђи-јошиду. Зависност од туризма или магичан утицај светих планина?

… У касно послеподне, близу таоистичко-конфучијанског светилишта Таи Миао, налазим симпатичну пијацу. Протеже се средином улице и покривена је белим платненим кровом. Купујем поврће, воће, земичке. Седим на неком камену, леђима окренут храму, гледам горе у Таи Шан, једем. Од храма улица иде узбрдо, права као стрела, према планини. Њом су почињали пењање на Таи Шан – у скупоценим носиљкама, наравно – безбројни кинески цареви и њихове непрегледне свите. Записано је да су свечане поворке понекад биле непрекидне од светилишта иза мене до врха планине, значи осам километара дуге…

… Каква страхота, бити кинески цар и никад не бити сам. А и мени није лако. Док покушавам да на миру једем паприке (више обрисане него опране), лук и земичке, око мене гужва, стисак свакојаких људи и деце. Сви се мувају неким послом, мало је беспослених. Оваква гунгула је уобичајена. Белаца је веома мало; управо схватам да нисам видео ни једног од кад сам пре недељу дана отишао из Бејђинга (наравно, много Кинеза има веома бео тен, али то се не рачуна). Мноштво њих, оних млађих, оба пола, ме поздравља са „хелоу!" (најомраженија реч у Кини за странца) или се нагиње преко мојих рамена да боље виде шта то читам, шта једем , шта сам фотографисао. Нису ни лопови, ни просјаци, ни гребатори. Све је то безазлено, некако детињасто, без зле намере – али је ипак потребно доста стрпљења да се не реагује осорно. Треба схватити да то понашање потиче од кинеског апсолутног непознавања или неприхватања европске идеје приватности и потребе да се буде сам. Мора да то није „достигнуће" комунистичке Кине и да је тако увек било у кинеским „широким народним масама" – а шта је танушни мандарински слој осећао и радио у овом погледу, ко зна?

Понекад, кад сам уморан, гладан, знојав, догоди ми се да се обрецнем на сто први хелоу, да одбрусим на непрестано дављење. Некаква катарза. Најчешће то чиним на српском, рецимо, ,,'Ајде, ћути већ једном, мајмуне!". На српском, да ме људи случајно не разумеју и не увреде се. Међутим, то не радим потуљено, с осмехом, напротив, дозвољавам им да уоче и гнев и досаду.

Па ипак, невероватно, током неколико месеци, никад се ниједан Кинез није наљутио или обрецнуо на мене! А они, за разлику од Јапанаца, и те како умеју да врло јавно изразе негативне емоције. Понекад би ми се љутња брзо претворила у смех кад би неки Кинез самоиницијативно и успешно поновио моје српске речи. Није ваљда управо стигао с новобеоградског бувљака? Значи, говори српски да те цео свет разуме!

… Доста лако сам у једном буџаку нашао уанг-ба, *односно ,,интернет бар", где не продају ни чај ни пиво, а камоли кафу, али за окрепљење бесплатно можеш да добијеш врелу воду из термоса. Хвала, дајте, навикао сам. А цена прикључења је 1,50 јуана (11 динара) на час. Овај уанг-ба има енглеско име које у преводу гласи ,,Милијарда људи на интернету", што лако може да се односи на будући број корисника у самој Кини.* (Ове редове пишем, односно преводим на српски из свог дневника, 17. јануара 2005. у Калифорнији. Пре недељу дана, Кина је свечано прославила рођење свог милијарду и тристамилионитог становника.) *Кад сам изашао из уанг-ба, већ је пао мрак. Мимо уличних светиљки и кроз крошње, спазио сам силуету Таи Шана под Северњачом.*

Сад је 22.30. Земичке – безукусне, али какве паприке! Неке меснате, неке љуте, разних боја. Какав парадајз (зрео, мирише, а чврст), какав лук (велики, савршено округао, љут колико треба)! Све то за мале паре и, наравно, није из холандске стаклене баште. Непријатно ми је пред самим собом, али усудићу се да кажем: ово кинеско поврће је боље од оног са Бајлонијеве пијаце (близу мог стана у Доситејевој улици у Београду). *А тек ове крупне, слатке кајсије, па беле, сочне бресквe, па нектарине неке врсте коју никад нисам видео. А још није ни крај априла. Ипак Таи Шан је отприлике на 37. упореднику, као Сицилија, можда то објашњава ствари.*

Облака нема. Сутра ће бити леп дан. Сувише леп, врућина. Нека, попећу се.

Петак, 23. априла:

Ово пишем касно увече у својој соби (бр. 301) у хотелу Шенчи (Shenqi Binguan). *То је најлуксузнији хотел на Таи Шану, налази се одмах испод Храма Цара Жада, који је на самом врху. Хотел је скуп, али како и не би био кад је све, апсолутно све што је у њему донесено на леђима људи – уз оних 6000 степеника којима сам се и ја данас попео. Значи сваки ексер, сваки фрижидер, свака мермерна плоча у холу, сваки кревет и лустер – све су то теглили носачи! Постоји успињача, којом стари, немоћни и лењи стижу до километар и по од врха, али она је саграђена касније од већине хотела, гостионица и*

дућана, а поготову бројних храмова и манастира, око врха Таи Шана и њоме се и данас мало шта сем људи превози…

… Док сам се пео, видео сам пуно носача (биан дан = *човек с мотком*). *Осим кад су већи товари у питању, раде индивидуално. Мотка од бамбуса преко рамена, а на њој, напред и назад, невероватни сандуци, вреће и незапаковани предмети – на пример, бојлери. Пажљиво сам их посматрао: голи до појаса (дан је био врућ, преко 30 степени), десном руком држе мотку, а левом дају такт. Пењу се постојано, ретко застају, има нечег неумитног, музичког, исконског у том пењању – слика су и прилика људске патње, трпљења, магарећег диринчења, али и одлучности да се истраје, да се победи. Поглед им је усмерен на следећи степеник, али кад нам се очи сретну, осмех на њиховим лицима ретко изостане. Међутим, за Кинезе који се пењу ти* биан дан *као да не постоје. Често им се исприча да би фотографисали једно друго, не марећи што ови јадници морају да их мукотрпно заобилазе.*

И опет се питам да ли је та неувиђавност према ономе сиромашнијем од себе општа људска црта или је одраз конфучијанске, или чак комунистичке, хијерархијске бахатости у Кини? Видевши ово понашање према носачима на планини, није ме изненадило кад сам следећег дана, доле у граду, видео многобројне плакате којим су градски оци ваљда желели да подстакну кохезију становништва или да се њом похвале пред посетиоцима – а на тим плакатима је била густа маса носача са својим моткама и писало је, на кинеском и енглеском, „Заједно смо јачи!" Градски оци су, значи, били заједно с тим знојавим телима. Како да не. У Србији су градоначелници можда још гори, али бар разумеју црни хумор и обилазе га као ђаво бели лук.

…Осим при крају успона, кад су се видици отворили, мало шта што сам раније видео и осетио на планинама сличне висине, ван Кине, припремило ме је на призоре током данашњег пењања на Таи Шан. Пре свега, уместо стазом која је вијугаво припијена уз контуру планине, овде се пење бескрајним, широким, гранитним степеницама исклесаним, попут египатских и мексичких пирамида, стравичним ропским радом. Има одмориште на тим степеницама, али је циљ очигледно био да се намерник што велелепније, и са што мање заокрета, попне у небо.

… Затим, Таи Шан врви од планинара и ходочасника (обе речи би требало ставити под наводнице). Има деце, има стараца, има заљубљених и свега осталог људског (животиња нема). Већина је обучена градски, у обичним ципелама и патикама. Шта ће им гојзерице, кад имају степенице. Пошто многи од тих људи не носи руксаке, као ја, треба их опскрбити пићем и храном. За то је задужена армија продаваца, лутајућих и оних у киосцима. Од једног сам купио ходочаснички штап. Поред сувенира и воде, најпопуларнија роба су играчке, од којих неке бучно цијучу и завијају. Вашар од планине! Вашар, али мало расутих отпадака јер њих ефикасно купи јефтина униформисана радна снага. Пушење је забрањено и тек се покоји зависник усуди да то чини, крадомице.

Пљује се много отвореније. Кинези су чувени и несрамежљиви „пљуватори" – мушкарци свих узраста и старије жене, по целој Кини. Пљување, уз претходно гласно прочишћавање грла, јесте и ритуал и интензивна физиолошка ерупција. То, као и сулуде навике возача и бициклиста, неће се допасти странцима за време Олимпијаде 2008. Сећам се да су средином осамдесетих година на улицама кинеских градова биле постављене пљуваонице и упозорења. Ова кампања, као и толике друге, много убитачније, у Мао-стилу, касније је прекинута, ваљда кад је Кина крочила у глобални капитализам. Морам да признам да ми је звук пљувања непријатан бар као звук мљацкања при јеђењу америчког хамбургера.

… Оно најлепше што сам данас видео на Таи Шану, чудесно и ванвременско, није било уз главне степенице. Мало се сиђе, пређе се један поток каменим мостом, па се пође око километар и по (опет каменим степеницама, али много ужим) и стигне до Камене клисуре са Сутром. Ту је, на великом хоризонталном простору од неких 200 квадратних метара, у бели, глатки гранит, уклесан текст чувене будистичке Дијамантске Сутре. Црвена калиграфија је префињена, деликатна, узме ти дах. Тај благо нагнут природни плато је окружен дрвећем и стрмим, облим стенама на којима су уклесане речи кинеских царева који су посетили ово магично место. Ту је био и Конфучије… Кружио сам око Сутре, напокон потпуно сам, хвала Богу! Трајало је двадесетак минута, а онда се прво чула дечја граја, па је онда са степеница грунуло једно четрдесет хајдука-ђака са својим учитељицама. Разговарали смо уз безброј хелоу. И фотографисали се, наравно, прво заједно, а онда сам ја њих фотографисао док су они фотографисали мене. Били су много слатки ти малишани, отприлике истих година као мој деветогодишњи синчић Душан. И као у свим школама на свету, док су се дечаци верали по гудурама и правили се важни, девојчице су се чедно умиљавале учитељицама.

Конфучије се родио близу места Чуфу (Qufu, које сам касније посетио), такође у провинцији Шандонг, око сто километара јужно од Таи Шана. После живота од седамдесетак година, преминуо је девет година пре него што се Сократ родио на другом крају древне мудрости и каснијег Пута свиле. Сматра се да је Конг Де-ченг, који је 1940. побегао на Тајван, био последњи, седамдесет седми директни мушки потомак Конфучија и да је то најдужи (наводно) документовани родослов у Кини – око двадесет пет векова. Већина потомака је током феудалне историје добила велике привилегије, међу којима је била моћна наследна титула Војвода Јан-шенг. И док су му се потомци обогатили и саградили, њему и себи у славу, величанствени храм и палату у Чуфуу (јер је кинеским царевима политички одговарао систем друштвених и породичних односа који су Конфучије и његови каснији тумачи проповедали), сам Конфучије је био сиромах и непризнат за живота. Стара прича – у овом случају, заиста стара.

… Кад се на крају великих степеница коначно прође кроз масивну таоистичку капију, треба се попети бар још један километар и савладати неколико лажних врхова да би се стигло на прави врх, у таоистички Храм Цара Жада (Ју-хуанг Си = Yu-huang Si). Пред храмом је Споменик без речи *цара Ву (Wu), стуб вертикално постављен (stele) пре*

2000 година и „празан" јер је цар одлучио да ниједан од девет предложених натписа није достојан његових врлина. (У шали би се могло рећи да одатле потиче древна кинеска прича Цар и девет погубљених књижевника.*) Близу њега су друга будистичка и конфучијанска светилишта (а и мој хотел, како већ рекох). У маси света која се креће из једног храма у други, пратим очима будистичке ходочаснике који после сваких четири-пет корака падну ничице, потпуно се опруже, затим устану, направе неколико корака, опет падну ничице… и тако напредују стотинама метара. Док сунце залази, планином повремено потмуло одзвања гонг (или можда звоно без клатна у које се удара споља; таква су Руси касније преузели).*

Дубоки бас: Бууууууууум. Тамјан. Огањ. Падање ничице. Магија. Вера. Наш Хиландар. Атос. Јерусалим. Коначно, кроз циркус и вашар сам стигао на божански врх једне од кинеских Светих гора.

Касније сам на Тибету посматрао ходочаснике који су преваљивали километре падајући ничице, опружајући се, устајући, правећи пар корака, падајући ничице – и тако, прво већим, а затим мањим, концентричним кругом око Ласе, док не стигну пред Поталу. У католичком Лурду (а ваљда и у Међугорју, али тамо нисам био из принципа) и пред руским манастирима сам видео богаље који пузе у поворци не би ли оздравили, али ови будисти су здрави и у невероватној менталној и физичкој кондицији. Дубоко верују. Додуше, колена су им дебело омотана, а шаке заштићене нарочитим дрвеним плочама. Због тих направа, њихово кретање производи звук сличан нанулама на калдрми у Скадарској улици.

На спавање.

Субота, 24. априла:

Ово пишем касно, у Таи'ану. Јутрос су ме у хотелу Шенчи пробудили у десет до пет. Преко своје одеће сам обукао дуги, тешки, зелени капут какав зими носе кинески вијници; управа хотела је ставила такав капут у сваку собу да би гостима било топло кад гледају рађање сунца са врха Таи Шана. У пет и двадесет сам стајао са много других и посматрао излазак сунца кроз измаглицу. Једино ја нисам био Кинез. Сви су ћутали и помно гледали сунце. Око свака два минута, потмули, језиви, чудесни звук гонга. Сви присутни су мислили о томе шта ће им живот донети.

Око шест часова после тога, неки други људи су, несумњиво у језивој тишини, посматрали рађање сунца са врха Синајске горе. И сада сам дирнут и осетим језу која прати дубока људска искуства кад се сетим тог изласка сунца, тамо на југу Синаја, у тој црвеној пустоши, изнад Мојсијевог жбуна купине и манастира Свете Катарине – оне Катарине коју су мучили на точку у Александрији у IV веку и којој је Јустинијан подигао чудесан

манастир у VI веку. Чак је и Иван Грозни слао дарове том манастиру чијих двадесет пет преосталих монаха припада аутохтоној православној цркви.

Одлазим у таоистички Храм Принцезе ружичастих облака (Бишиа Си = Віхіа Si), који је ванредне архитектуре, а затим у мало конфучијанско светилиште. Људи се моле и у огромно ждрело пећи из ког сукља ватра бацају предмете у част својих предака.

Бууууууууум. (Два минута.) Бууууууууум. (Два минута.) Бууууууууум. По предању је на овом месту Конфучије рекао: Свет је мали.

Испод светилишта, застајем на око метар од ивице једне велике стене која штрчи над амбисом. С овог видиковца дуго посматрам лепоту пред собом, на југу, према родном месту Конфучија, а с времена на време мислим о понору који је тако близу.

При силаску низ 6000 степеница, поново видим свог јучерашњег познаника. Има око шездесет година, крупан је, јак, чврст, потпуно беле косе. Има правилне црте лица и интелигентне, тамне очи. Мора да га жене обожавају, иако има на десном образу и челу некаве чудне тамноплаве белеге налик на Горбачова. Води дућан поред степеница, пардон, саветовалиште – за нероткиње. Кад ме је видео, истрчао је да ме поздрави и ту смо се тако снажно загрлили да умало нисмо изгубили равнотежу и строшоштали се низ степенице. Тек сам се опоравио од тог страха (много већег од оног од амбиса) и опростио се од овог стручњака за репродуктивну медицину, а почео је да ме хвата други страх – да су они болести од некакве болести, и то заразне. Да бих себе казнио због таквих глупих мисли, одлучим да код Капије-која-је-на-пола-пута-до-неба (Ђонгтианмен = Zhongtianmen), наставим силазак заобилазним, западним путем, мада сам био свестан да ћу тиме себи додати седам километара и 2500 (запуштених) степеница. Упркос великој врућини, било је дивно – планина, шума, потоци, нигде никога, нека друга дубока Кина. А мој ходочаснички штап ми је тако добро дошао, да сам одлучио да ћу га стаковати и лађом послати кући…

Месец дана касније сам у Сечуану, у југозападној Кини, у провинцији која се граничи са Тибетом. Има пуно разлога због којих сматрам да је Сечуан најинтересантнији део Кине. Мислим да бих тамо могао да живим – бар неколоко година.

У Сечуан сам стигао пун жеље да упознам разне ствари о којима сам од детињства читао и чуо. Једна од најважнијих је планина Е-меи, Е-меи Шан.

Већ 1800 година ходочасници долазе на планину Е-меи, вероватно због њене релативне близине Индији и Тибету, а у VI веку се она наводи као једна од четири најсветије будистичке планине у Кини. За време династије Танг (618-907), Е-меи Шан је била центар кинеског будизма (Чан-будизма).

Понедељак, 24. маја (писано 24-25. маја):

… Возач аутобуса, трећег којим се возим од кад сам јутрос пошао из Ченгдуа, готово наређује девојци од око шеснаест година да ми каже где да ухватим следећи и где да сиђем. Ходамо 200-300 метара кроз невероватну гунгулу – ја, једини Европљанин у 50 квадратних километара унаоколо, и она, најлепша Кинескиња коју сам икад видео. Центар смо пажње, али Кинези нису какви би неки други били у таквој гужви, у тако забаченом месту – њу не вређају, а мени нити прете, нити ме пљачкају. Налазимо станицу мог следећег, четвртог, аутобуса. Возач не може а да је стидљиво не одмери и даје нам најбоља места. Претходно са тих места виком изјури некакву старачку сиротињу. Кад аутобус пође, и она и ја устајемо и враћамо седишта старцима. Лица су им измучена животом. Никакво хвала. Возимо се неких двадесет минута. Она стоји испред мене, веома близу. Кроз косу на врату испод потиљка, на средини кичмене мождине, видим јој тетовирану ружу величине квадратног сантиметра…

Она силази заједно са мном, мада би требало да продужи. Затим наилази мој коначни, пети, аутобус. Улазим. Она остаје и маше. Кристализација патетике. Мислим: како је успела да убеди мајстора за тетоважу да ружа треба да буде минијатурна? И на тако нежном, а доступном, делу тела?

Да ли такве невероватне паланчанке постоје и у Пироту?

…Петим аутобусом, у петнаест до три послеподне, стижем у Ђин-шуи (Jin-shui), на 900 метара надморске висине, одакле могу да почнем да се пењем на Е-меи Шан – 17000 степеница…

… На висини од 1000 метара, будистички манастир Безбројних година (Уан-ниан Си = Wan-nian Si). Немам речи…

Буда, за разлику од Христа, има пуно лица. И поза. И реинкарнација. То чини будизам ближим разним животним улогама, променама и камуфлажама обичних људи. То га чини, бар наизглед, мање искључивим.

… 1200 метара, Ши-шин (Xi-xin). Нигде никога. Хвала Богу. Природа је бајна, тако зелена, свежа. Борови, бамбуси. Стаза се састоји од камених степеница. Безбројни низови бескрајних степеница. Степенице су уске, ово није Таи Шан. Али солидне, од камена, за вечност. Будистички монаси су ефикасни феудалци, а најуспешнији су били тибетске далај-ламе. Ово није планинарска планина, него будистичка планина. Степенице иду из манастира у манастир, с брда на брдо, горе-доле, а не рационалном планинарском стазом на врх. А и зашто би? Кад имаш бесплатну радну снагу? И кад ти западњачко срљање ка врху није циљ? Шта је заправо мој циљ?

…Сам сам у прелепој природи, у измаглици и сумраку. Усред планина Сечуана у југозападној Кини. Дивно, чудно и никад застрашујуће! Узбудљиво! Физички се одлично осећам. Не замарам се. Не морам да стајем да ухватим дах, ноге ме добро носе. Али кад сам у двадесет до седам стигао на Чу-диан (Chu-dian), 1500 метара, почиње киша. Бринем се како ће бити време сутра…

… Сумрак. Врата Чу-диана широм отворена. Нигде никога. Улазим. Крстим се православно. Ходам бешумно кроз просторије светилишта. Негде у дубини храма, без намере, пресрећем младог монаха. Устукнуо је уплашен. А кад се прибрао, био је истински благородан.

А-ми то-фо! А-ми то-фо! А-ми то-фо! А-ми то-фо! А-ми то-фо! Понављао је, гледајући ме у очи, с љубављу. Знао сам да су те речи благослов у име Буде. Знао сам да потичу из тибетанско-санскритског Ами Таба *– име једне од Будиних реинкарнација. А да је* Фо *– име Буде на кинеском.*

Нудио ме је свим и свачим, а ја сам му објаснио да морам да наставим док је још светла. Силазећи низ степенице да бих се поново попео, размишљао сам о чудном белом човеку у провидној кабаници који је пао с неба да га будистички монах благосиља.

У двадесет до осам, у полумраку и по великој киши, стижем на врх Хуа-јан (Hua-yan Ding), 1700 метара. Знам да је ту будистичко светилиште у коме имају кревете за ходочаснике – а то сам ја. Доносе ми велики лавор пун вруће воде за ноге и мањи за лице. Спремају ми тањир пун пиринча, паприка и јаја. Чај. Онда у ледени собичак са два метална кревета. Мокар сам до голе коже. Сушим рубље на суседном кревету. Клозет је 80 метара низ падину, степеницама. Велика просторија са десетак смрдљивих рупа у каменом поду и преградама између њих до висине струка.

Уторак, 25. маја (писано 25-26. маја):

Спавам као тој од девет до шест. Буди ме киша. Мало ромиња, а мало пада као из кабла. Е, сад треба бити јунак, устати, средити се и појести се, данас, на 3100 метара по овој кишурини. Планинарење је дивота!

Током следећих седам и по сати, одмарам се два пута. Први пут је киша за кратко престала, па се заустављам. Тишина, сем птичица. Од јутрос нисам видео живу душу. Опет сам мокар до голе коже. Никаква одећа не може да ме заштити од ове кише. Скидам све са себе насред степеница и онако наг чепркам по руксаку док не нађем сувље рубље. Затим седам на један степеник да поједем мало бисквита и сира купљених још у Ченгдуу. Апсолутно некинеска храна.

Одједном, сто метара изнад мене, угледам човека који брзим корацима силази низ степенице. Сувише брзо. Страх као монахов. Док ми се брзо приближава, видим да је биан дан, само што нема никакав товар и уместо мотке од бамбуса носи некакву гвоздену мочугу. Ја имам неколико ствари које он нема, а допале би му се. Међутим, кад се нагло зауставио три степеника изнад мене, видим да му је лице озарено питомим осмехом. Младо, једноставно, горштачко лице. Одмах седа и нуди ме цигаретом. Не узимам, не пушим, није ми до претварања и нећу да га штетим. Дајем му парче сира и бисквите. Кинези махом не једу млечне производе, али мислим да ће му се овај сир допасти јер није јак. Пажљиво га загледа и мирише. Као што бих ја то учинио, а и све друге мудре животиње. Загризе, допада му се, жваће, смеши се. Једемо заједно у тишини. Дајем му пола своје поморанџе, устајем, стављам ранац на леђа, тапшем га мушки пар пута по образу, крајем ока гледам у мочугу на земљи поред степеница. Осмеси су размењени, настављам узбрдо. Ослушкујем да ли ме прати. После неких педесетак степеница се окрећем. Непомично седи и зури низ степенице.

Други пут се одмарам у малом бифеу који се указао поред степеница као фатаморгана и где једем веома љут, прави сечуански, пиринач са паприкама и луком. Купујем још једну, четврту, провидну кабаницу и ружну, али суву, мајицу љубичасте боје с дугим рукавима од најјефтиније синтетике (180 динара све укупно). У углу, власница игра озбиљну партију карата са два човека. Коцка је у питању, а у том погледу нема луђих од Кинеза.

Нешто касније долазим на Ђие-јин (Jie-yin), докле из подножја планине стиже аутомобилски пут дуг 90 километара. Одједном, ова дивна планина ретке лепоте претвара се у вашар, гужву, продавнице и галаму кинеских туриста који ту досипевају аутобусима. Срећом са тог места полази успињача којом се већина тог света превози на Златни врх, Ђин Динг (Jin Ding), 3077 метара. Ја тврдоглаво настављам степеницама и стижем на тај (лажни) врх у два послеподне. Опет сам мокар, али срећан – иако не може ништа да се види од кише и таласа магле.

Распитујем се за почетак стазе на прави врх Е-меи Шана, врх Десет хиљада Буда, 3099 метара, Уан Фо Динг (Wan Fo Ding). Не може, опасно је, тврде неки чиновничићи. Међутим, знам да је то лаж и да је ту из претенциозности, глупости и непоштовања суштине планине саграђена једношинска (!) железница од пар километара која иде с једног врха под други. (Такве ствари су једно од најнепријатнијих лица нове Кине.) Купујем карту, веома скупу (400 динара), али одбијам да уђем у monorail *и захтевам да ми покажу стазу. Двадесет пута говоре да стазе нема или да је опасна, али коначно дижу руке и дозвољавају једном симпатичном шумару који је све време стајао по страни и посматрао преговоре да ми буде водич. Победа личних планинарских принципа, који ником не шкоде, над бирократијом, која ништа не разуме.*

Шумар (на леђима његове кабанице пише бр. 403) и ја ходамо веома брзо, једно време уз monorail, чија је шина на стубовима висине махом око метар; у једном моменту, два спојена апсолутно празна вагона пролазе поред и изнад нас. Онда се пењемо правом планинарском блатњавом стазом кроз дивну шуму. Фотографишем миришљаве, нежне, мокре цветове на грани једног дрвета. Шумар фотографише мене, ја њега. С лакоћом, после неких пола сата хода, стижемо на место где се једношинац завршама. Тамо нас особље забезекнуто посматра. Прекршио сам правила! Дакле, јасно је да стазе има и да пешачење њом није ни теже ни опасније него у Кошутњаку, ако се изузме разлика у надморској висини. Међутим, није уређена да прими хорде ходочасника, хорде туриста, било какве хорде. Зато нису хтели да ме пусте, а желе ваљда и да врате новац који су уложили у непотребан воз. Али од својих сународника неће тај новац лако добити по цени карте од педесет јуана. И тако воз зврји празан. Као и један којим сам се возио током неупоредиво скупљег подухвата у Шангају. Државни капитализам. Ко зна колико се пара слило у разне џепове током градње.

Затим се шумар и ја пењемо уз неких триста широких, свечаних степеница на сам врх. Из магле и топле кише израња чудо: нов, изгледа тек сазидан, будистички храм. Испрва, пошто мислим да је то само реплика, и то празна, некако шупља, одбијам шумарев позив да уђемо унутра. Али он наваљује, уз загонетан осмејак. Улазимо. Како сам и мислио, мирише на ново, нема монаха, нема ничега – само нове-новцијате, сабласно празне, полице за књиге.

У себи захваљујем господину шумару бр. 403 што ме је увео у храм. Свиће ми у свести да сам захваљујући њему успео, на самом почетку XXI века, да будем присутан на рођењу једног будистичког храма. Надам се да ће ово светилиште живети хиљаду година – што ће бити 3500 година после Гаутаме Буде, Конфучија и Сократа. И чије ће се полице угибати под старим књигама и драгоценом пратином…

Али шумар ми спрема ново изненађење. Води ме уз степенице, три спрата, на сам врх храма. Подижем ногу на 17375. степеник Е-меи Шана и имам шта да видим. Тамо виси огромно звоно, изгледа тек саливено, богато украшено, преко три метра високо и нешто мање од два метра у пречнику. Руб му је око педесет сантиметара над подом. Поред њега је хоризонтално обешено, помоћу два дебела конопца омотана пурпурно-ружичастом свилом, обло дебло дуго око два и по метра и око двадесет сантиметара у пречнику.

Шумар ме гледа очински, као што се гледа дете које не зна да ли сме да дотакне нову скупоцену играчку. Осмехом ме охрабрује. Ја грабим уже, њиме повлачим дебло од звона, а онда га испуштам. Какав звук. После судара дебла и звона, она се прво удаљују једно од другог, а онда се још једном сусрећу, али нежније. Видећи то, ја поново повлачим дебло, али овог пута много даље, и испуштам уже. Звук овог пута стиже до Бога и чује га пола планине. Одмах хватам дебло, грлим га са обе руке и не дозвољавам му да поново удари звоно.

И тако сам звонио три пута, у славу Свете Тројице, на врху једне од најсветијих и највиших будистичких планина у Кини.

XII 2004. Београд – II 2005. Калифорнија

Повеља (Краљево) *2005.*

Белешка о аутору

Владимир Конечни је рођен у Београду. Од најмлађих дана пише и објављује поезију на српском, а касније и на енглеском и француском (стотинак објављених песама у оригиналу и преводима у десетак земаља). Такође је написао седам позоришних текстова (на енглеском и српском) који су изведени у Америци, Данској, Естонији, Финској, Немачкој, Србији и Холандији.

Имао је две самосталне изложбе уметничких фотографија у Калифорнији (Ла Хоја, Беверли Хилс), једну у Талину у Естонији, једну у Београду (јула 2011) и учествовао је у пет групних изложби у Америци и неколико европских земаља.

У вези са креативном активности, видети:

http://www.vladimirkonecni.net/

Завршио је Другу београдску гимназију и Филозофски факултет Београдског унииверзитета. Докторирао је експерименталну психологију на Универзитету у Торонту. Редовни је професор психологије од 1982. на Калифорнијском универзитету у Сан Дијегу. Истовремено је редовни професор методологије психолошких истраживања од 1994. на Београдском универзитету. Добитник је америчке Гугенхајмове награде за истраживачки рад и академик (редовни члан) Међународне академије за информатику (Њујорк - Москва). Бави се истраживачким радом у областима психофизиологије, психологије права и психологије уметности и естетике (музика, позориште, сликарство, архитектура). Одржао је предавања о својим истраживањима на око 170 универзитета на свим континентима.

У вези са научном активности, видети:

http://psychology.ucsd.edu/people/faculty/vkonecni.php

http://www.vladimirkonecni.net/VJK_Publications/

Додир Ангкор Вата

Издавач
ЛИЦЕЈ (Београд, Србија)

За издавача
Станоје Јовановић

Аутор
Владимир Конечни

Фотограф
Владимир Конечни

Лектор
Данијела Игњатовић

Техничка припрема
Зоран Ђорђевић

Штампа
Публикум (Београд, Србија)

Тираж
Деведесет девет примерака (библиофилско издање)

Београд, Србија, 2011.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

821.163.41:929 Конечни В.
7.071.1 Конечни В.

КОНЕЧНИ, Владимир Ј., 1944-
Аутобиографија : књижевни и ликовни експерименти 1986-2011. / Владимир Конечни ; [фотограф Владимир Конечни]. - Београд : Лицеј, 2011 (Београд : Публикум). - 162 стр. : фотогр. ; 30 cm

Библиофилско изд., штампано у 99 примерака; својеручно нумерисао и потписао аутор. - Белешка о аутору: стр. 162. - Напомене и библиографске референце уз текст.

ISBN 978-86-86361-19-6

COBISS.SR-ID 183519500

Додир цара Хадријана